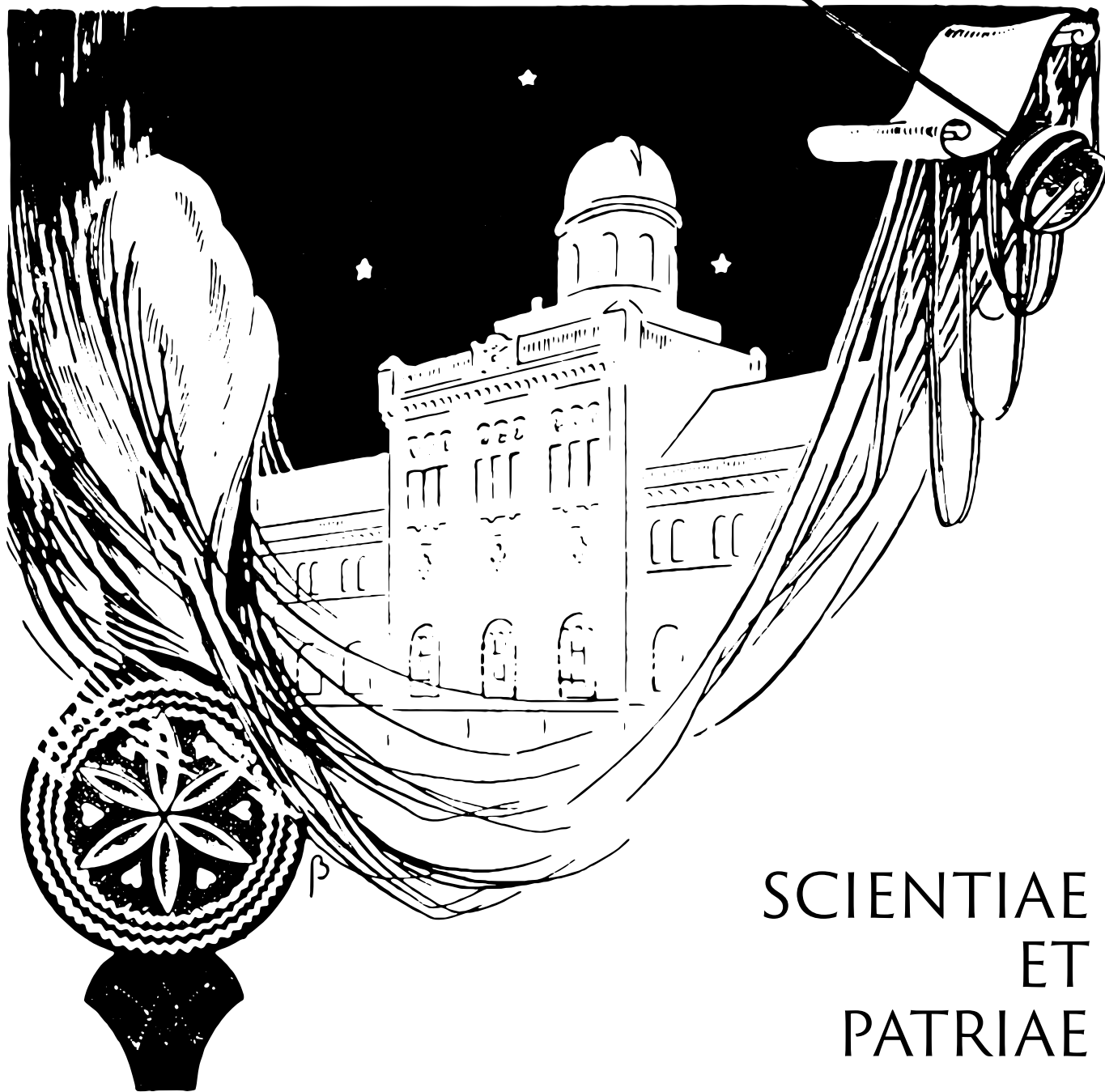

UNIVERSITAS

SCIENTIAE
ET
PATRIAE

285

2025

AKTUĀLI

59. B!T!K! Gdaņskā

3

LIELĀ INTERVIJA

No Čikāgas līdz Rīgai: P!K!V!K! un *piecīšu* Lorija

4

Saruna ar fil! Loriju Cinkusu, *daugaviete*
Fil! Ieva Lazdiņa, *gundega*

KONVENTU JAUNUMI

Konventu jaunumu hronika: 2024. gada rudens
semestris

12

Sagatavojusi fil! Ilze Zvirgzda, *selga*Latvijas Universitātei – valstiski atzīts heraldisks
ģerbonis

18

LU Komunikācijas departaments

PĒTĪJUMI, ANALĪZE, VIEDOKĻI

Asins pārliešanas vēsture un mūsdienu fobijas

20

M! Mg. sc. sal. Egita Pole, *selga*

VĒSTURE

Fraternitas Necariensis un *Fraternitas*
Semigallica: Sic transit gloria!

26

Fil! Dr. Aldis L. Putniņš, *talavus*Kas sievietei jāstudē? Diskusija un konflikts
20. gadsimta 20. un 30. gadu Latvijā

29

Ph. D. Zane Rozīte

Kā *Tervetia* ieguva namu Tērbatas ielā

37

Com! Normunds Novads, *tervetus*Ģeomagnētisma zinātnieks un izcila personība –
god!fil! Leonīds Slaucītājs

38

Taut! Līga Lielmane, *zinta*

Dzimtu dārgumi – deķelis un Latvijas karogs

48

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

KORPORĀCIJU DZĪVE

Marmale 59. Eiropiādē Sardīnijā jeb Eiropas
tautu kultūras iepazīšana

50

Fil! Kristīne Tjarve, *varavīksne*

S!P!K! koris konkursā Grieķijā izcīna zeltu

53

Fil! fil! Ieva Lazdiņa, *gundega*, Anita Straujuma,
imeriete, Liene Martinsone-Bērzkalne, *spīdola*,
Ilze Vācere, *spīdola*

JUBILĀRI

Studenšu prezidiju konventam – 100

55

Fil! Līga Ostrovska, *dzintra*Studenšu korporāciju vizualizācijas – veltītas
S!P!K! simtgadei

58

Fil! Līga Ostrovska, *dzintra*, m! Sofija Matisone,
*dzintra**Fraternitas Metropolitana* simtgades griežos

60

Fil! Ilvars Ceriņš, *frater metropolitanus*Vienotība, vērtības, spēks – *Imeria* svin
100 gadus

62

Imeria prezidijs

AKADĒMISKIE SASNIEGUMI

Ulmaņa valdība – vienotība vai sašķeltība?

65

Jaunais zinātņu doktors com! Kārlis Sils, *gersicanus*
Sagatavojusi fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

IN MEMORIAM

2024. gada rudens semestrī mūžībā aizgājušie
biedri

66

Sagatavojusi fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

INTERESANTI

Straumes kaķis Rīgas pilsētvīdē

68

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

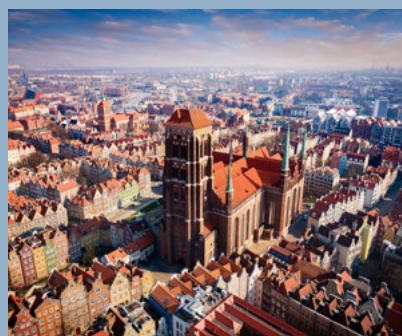

Organizē: Konwent Polonia, Arkonia, Welecja, Lauda, Plateria Varsoviensis

59. Baltijas tautu komeršs Gdaņskā

06.06.–08.06.2025.

Izbaudi akadēmisko
organizāciju svētkus skaistās
Baltijas jūras pērles sirdī!

www.knb2025.pl

No Čikāgas līdz Rīgai: P!K!V!K! un *piecīšu* Lorija

Lorija Latvijas Universitātes gadsimta nakts lielkoncertā *Carpe Noctem*, kas notika *Arēnā Rīga* un kur kopkorī uzstājās arī P!K!V!K!. Toms Grīnbergs/Latvijas Universitātes Komunikācijas un inovāciju departaments

Fil! Ieva Lazdiņa, *gundega*

Foto: Lorijas privātais arhīvs, fil! Mārīte Meļņika, *daugaviete*, Ģirts Dreimanis, Jāzeps Danovskis, Leons Balodis, Normunds Balodis, Toms Grīnbergs/Latvijas Universitātes Komunikācijas un inovāciju departaments

Šogad 3. februārī Prezidiju konventa vīru korim (P!K!V!K!) apritēja simts gadi, un gada garumā plānoti jubilejas pasākumi. Kora mākslinieciskā vadītāja devīto sezonu ir FIL! LORIJA CINKUSA, daugaviete, zināma arī kā Lorija Vuda (Laurie Wood) – ilggadēja legendārās grupas Čikāgas piecīši dalībiece. Šī gada vasarā Dzintaru koncertzālē notiks Čikāgas piecīšu mūziķa Armanda Birkena koncerts atvadām no skatuves. Starp īpašajiem viesiem būs arī viņa ilggadējā skatuves partnere Lorija. Par šīm tēmām un Loriju pašu arī noritēja mūsu saruna Selonijas k!dzl, pa kura bibliotēkas logu var redzēt Lorijas dzīvokli, bet caur konventa zāles logu – viņas korporāciju. Līdzī paņēmu iepriekš nepublicētas fotogrāfijas no 1989. gada koncerttūres, kuru bildējis mans tētis, un Čikāgas piecīšu dziesmu grāmatu autogrāfam.

Tu esi dzimusi Čikāgā. Kāds ir tavas ģimenes stāsts, nokļūstot Amerikā?

Mani vecvecāki Paulīne un Stenlijs Bangas, mana mamma Austrā, kurai toreiz bija kādi 12 gadi, vecmāmiņas māsa Alma ar vīru Voldemāru Platais un dēliem Andri un Māri emigrēja no Latvijas Otrā pasaules kara beigās ar cerību atgriezties Latvijā. Emigrācijā ilgākais laiks tika pavadīts Eslingenes bēgļu nometnē, kurā cita starpā dzīvoja arī vēlākais Čikāgas piecīšu dibinātājs Alberts Legzdīnš ar savu mammu. Mana mamma ar Albertu kopā mācījās vienā skolā, Alberts bija klasi zemāk.

CV

DARBA PIEREDZE

2013–šobrīd	Ventspils Mūzikas vidusskola (vokālā pedagoģe un skolas kora diriģente)
2023–šobrīd	Bolderājas Mūzikas un mākslas skola (vokālā pedagoģe un skolas kora diriģente)
2016–šobrīd	P!K!V!K! (mākslinieciskā vadītāja)
2004–šobrīd	Ventspils vīru koris (mākslinieciskā vadītāja)
1996–2012	Darbs personālatlases jomā
1991–1992	Rīgas 1. Kristīgā pamatskola (dziedāšanas skolotāja)

IZGLĪTĪBA

1990	Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija (viesstudente pavasara semestrī)
1982	Augustāna koledža Rokailendā, ASV (bakalaura grāds psiholoģijā un bakalaura grāds mūzikas pedagoģijā, kordiriģēšanas specialitātē)

Savukārt mani vecāki iepazinās laikā, kad mamma studēja. Mans tēvs Viljams Vuds (*William Wood*) apsēdās blakus manai mammai vilcienā uz Čikāgu. Pēc vairāku stundu brauciena mans tēvs uzaicināja manu mammu uz kafiju. Mamma tētis nebija par to sajūsmā tolaik. (*Smejas.*) Interesanti, ka mani vecāki abi tajā laikā dzīvoja Čikāgā un vilcienā bija atceļā no Bostonas, kur abiem dzīvoja radi. Un tad jau 1957. gadā piedzima mana vecākā māsa Jāna.

Vai tev ir liela ģimene? Kā pagāja tava bērnība – vai to atceries saulainu?

Jā, mana bērnība bija saulaina, tā pagāja 1960. gados. Esam trīs māsas – Jāna, Lorija un Daina. Man bijusi ļoti liela laime dzīvē, ka man ir četri vecāki. Mani vecāki izšķīrās, kad jau biju studente. Abi apprecējās otrreiz, līdz ar to esmu daudz laika pavadījusi kopā arī ar abu vecāku otrajām pusītēm. Mans tēvs Viljams nomira pirms trim gadiem ļoti cienījamā vecumā – viņam bija 91. Tādā pašā vecumā arī mans audzītēvs fil! Ivars Kēlers, *talavus*, aizgāja. Mamma un māsas joprojām dzīvo Amerikā, kurp ik gadu dodos ciemos.

Vai tavi vecāki arī saistīti ar mūziku?

Maniem vecākiem nav muzikālās izglītības, bet viņi vienmēr bija aktīvi amatierkolektīvos. Tētis bija ļoti ticīgs un aktīvs savā draudzes korī. Dziedāšana viņam bija dziļi sirdī, mazliet pat orientējās notīs. Tajā laikā nebija tādas mūzikas skolas, vismaz ne mūsu apkārtnē, kādas mums tagad pieejamas Latvijā. Ja vecāki gribēja atbalstīt bērnus muzikālajā attīstībā, tad veda uz privātsundām. Mani sūtīja uz klavierstundām pie ļoti jaukas skolotājas. Tētis jau kā pieaudzis cilvēks, trīs bērnu tēvs, izdomāja, ka mācīsies dziedāšanu privātsundās. Kad viņam bija uzdots iemācīties kādu dziesmu, es viņam to nospēlēju, viņš to ierakstīja un pēc tam varēja mācīties no ieraksta.

Kas tevi pamudināja izvēlēties mūziku kā savu dzīves aicinājumu?

Man vienmēr bijusi interese par latviešu mūziku, ar māsām tikām vestas uz latviešu sestdienas skolu. Neiztrūkstoša bija dziedāšana, attiecīgi tautasdziesmas tika apgūtas no pirmās klases. Vidusskolas gados vasaras nometnēs, uz kurām devos, rīkoja ugunsкура vakarus. Visi sēž ap ugunsкуру, un ko tad tur darīs? Humora priekšnesumi, rotaļas, un, protams, lielāko vakara daļu aizņēma dziedāšana. Visi dziedāja un zināja no galvas tautasdziesmas, kuras bērnībā ieliktas, mācījāmies arī šlāgerus. Kad 1996. gada nogalē pa īstam pārcēlos uz dzīvi Latvijā, tad vēl mājās viesībās daudz dziedāja. Mūsdienās tas ir retāk.

Tieši tā iepazīnos ar Čikāgas piecīšiem! Ģimenes pasākumos manā bērnībā tētis vienmēr spēlēja ģitāru, repertuārā bija arī vairākas Čikāgas piecīšu dziesmas, bet par manu mīļāko no tām kļuva Mūsu mīlestība.

Domāju, ka jaunu elpu šai dziesmai ir iedevusi grupa *Sudden Lights*.

Tieši gribēju tev jautāt – ko par to domā?

Esmu stāvā sajūsmā! Man ļoti patīk! Nevaru iedomāties šo mīlestības liriku agresīvā ietērpā, bet man ļoti patīk, ka *Sudden Lights* saglabājusi liriku un maigās jūtas. Vienlaikus tur ir arī aktīvā daļa – tā ir tā jaunības mīlestība, jaunības enerģija. Jaunībā, kad iemīlamies, sajūtas ir ļoti intensīvas un krāsainas. *Mūsu mīlestība* ir Armanda Birkena un Alberta Legzdiņa kopdarbs, bet impulss bija no Armanda. Viņš pirms *piecīšu* tūres brauca biežāk uz Latviju nekā es. Ideja par dziesmu esot radusies no dzīves. Iespējams, atbrauca

Vecvecāku mājās: zilajā kleitā – vecākā māsa Jāna, vecmāmiņas Paulīnes klēpī – jaunākā māsa Daina, Lorija – sarkanajā kleitā. Čikāga, 1964. gada decembris.

Ģimenes foto (no kreisās): vecākā māsa Jāna, mamma Austra, tētis Viljams, jaunākā māsa Daina un Lorija. 1965. gads.

Lorija ar savu tēti Viljamu. 1983. gada vasara.

Lorijas pirmie dziesmusvētki ar Čikāgas vīru kori. Kanāda, Toronto, 1986. gads. Lorija – vidū.

Avots: 8. Latviešu dziesmu svētku Kanādā vadonis, 77. lpp.

uz Latviju, satika mīlestību, tad devās atpakaļ uz Čikāgu, un otra pusīte, ko toreiz bija noskatījis, palika šeit. Domāju, ka tajā laikā arī viņam bija tās enerģiskās un jauneklīgās jūtas, kuras gribēja izpaust, citādi tā dziesma nebūtu tapusi.

Vai *Sudden Lights* vaicāja atļauju, pirms veidoja kaverversiju?

Vaicāja, kaut gan tas saskaņā ar autoratlīdzības noteikumiem nemaz nebūtu jādara. Piezvanīja man, biju *par*, bet teicu – ja ir vēlme saņemt svētību, tad ar Armandu jāsazinās. Alberts jau bija tai saulē. Armands atļāva.

***Sudden Lights* Instagram kontā redzēju, ka viņi arī ar Armandu kopā izpilda šo dziesmu. Kur tas bija? Pērn oktobrī biju koncertā *Armands Birkens 70*, bet tur grupas nebija, tas gan bija papildkoncerts.**

Tikai vienā koncertā oktobrī VEF Kultūras pils Lielajā zālē viņi bija īpašie viesi. Šķiet, ka koncerta producents to nekur nebija reklamējis. Kad grupa iznāca uz skatuves, publika *uzsprāga*. Man ļoti arī patika, kā grupa sadarbojās ar Armandu tajā koncertā. Viņi būs arī īpašie viesi Armanda koncertā vasarā.

Tu esi dzimusi patriotiskā mēnesī un divus gadus pirms Čikāgas *piecīšu* dibināšanas. Tu droši vien bērnībā klausījies *piecīšus*.

O, jā! Man kā bērnam un tīnim viņi bija elki! Tā laika Čikāgas sabiedrībā bija ļoti aktīva latviešu kultūras dzīve – skolas, gaidas un skauti, piecas luterāņu draudzes, arī pa vienai katoļu un baptistu. Mēs bijām aktīvi luterāņu draudzē, bija svētdienas skola, kurā nemācījās, jo biju sestdienas skolā. Sestdienas skolā bija deju kopa, kurā piedalījās, koklēšanas nodarbības, kurās kā bērns mācījās, bet lielākā vecumā jau vadīju. Tur visi bija ļoti aktīvi. Mani draugi bija ļoti ieinteresēti aktīvi muzicēt. Tas bija amatieru līmenis, mums tas ļoti patika.

Kā tevi uzaicināja pievienoties Čikāgas *piecīšiem*?

Uz *piecīšiem* mani uzaicināja, kad radās kārtējā vakance sieviešu balsīm. Janīna Ankipāne un Uldis Streips nedzīvoja Čikāgā, līdz ar to *piecīšu* mēģinājumi notika nedēļas nogalēs – piektdienas vakarā, visu sestdienu un svētdienas pirmo pusi. Kad Janīna nevarēja tikt uz koncertiem, pieaicināja mani.

Par tavu pievienošanos Alberts Legzdīņš savā grāmatā raksta: “Lorija savos jaunajos gados jau bija paveikusi

Čikāgas *piecīšu* tūrē (no kreisās): Janīna Ankipāne, Lorija, Alberts Legzdīņš, Armands Birkens. Bauska, 1989. gads.

Foto: Normunds Balodis

daudz – beigusi studijas ar grādiem mūzikas pedagogijā un psiholoģijā; divus gadus strādājusi par meiteņu audzinātāju Minsteres latviešu ģimnāzijā; apceļojusi Eiropu un viesojusies pat Rīgā. Atgriežoties Čikāgā, tūlīņ saņēma rokās vai visu mūzikas dzīvi – vadīja Daugavas vanadžu dubultkvartetu, diriģēja Čikāgas vīru kori, Garezera un Latviešu studiju centra jauniešu korus Kalamazū, piedalījās grupas *Kabarē* izrādēs, kur sanāca Čikāgas talantīgākie jaunie cilvēki, kas mīlēja dziedāt, spēlēt, dejot un jokot. 1988. gadā Loriju izmēģinājām dažās izrādēs. Publika viņu uzņēma labvēlīgi.” Kāda bija tava sajūta par uzaicinājumu?

Man pašai jau bija sava skatuves pieredze. Grupas *Kabarē*, kas arī bija zināma ar humoru un dziesmām un kuras izrādēs piedalījās, vienā vai vairākos koncertos uzstājās arī Armands Birkens. Tā mēs sadziedājāmies. Mēs arī bijām pazīstami no dziļas manas bērnības, turklāt viņš tolaik bija un joprojām ir ģimenes draugs. Pārējie no grupas man bija mazāk pazīstami, bet mēs visi Čikāgas latviešu kopienā *malāmies*, līdz ar to savā ziņā bijām paziņas. Pievienojos *piecīšiem* prieka pēc. Man patika muzicēt, patika ar viņiem kopā būt, citam citu apcelt, veidot humoru. Tas viss piederēja pie latviskās zupas, kurā tajā laikā jau *vārījās*, – tādā labā ziņā. Tur bija mana sirds. Tie mēģinājumi... ja tu zinātu – visu laiku pavadījām, cits citu

Čikāgas *piecīšu* tūrē: Lorija kopā ar Albertu Legzdīņu. Bauska, 1989. gads. Foto: Normunds Balodis

apceļot, smeļoties. Dienas beigās vaigi sāpēja. Vai mēs kaut ko konstruktīvu izdarījām, tas bija stipri apšaubāmi. Divas trīs dziesmas izmēģinājām... Tad arī tika *izmaltas* dziesmas ar humora skečiem. Atšķirībā no Latvijas koncertiem, kuros pārsvarā bija dziesmas, Amerikas koncertos apmēram puse bija ālēšanās un humors. Lai skeči izdotos, pie tā vajadzēja piestrādāt. Ir bijuši skeči, kuri koncertos galīgi neizdevās; bija arī tā, ka viss izdevās, kā plānots, bet publika neuztvēra vai nepieņēma. Ir bijis ļoti dažādi.

Par to lasīju Alberta Legzdīņa grāmatā, kurā publicētas arī recenzijas, un to bija ļoti daudz!

Mums pašiem bija jautri! Ir bijis arī, ka gaidām aizskatuvē un ķīkināties cits par citu. Tikpat smieklīgi bija skatīties citu uznācienus – ja kādam no mums joks uz skatuves neizdevās un smieklu jūra no publikas nesākās, smējāties arī cits par cita *mocībām* uz skatuves. Nu *baigie* draugi! (*Smejas.*)

Kad pievienojies *piecīšiem*, īsi pēc tam arī bija 1989. gada koncertturneja pa Latviju. Legendārais koncerts Mežaparkā, pulcējot teju 100 000 skatītāju! Cik zinu, vēl šobrīd tas ir nepārspēts rekords.

Neticu, ka tur bija 100 000. Kā to var saskaitīt? Tur bija cilvēki estrādē, aiz sētas, mežā... Mums ar Janīnu iedalīja pārgērbšanās telpu estrādē, kur bija logs uz publiku. Skatījies caur to – cilvēki tik nāk un nāk... Man sākās tāds uztraukums un *ātrās kājas* no stresa. Tā uztraucos – mēs neesam tāda līmeņa! Brīdī, kad bija jāiziet uz skatuves, ceļi trīcēja un iekšas vibrēja. Nodziedājām pirmo dziesmu, man pilnībā stress un sliktā dūša pazuda. Sāku dziedāt, redzēju smaidošas sejas, kuras dzied līdzī kā titru mašīna. Lielākā daļa dziesmu viņiem bija zināmas, jo cilvēki kaut kā neoficiāli bija tās dabūjuši. Cilvēki redzēja, ka mēs gribam ar viņiem būt kopā, un mēs redzējām, ka viņi grib būt ar mums. Tas bija tāds *klikšķis*. Mana mamma kādreiz teica, ka mēs trimdā esam kā nogriezts maizes rīciens. Un ar uzstāšanos mēs atkal salīmējamies ar to latviešu kukuli. Tādas sajūtas bija 1989. gada koncertos, neaprakstāma vilkme. Koncerts pagāja ārkārtīgi emocionālā pacilātībā.

Kas bija pirmā dziesma?

"Pirmo reizi uzstājāties Čikāgā..." (*Dzied.*) Tā bija mūsu pirmā dziesma visos Latvijas tūres koncertos. Bija vietas repertuārā, kuras mēs nemainījām, bija, ko pamainījām, ņemot vērā apstākļus, un programmu pat pagarinājām. Mums bija arī uztraukums, gatavojot koncertprogrammu Latvijai, – ko likt mūsu koncertos, kādus humorus rādīt? Skaidrs, ka vairāk vajag dziesmas, bet tikai humorīgās, lustīgās un liriskās? Bet kā ar patriotiskajām, piemēram, *Pazudušais dēls* vai *Mans brāļa dārzis*? Mēs Mežaparka koncertā redzējām, ka ik pa pāris metriem stāv miliči ar rokām aiz muguras, kājas plati...

Vai tad pirms tam jums nelika saskaņot programmu? Necenzēja?

Nē, tāds brīnums! Un toreiz mūs aicināja koncertēt Kultūras sakaru komiteja. *Rīktnis* komunistu orgāns. Albertam bija svēta lieta, kā koncertiem salikt programmu. Viņš sagrieza papīra strēmeles ar dziesmu un skeču nosaukumiem. Un tad tos varēja kā puzzle pārlikt. Mums bija saraksts ar vairāk nekā 30 dziesmām, ko varētu izpildīt. To, ko mēs kopā nolēmām, Uldis Streips uz milzīgi liela papīra ar resnu, melnu *flomīti*

Latvijas Tautas frontes (LTF) rīkotā manifestācija *Daugav's abas malas mūžam nesadalās*, pauzot atbalstu LTF izvirzītajiem deputātu kandidātiem Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanās. Pie mikroфона dziesmu izpilda Līrija, ģitāru spēlē Armands Leja. Fonā no kreisās: pirmais – deputāts, žurnālists, LTF priekšsēdētājs Dainis Irvāns, trešais – Oļģerts Pavlovskis, ceturtais – Mavriks Vulfsons, piektais – Latvijas Republikas Augstākās Padomes deputāts, LTF loceklis Jānis Škapars. Krastmalā, 1990. gada 17. marts. Foto: Jāzeps Danovskis/Latvijas Nacionālais arhīvs

sarakstīja. Bet koncerta laikā pēkšņi – šo svītrojām, šo mainām vietām... Mēs bijām tik haotiski! Nezinu nevienu grupu, kas ir tik haotiska kā mēs. Bet viss kaut kā dabīgi sanāca.

Mežaparka koncerts joprojām ir ļoti spilgti atmiņā, vai ne?

Tas vienmēr būs mans mūža spilgtākais koncerts, nenoliedzami! Un arī visas rūpes un raizes, kas bija pirms tam, – vai mēs to drīkstam? Un mēs uzdrīkstējāties. Patriotiskākās dziesmas bija pieprasītākās. Tur bija arī Latvijas karogi, lai gan Latvija vēl nebija oficiāli izstājusies no Padomju Savienības. Tas skats mūs ļoti *pacēla sirdīs*. Cilvēki negribēja mūs laist vaļā, un arī mēs negribējām. Koncerts jau gāja pāri trīs stundām, vienā brīdī arī spēku izsīkums parādījās. Rīkotāji arī jau rādīja, ka pietiek. Un tad Alberts uzrunāja visus, sakot, ka koncerts jābeidz un mums mīļi dāvinātos ziedu kalnus, ņemot vērā, ka viesnīcā tiem nepietiek vāžu, saliksīm autobusā un vedīsim nolikt tur Brīvības pieminekļa. Ja kāds tur mūs vēlas satikt, lai dodas piep.

Tur vispār drīkstēja likt ziedus?

Tā bija traka ideja! Aizbrauca lielais autobuss, bagāžas nodaļā bija pilns ar ziediem, pa vairākiem klēpjiem nesām pie Brīvības pieminekļa, cilvēki, kuri pievienojās, arī bija ar ziediem... kopā nolikām ziedus, runājāties... Katrs vēlēās pateikt, kas ir viņa mīļākā dziesma, un apbrīvoja, kā mums tas viss izdevās... Neatceros, bet pieļauju, ka apkārt noteikti bija miliči.

Vai nebija bail?

Par to, ka mūs *savāks* un vedīs uz Stūra māju? Jā, par to mēs jau pusgadu pirms koncerttūres runājām. Tas arī bija rēbuss, ko nevarējām atrisināt, kamēr nebijām šeit. Citās pilsētās koncerttūres laikā dziedājām patriotiskās dziesmas, bet tur arī milicijas klātbūtne nebija tik pamanāma kā Mežaparkā. Mazi bērni, kad vārdos nespēj savas emocijas izteikt, sāk raudāt vai kliegt. Tāda bija arī mana reakcija. Vienā brīdī nogāju malā, iesēdos autobusā, pa logu skatījos uz visiem sanākušajiem

Čikāgas piecīši legendārajā koncertā Mežaparkā, 1989. gads.
Foto: Leons Balodis/Latvijas Nacionālā bibliotēka

cilvēkiem un mīļajiem draugiem, kas nāca pie mums, un nāca, un nāca... Man tā visa bija par daudz. Sāku *bimbāt*. Man to emociju bija tik daudz, ka vairs nezināju, kur tās likt. Man bija 29 gadi. Domāju, ka mēs, kuri šo laiku piedzīvoja pirmajā tūrē Latvijā, sajūtu ziņā nevaram to salīdzināt ar koncertiem pirms un pēc tam. Mums ir bijušas brīnišķīgas tūres un koncerti Latvijā un ārzemēs. Tas ir vienmēr ļoti aizkustinoši, ļoti mīļi. Jo ir tā kopīgā izpratne – mēs esam latvieši, bet neesam Latvijā. Tā *atdalītība* ir viena dīvaina lieta.

Tu esi vienīgā no Čikāgas piecīšiem, kas pārcēlās uz dzīvi Latvijā. Kāpēc ne pārējie?

Piemēram, Alberts Legzdīņš ir manas mammas paaudze, savukārt bērni, kas ir mani vienaudži, apprecējušies tur, ASV, veidojuši ģimenes un karjeras, tā teikt, spēcīgi iesakņojušies, un viena daļa pat asimilējusies. Dzimst mazbērni... Vai, savu patriotisko jūtu vadīts, pārcelsies, kad jau tavi bērni lieli savās dzīvēs un tur meklē darbus? Ne visiem ir šeit viegli iejusties. Zinu vairākus mana trimdas laika vienaudžus un jaunākus, kuri Amerikā piedzimuši ļoti patriotiskās, latviski domājošās ģimenēs, prot runāt latviski, bet atbrauc šeit un savu vietu neatrod. Darbu neatrod, piemēram, valodas zināšanu dēļ, jo nevar diplomdarbu uzrakstīt latviešu valodā. Atbrauc un brauc atpakaļ.

Kāpēc tu izvēlējies pārcelties uz Latviju?

Nevaru teikt, ka tas bija tīri patriotiski vadīts lēmums. Patriotisms bija tas, kas mani vadīja pēc 1989. gada tūres salikumā ar mīlestību pret kora mūziku. Pirms šīs tūres uz Ameriku bija atbraucis koris *Ave Sol* koncerttūrē pa Ziemeļameriku, koncertēja arī Čikāgā. Ar tādu apbrīnu klausījies, kā viņi dzied. Nevienas Amerikas koris, vismaz manā redzeslokā, nebija tādā līmenī. Biju absolvējusi mūzikas pedagoģijas studijas, tajā augstskolā nebija izvēles – mūzikas pedagogs vai kordirģents, tas bija kopā. Vai nu izvēlies kora mūziku un vokālo, ko izvēlējos, vai instrumentālo un orķestri. Vienkārši gribēju papildināt savas zināšanas. 1990. gadā pēc Čikāgas piecīšu tūres atbraucu uz Latviju.

Tu atbrauci studēt?

Jā! Mācības man palīdzēja izkārtot Jānis Zirnis, kurš jau tolaik bija dziesmusvētku virsdiriģents. Biju ļoti pateicīga. Tas pusgads Latvijas Mūzikas akadēmijā bija intensīvs ar kora mūziku. Dziedāju Jāņa Zirņa kori *Ausma*, savas draudzenes dibinātajā jauniešu kori *Muklājs* un Latvijas Mūzikas akadēmijas mācību kori. Pavasara semestra beigās bija XX Vispārējie latviešu dziesmu un X deju svētki, arī daudz koncertu bija.

Teicu: "Nedodiet man ēst, dodiet iespēju dziedāt kori!" Un, protams, akadēmijā iepazinās ar savu vīru Ivaru Cinkusu. Vienu gadu arī strādāju Rīgas 1. Kristīgajā pamatskolā par dziedāšanas skolotāju. Līdz ar to lēmums pārcelties uz Latviju bija mīlestības dēļ. Ivars jau, kopš mēs iepazināmies, ir bijis liels Latvijas patriots. Viņš arī norādīja, ka ilgstoši dzīvot ārpus Latvijas nevēlas.

Kurā gadā jūs apprecējāties?

Apprecējāmies 1992. gadā Rīgā, Bīķerbaznīcā. Pēc kāzām aizbraucām uz Ameriku, kur Ivars ieguva maģistra grādu kora augstskolā – *Westminster Choir College*. Tur gāja labi, tas bija Austrumkrastā, dzīvojām Nūdžersijā. Uzreiz metāmies iekšā latviešu sabiedrībā. Viņš spēlēja ērģeles Nūdžersijas latviešu draudzē, es draudzes kori vadīju. 1995. gadā Ivars atgriezās Latvijā, 1996. gada rudenī arī es. Tajā gadā pārcēlos Latvijā uz palikšanu.

Latvijas pilsonību ieguvi 2014. gadā. Ko tev tas nozīmē?

Tas man ir ļoti nozīmīgi. Laikā, kad biju pārcēlusies uz Latviju, deviņdesmitajos, apkārtējie cilvēki bieži ik pa laikam atgādināja, ka man kā cilvēkam, kas nav uzaudzis padomju laikā, dažādos sabiedrībā notiekošos procesus nesaprast. Domāju, vai tad man ir tiesības piedalīties vēlēšanās, ja šos procesus nesaprotu? Toreiz arī nepaguvu reģistrēties pilsonības iegūšanai, kad to varēja paveikt līdz 1995. gadam, jo atrados Amerikā, un šķita pietiekami, ka Latvijā esmu kā pastāvīgais iedzīvotājs ar beztermiņa uzturēšanās atļauju. Pagāja gadi, jutu, ka esmu gatava ne tikai nodokļus maksāt, bet arī vēlēties. 2013. gadā Pilsonības likumā tika veiktas izmaiņas, kas ļāva trešās paaudzes trimdas latviešiem iegūt pilsonību. Līdz ar to Latvijas pilsonības iegūšana 2014. gadā bija ļoti apzināts lēmums.

Kā ir diviem Latvijā pazīstamiem māksliniekiem dzīvot kopā? Kā jūs sabalansējat privāto dzīvi ar darbu?

Privātajai dzīvei paliek maz laika. Mums katram ir savi kolektīvi, katram kolektīvam savi koncerti. Kad tieku un aizeju klausīties vīra koru koncertus, sēžu zālē un baudu. Pēc koncertiem koristi vienmēr saka, cik sen neesmu redzēta.

Lorijas un Ivara kāzas (no kreisās): Lorijas audzītēvs Ivars Kēlers un mamma Austrā, Ivara vecākā māsa Vivita un viņas nu jau bijušais vīrs Verners Krēslīņš, Ivars, Lorija, mācītājs Aleksandrs Bite, Ivara tētis Imants un mamma Aina. Bīķerbaznīca, Rīga, 1992. gads.

Ventspils vīru kora 15 gadu jubilejas koncerts kopā ar grupu Pērkons. Koncertā īpašie viesi arī P!K!V!K! un Rīgas Tehniskās universitātes vīru koris Gaudeamus. 2019. gads.
Foto: Ģirts Dreimanis

Kad runājām par intervijas laiku, teici, ka nākamajā dienā tev jādodas uz Ventspili. Tur arī norit tava muzikālā dzīve?

Ventspilī esmu četras pilnas darba dienas. Trešdien, ceturtdien un piektdien strādāju Ventspils Mūzikas vidusskolā. Esmu vokālā pedagoģe mūsdienu ritma mūzikas nodaļā, ko agrāk sauca par estrādes mūzikas nodaļu, un ar otru kolēģi kopā vadu vokāli instrumentālo ansambli. Darbojos arī ar kora klasēm – pasniedzu individuālās nodarbības dziedāšanā, vadu 1. klases ansambli, kā arī mazo klašu kori. Savukārt ceturtdien un sestdien man ir Ventspils vīru koris, ko vadu divdesmit gadu, bet sestdienas pēcpusdienā – privātsiņas.

Liela braukāšana! Tavs vīrs Ivars Cinkuss arī strādā Ventspilī?

Pirmdien un otrdien esmu Bolderājas Mūzikas un mākslas skolā. Otrdienu vakaros ir P!K!V!K! mēģinājumi, reizi mēnesī arī svētdienās piecu stundu mēģinājums. Un tad trešdienās no autoostas pulksten 8.40 man ir autobuss uz Ventspili. Nē, Ivars vairs nestrādā Ventspilī, viņš tur darbojas kā kurinātājs un malkas nesējs, lai mūsu dzīvoklī būtu silti. (*Smejas.*) Bet kādreiz viņš bija Ventspils pilsētas un novada virsdiriģents, vadīja arī Ventspils kamerkori. Novadu un valstspilsētu kora virsdiriģenti tiek ik pa laikam mainīti, tagad Ivars *čubina* daļu diasporas kora.

Pa kuru laiku vēl paspēj dažādos projektos piedalīties? Medijos bieži var lasīt un televīzijā redzēt.

Ja kāds mani uzrunā dziedāt, piekristu, ja laikus saplānoju un varu savus darbus pārkārtot, jo man patīk dziedāt. Tomēr pamatā sevi uzskatu par pedagogu un diriģentu. Neesmu mērķtiecīgi veidojusi savu skatuves karjeru kā dziedātāja, tas nav mans galvenais aicinājums. Uzskatu arī, ka skatuve mīl jaunus cilvēkus, laiku pa laikam brīnos, ja mani uzaicina. Vai tad tiešām trūkst jaunu un skaistu dziedātāju? Bet man ir teorija.

Patriotisma stiprināšana?

Jā. Pasaule jūk prātā, ir nestabilitātes sajūta, Tuvie Austrumi, Ukraina... Ja kāds 1997. gadā vai 2017. gadā būtu teicis, ka Krievija varētu mums uzbrukt, es teiktu: "Ko jūs!" Bet tagad kaut kur zemapziņā virmo nemierīgā sajūta. Piemēram, *Čikāgas piecīši* tūrēs, kad mēs stiprinām patriotismu, bet jo īpaši 1989. gadā, kad Latvija vēl nebija atguvusi neatkarību

P!K!V!K! CD albuma *Ak, vecā buršu greznība* prezentācija k! Selonija C!Q!. 2022. gada 18. novembris.

Foto: fil! Mārīte Melņika, *daugaviete*

un šis sapnis bija liels un gandrīz vai taustāms. Mēs to vairs negribam zaudēt. Kaut kur dziļi jūtam kā tādu patiesu vērtību, šīs dziesmas ir ļoti apliecināšas un atgādina tos laikus.

Tev pilnībā piekristu – patiesums, sirsnība, patriotisms, saliedētība, kolektīvā atmiņa un spēks kopībā... tas viss tur ir. Ne velti 2019. gadā saņēmi Triju Zvaigžņu ordeni. Ko tev tas nozīmē?

Tas man nozīmē ļoti daudz, pat grūti vārdos noformulēt. Jutos ārkārtīgi pagodināta, tas bija liels aizkustinājums.

2019. gadā par godu *piecīšu* 30 gadiem kopš 1989. gada koncerttūres Latvijā tika iestudēta muzikāla izrāde par *Čikāgas piecīšiem*, kuras tapšanā tu iesaistījies. Kā juties, skatoties uz sevi no malas aktrises Inītas Sondores tēlojumā?

Mani šajā izrādē atveidojušas Ginta Krievkalna, Inīta Sondore un Aija Dzērve. *Wow!* – tā bija man pirmā reakcija, kad redzēju pirmo Loris atveidotāju Gintu Krievkalnu. Kā viņa dzied! Jutos ārkārtīgi pagodināta, ka tieši viņa mani atveidoja, jo viņa dzied perfekti! Šad un tad atdarināja manas kustības, kā mīnājos, bet pārsvarā dziesmas bija ar pamatīgu horeogrāfiju. Skatījos un domāju – tas tik ir līmenis! Patika, kā aktieri dziedāja, kustējās, izveidotais sabalsojams, pavadījumi... *Čikāgas piecīšiem* nebija horeogrāfijas! Mēs bijām un esam *tizli*, nezinājām nevienu deju soli... Bet mums bija cita harisma. Pirmajam aktieru ansamblim, kurā bija Ginta Krievkalna un Inīta Sondore kā Loris, arī bija ļoti *forša* harisma. Šķiet, viņi bija pazīstami jau pirms tam, jo Latvijas skatuve ir maza. Pabiju arī viņu mēģinājumos, tie bija intensīvi! Redzēju, ka viņi kā īsti *Čikāgas piecīši* cits citu apcēla. (*Smejas.*)

Tu biji arī vairākos koncertos, vai ne?

Jā, ne visos, bet ar viņiem braucu kopā pat vienā *busiņā* uz koncertiem! Tas bija tiešām jauki! Tagad, satiekot uz ielas, man gribas viņus visus samīļot – izbraukumu koncertos izveidojās draudzīgas saites. Arī Armands, Latvijā esot, bija pāris koncertos. Viņam arī patika. Vēl interesants stāsts – Gintai Krievkalnai skatuves tērps bija puķaina kleita. Ģērbtuvēs Ginta pukojās par kleitu, ko bija sarūpējuši izrādes veidotāji, – jostu likt vai nelikt, jo nepatika, kā izskatās viduklī. Un es viņai pajautāju, vai nevēlas manu kleitu.

Brāļu kapos. 2023. gada 18. novembris. Foto: fil! Mārīte Melņika, *daugaviete*

To pašu leģendāro, ar kuru tolaik 1989. gada koncerttūrē uzstājies?

Jā! Viņai mute palika vaļā, viņa prasīja: "Tev tā vēl ir?" Atbildēju apstiprinoši, piebilstot, ka viņai tā noteikti varētu derēt. Tā īsti nebija kleita, bet gan kostīms – žakete ar svārkiem. Uzreiz arī norādīju, ka viņa ir slaidāka nekā tolaik es un ka vajadzēs aiznest pie šuvējas ielikt svārkiem jaunu gumiju. Viņai mans puķainais kostīmiņš derēja kā uzliets, un viņa bija laimīga! Kleita joprojām ir pie producentes un uzveduma autores Lailas Purmalietes. Bija *forši*!

Nākamgad būs jau desmit gadi, kopš esi P!K!V!K! diriģente, un šogad februārī korim apritēja simts gadi. Kā aizsākās šī sadarbība, un kas tevi motivēja pieņemt šo lomu?

Kārtējais spontānais lēmums. Man visi vīru kori – Čikāgas vīru koris, Ventspils vīru koris un arī P!K!V!K! – atnākuši pie manis paši – tiku uzrunāta. Tas bija 2016. gada vasarā. Ar Ventspils kori bijām aizbraukuši uz Jāzepa Vītola svētkiem Gaujienā. Togad sveica arī dziesmusvētku goda virsdiriģentu Edgaru Račevski 80. jubilejā. Man piešķīra diriģēt Edgara Račevska dziesmu apvienoto vīru koru izpildījumā. Pēc koncerta bija zaļumballe, kurā pa vienam mani aicināja dejot koristi no P!K!V!K!. Es viņus zināju vizuāli un dažus pat pazīnu līmenī, jo iepriekšējais diriģents Arnis Pauris ir mūsu ģimenes draugs. Pat biju uz kora koncertu, līdz ar to nebija jau arī man galīgi svešs kolektīvs. Aizdomīgi! Mani Ventspils kora koristi kļuva greisirdīgi! Un tad kora prezidents Oskars Seņavskis vaicāja, vai būtu interese. Sarunājām tikšanos, un devos kā uz darba interviju. Pēcāk bija balsojums kora kopsapulcē, kurā lēma pieņemt mani darbā.

Kas bija lielākais izaicinājums, uzņemoties šī kolektīva vadību?

Nesaukšu to par izaicinājumu, bet drīzāk atbildību un primāro mērķi – kalpot buršu saimei. Ir notikumi, kuros mums ir svarīgi dziedāt un vēlamies būt klāt. Brāļu kapos 18. novembrī, pulkveža Oskara Kalpaka un Studentu rotas

piemiņas dievkalpojumos, Latvijas korporāciju, kuru pārstāvji dzied P!K!V!K!, pusapaļo un apaļo jubileju svētku aktos, kā arī korporāciju svētku aktos, kuros mūs aicina uzstāties. Kad *Daugaviete* svinēja simtgadi, arī dziedājām, un tā laikam bija vienīgā reize, kad paši uzprasījāmies svētku aktā dziedāt. Mums ļoti patīk sadarboties ar S!P!K! kori, vīri gribētu vairāk, bet tad jau mums būtu jāklūst par jaukto kori!

Kā P!K!V!K! plāno svinēt savu simtgadi? Vai jau vari padalīties?

Pagaidām vēl nevaru visu izpaust, bet vienā no koncertiem būs arī uzstāšanās kopā S!P!K! kori dievkalpojumā – 27. aprīlī Dubultu baznīcā. Man ir ļoti svarīgi saņemt svētību kora nākamajiem simts gadiem un pateikties par līdzšinējiem. Neslēpjos – esmu ticīgs cilvēks, ar to neuzbāžos citiem, bet gribu teikt paldies Dievam, ka ir bijuši šie simts gadi korim, un ceru, ka būs tā svētība arī turpmāk.

Kurus svarīgākos notikumus tu vēlies izcelt savas darbības laikā?

Ir bijuši daudzi skaisti notikumi! Jau sezonā, kad sāku strādāt ar kori, P!K!V!K! piedalījās LTV šovā *Mana dziesma, Bilde 2016* ģimenes koncertā kopā ar rokģitāristu Armandu Alksni, Eiropas koru olimpiādes meistarklasē, roka sākā *Senā Kursā*, kā arī Vīru koru festivālā Pēčā, Ungārijā.

2018. gadā koris piedalījās Baltijas valstu studentu dziesmu un deju svētkos *Gaudeamus* Tartu, kā arī XXVI Vispārējos dziesmu un XVI deju svētkos. Simtgades dziesmas koris turpināja dziedāt 2018. gada novembrī, priecējot klausītājus ar koncertiem Varoņu nedēļas laikā Kijivā, Čerņigovā (Ukrainā) un Vitebskā (Baltkrievijā). Šo patriotisko un dziesmoto ciklu noslēdzām Rīgā, piedaloties vairākos valsts svētku pasākumos. Svinot Lūcijas Garūtas kantātes 75 gadus, 2019. gadā kopā ar Rīgas Stradiņa universitātes jaukto kori *Rīga* uzstājāmies koncertā *Dievs, Tava zeme deg!*. Pandēmijas laikā kora mēģinājumus turpinājām *Zoom*; vasaras izskaņā, kad vēl nedrīkstēja pulcēties iekštelpās, kā dalībnieki Rīgas domes

IKSD rīkotajā vasaras kultūras programmā dažādās Vecrīgas ielās izpildījām buršu dziesmas, bet 2022. gada 18. novembrī prezentējām albumu *Ak, vecā buršu greznība*, kurā ar pārtraukumiem ierakstītas dažādu komponistu buršu dziesmu daudzbalstīgās apdares.

Vienu vai divas reizes gadā koris sniedz labdarības koncertus gan pansionātos, gan sociālās aprūpes iestādēs, gan baznīcās. Kopš Krievijas uzsāktā karā Ukrainā mēs vismaz reizi gadā darbojamies ierakumu sveču liešanas darbībā Slokā, ko rīko ukraiņu atbalsta organizācija – biedrība *Ukrainas un Latvijas draudzība*. Šajos pasākumos klāt ir arī ievainotie ukraiņu karavīri, kuri ārstējās Latvijā. Pēc sveču liešanas karavīriem un pārējiem brīvprātīgajiem sniedzam koncertu.

Labprāt koncertējam kopā ar S!P!K! kori, rīkojam ikgadējās kora vasaras nometnes un īstenojam dažādus savus mūzikas projektus. Starptautiskos konkursos manā laikā gan neesam piedalījušies, bet tam ir nepieciešami regulāri mēģinājumu apmeklējumi, lai varētu godam startēt.

Kā tu vērtē šī kora ieguldījumu Latvijas mūzikā un kultūrā?

Pirmskara gados P!K!V!K iestudēja 61 komponista 251 vīru kora dziesmu, no kurām 80 bija pirmatskaņojumi. Arī šodien sadarbībā ar komponistiem tiek veidoti jaundarbi, kas paliek vēsturē, un izskan pirmatskaņojumi. Daudzi cilvēki nemaz nezina par korporācijām, kur nu vēl par korporantu kori! Tādējādi koris ir lielisks veids, kā izcelt buršu dziesmas un veidot buršu saimes atpazīstamību, kā arī kļiedēt mītus, kas saglabājušies no padomju laikiem. Kad P!K!V!K! uzstājas, kora prezidents vienmēr stāsta arī par korporācijām, vērtībām, stāju, patriotismu... Un mani ļoti aizkustina, ka, kopš Krievija iebruka Ukrainā, vairāki koristi iestājās Zemessardzē – es ar viņiem lepojos!

Kā nokļuvi studenšu korporācijā *Daugaviete*, un kas motivēja tai pievienoties?

Čikāgā bija vairākas studenšu korporācijas, vismaz četras. Studentu korporāciju pat vairāk. Daudzus gadus burši plaši svinēja universitātes gada svētkus un Kalpaka balli. Tāpat kā šeit – glauni. Pirmajā studiju gadā nestājos korporācijā, jo studēju ārpus Čikāgas, līdz ar to arī biju pagājusi mazliet nostāk no latviešu sabiedrības. Man tolaik nebija mašīnas, braucu ar sabiedrisko 3,5–4 stundas, kā rezultātā Čikāgā biju reti. Uz studiju beigām sagadījās tā, ka mana mamma, kamēr studēju, arī izdomāja atsākt studijas, kuras bija pārtraukusi, kad mana vecākā māsa piedzima. Mums abām vienlaicīgi bija pēdējais kurss, un viņas labākā draudzene, kura dzīvē ir mana krustmāte, mūs uzaicināja uz *Daugavieti*.

Vai tur arī audzūtēvam bija kāda loma, ka nokļuvāt korporācijā?

Tas bija laiks, kad mana mamma bija šķīrusies ar manu tēvu, bet ar audzūtēvu vēl nebija pazīstama. Pat ja šķiršanās notiek daudz maz draudzīgi un vienojoties, kā tas arī bija maniem vecākiem, tas tomēr ir sāpīgs pārdzīvojums. Domāju, ka tā arī bija daļa no manas motivācijas pievienoties korporācijai. Jo iedomājos, ka, lai arī mamma vienmēr bija aktīva latviešu sabiedrībā, būtu *forši*, ja viņai būtu vēl kas, kur sevi nodarbināt, turklāt mums abām kaut kas kopīgs.

Vai viņa fuksēja?

Jā, viņa *fuksēja*! *Fuksēšana* ārpus Latvijas gan nav tas pats, kas šeit. Iemesls atšķirībai bija attālums – piemēram, nevar regulāras deju stundas rīkot, kantu stundas bija tikai reizi divos mēnešos. Tas viss bija daudz mazākā mērā.

Kādas bija sajūtas, pirmo reizi ienākot korporācijā? Kāju švīkāšana, melnās drēbes...

Jā, tas bija mazliet dīvaini. Un tomēr bija interese par šīm tradīcijām.

Vai tu biji aktīvs fuksis? Vai ieņēmi arī kādus amatus?

Nē, nebiju aktīvs *fuksis* un amatus arī neieņēmu, jo man tomēr tas attālums vēl pēdējā studiju gadā bija. Mamma bija aktīvāka. Kad varēju atbraukt, piedalījās, bet tas semestrī bija divas reizes. Protams, svarīgs bija komeršs un Ziemassvētku pasākums. Tad vēl kādi papildu pasākumi Garezerā, kur arī pavasara komeršs notika zaļumos. Bet pirmajā plānā man tomēr mūzika vienmēr bijusi.

Kāda saikne tev Latvijā ir ar *daugavietēm*?

Ja godīgi, kopš esmu Latvijā, neesmu aktīva *daugaviete*. Pirms sāku Bolderājā strādāt, esmu bijusi šad un tad konventā. E-pastus lasu un esmu lietas kursā, ja par kaut ko jābalso. Man prieks iepazīties ar jaunākajām *daugavietēm*, savām māsām, man ir arī prieks ieraudzīt kādu sava gadagājuma, kas pa retai reizei atnāk. Kad iešu pensijā, varēšu būt vairāk klātesoša korporācijā. Jo, piemēram, visi interesantie literārie vakari notiek pirmdienās. Saņemu informāciju, nodomāju, kā gribas iet, bet man darbs Bolderājā beidzas pulksten 19.00. Kamēr atbraucu ar autobusu, esmu jau visu interesanto nokavējusi. Savukārt komerši ir sestdienās, bet man sestdienās ir *drūmā* darba diena – no rīta vīru koris, bet pēcpusdienā privātstundas. Pensijā esot, plānoju arī beidzot ģitāru iemācīties spēlēt.

Kas tev ir korporācija, kāda loma tai ir mūsdienās, un ko tā dod sabiedrībai?

Esmu daudz par to domājusi. Ja es tagad būtu studente, man būtu ļoti aizraujoši būt korporācijā. Atkarībā no tā, ar kādiem cilvēkiem iepazīsties augstskolā. Nezinu, varbūt tagad tā vairs nav, bet vismaz tad, kad es biju Čikāgā un jauna, tad arhitektes un ārsti bija vairāk vienā korporācijā, tās, kuras varbūt vairāk ar mākslu nodarbojās, citā. Tas gan nebija tik strikti. Visas tās lietas – tradīcijas, kantu vakari, deju vakari, savas korporācijas vēstures iepazīšana... Tas ir ārkārtīgi interesanti un *forši*! Ja tajā iesaisties, ir neizbēgami, ka sadraudzējies ar savu *coetu*. Un arī tas, ka korporāciju biedri ir no dažādām paaudzēm, vienmēr ir savs atbalsta tīkls, kurā meklēt informāciju, padomu, palīdzību darba meklējumos, ne tikai iesakot vakances, bet arī atsauksmes vēstules uzrakstot. Ir neliels sabiedrības segments, kam ir kaut kas kopīgs. Un arī korporāciju vērtības man ir sirdij ļoti tuvas – mīlestība pret Latviju. Sabiedrībā vairāki korporanti, lai gan viņi to neafišē, ir arī vadošos amatos un veicinājuši valsts attīstību. Pirmie, kas nāk prātā, – Vaira Vīķe-Freiberga un Egils Levits.

Kāds ir tavs novēlējums buršiem?

Turēties kopā!

Saite uz leģendārā Čikāgas pieciņu
Mežaparka koncerta ierakstu:

KONVENTU JAUNUMU HRONIKA: 2024. GADA RUDENS SEMESTRIS

STUDENTU KORPORĀCIJĀS

Lettonia

Uzņemti trīs jauni biedri. Notikuši astoņi literārie vakari. Veikti tehniski uzlabojumi konventa nama pamatiem. Aizvadīta eksterna pauknoņemne, kurā piedalījās pārstāvji gan no Latvijas, gan Līgaunijas un Polijas korporācijām. Veikti labiekārtošanas darbi īpašumā Audruvē, kur organizēts Vēžu vakars.

Fraternitas Arctica

Uzņemti četri fukši. Notikuši literārie vakari par šādām tēmām: *Akadēmiskā paukošana* (Ph! Nikolajs Putilins un com! Nikita Isajevs); *4 menedžmenta funkcijas*; *Šumeru alus*. Noturējām alus vakaru ar poļu studentu *Chrobria* biedriem. Svinīgi atklāts *Fraternitas Arctica* cirķelis buršu iecienītākajā restorānā *Munchen* Tartu. Pārstāvji piedalījās poļu *Akropolia Cracoviensis* komeršā Krakovā. Notika fukšu bēgšana. Lepojamies ar fil! Borisu Poļakovu, kurš kļuvis par Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekli.

Selonija

Uzņemti desmit krustdēli. Fil! Juris Ulmanis 2025. gada sākumā piedalījās akcijā *Sunflowers for Freedom*, palīdzot vākt līdzekļus Ukrainas uzvarai. Akcijas gaitā Dienvidpolā nogādāti Latvijas un Ukrainas karogi. Com! Jānis Dambergs un kr! Reinis Zanders devās uz Ukrainu, nosūtīt ukraiņiem transportlīdzekļus un humāno palīdzību. Fil! Emīls Gailis kā Latvijas Nacionālo karavīru biedrības priekšsēdētājs aktīvi iesaistījās pieminekļa *Mans spēks ir mana tauta* realizēšanā Kabilē. Fil! Kristeris Grauze, com! Daniels Dambītis un kr! Sandis Ozoliņš izcīnīja uzvaru *Ezītis miglā* un Ārlietu ministrijas kopīgi organizētajā viktorīnā *Latvijas 20 gadi NATO*, tiekot pie brauciena uz NATO galveno mītni Briselē. Kr! Kristaps Bukšs guva panākumus starptautiskajā *Formula student* programmā, iegūstot labākā jaunpieņācēja titulu. Com! Matīsa Gricmaņa režisētā oriģināldramaturģija *Spīdolas nakts* Dailes teātrī tika nominēta *Spēlmaņu nakts* balvai. *Seloņi* kopā ar *staburadzēm* otro reizi rīkoja starpkorporāciju viktorīnu *Prātpilnības rags*. Nacionālo bruņoto spēku majors, Zemessardzes štāba virsnieks Jānis Slaidiņš stāstīja par notikumiem Ukrainā un frontē. Aizvadīti trīs literārie vakari: *Selonija – kā tas viss sākās*; *Selonijas VHS kasešu digitalizācija* (ieskats k! vēsturē); *Lauksaimnieks 21. gadsimtā*.

Ph.D. zinātnisko grādu sociālajās zinātnēs (ekonomikā) ieguvis com! Jānis Zvirgzdiņš ar promocijas darbu *Aprites ekonomikas ieviešanu Latvijā ietekmējošo faktoru ietvars*.

Lettgallia

Norisinājās četri viesu vakari, pēc kuriem *Lettgallia* šajā semestrī veiksmīgi uzņēma septiņus krustdēlus. Notikuši pieci zēnu vakari un trīs literārie vakari: *Mūzikas subkultūra Latvijā – Latvijas pagrīdes mūzikas scēna*; *Digitālās krāpšanas shēmas: kā tās darbojas, un kā no tām izvairīties 21. gadsimtā*; *Privātie kaujinieki Ukrainas karā un to riska izaicinājumi Latvijā drošībai*.

Talavija

Uzņemti trīs jauni biedri un četri biedru kandidāti. Organizēts tradicionālais operas apmeklējums; izrādes laikā pasniegta Paula Saksa atzinības balva ar stipendiju sopranam Annijai Kristiānai Ādamsonei. *Talavieši* organizējuši vairākas Ukrainas atbalsta akcijas, kopā ar draugiem Ukrainas aizstāvjiem ziedojot un paši nogādājot divas automašīnas, izlūku dronu un kravu briežu gaļas konservu. 14. decembrī notika 124. jubilejas komeršs, pulcējot ap 90 *talaviešu* un viesu. *Talavija* pirmo reizi piedalījās *Staburadzes* un *Selonijas* organizētajā erudīcijas spēlē *Prātpilnības rags*, sīvā cīņā iegūstot pirmo vietu. *Talavijas* komanda ieguva pirmo vietu volejbola disciplīnā korporāciju sporta spēlēs *Turbās*. Notikuši literārie vakari: *Žurnālista darbs kadrā un ārpus tā*; *Erasmus+ individam, sabiedrībai un Eiropas Savienībai*; *Steganogrāfija – zinātne un māksla apslēpt ziņojumus*; Luterā Akadēmijas docents, teoloģijas doktors, Studentu bataljona kapelāns, virsleitnants Guntis Kalme uzstājās ar priekšlasījumu *Maskava, trešā Roma*. Latvijas ārlietu ministre Baiba Braže un Lietuvas ārlietu ministrs Gabriels Landsbergis 17. oktobrī pasniedza Baltu balvu lingvistikas pētniekam profesoram fil! Pēterim Vanagam, *talavus*.

Fraternitas Lettica

Labdarība un sabiedriskais darbs: fil! Helmuta Rasa 1. septembrī otro reizi veica labdarības skrējieni Rīga–Saldus (aptuveni 130 km), lai pievērstu uzmanību jauniešu mentālās veselības problēmām un vāktu ziedojumus atbalsta programmai. Tika organizēta kapu sakopšana un 18. novembra pēcpasākums.

Aristoteļa svētki 2024.

Notika arī daudzi izglītojošie pasākumi (īpaša pateicība mag!lit! com! Jānim Koškinam-Dikam). Krāsu referāti: *Balss higiēnas nozīme labskanīgas balss uzturēšanai* (lasīja viešņa); *Kas ir kriptovalūtas?*; *Furjē transformācija un to pielietojumi*. Vieslekcijas: Nacionālo bruņoto spēku majors, Zemessardzes štāba virsnieks Jānis Slaidiņš stāstīja par notikumiem Ukrainā un frontē; komiķe, Latvijas sieviešu stand-up dvēsele un raidierakstu vadītāja Džemma Sudraba: *Sievietes karjera un tās nestie izaicinājumi*; politikas zinātnes doktore Ieva Bērziņa: *Krievijas-Ukrainas karš un demokrātijas veicināšana*; *Rail Baltica* pārstāvis Jānis Freimanis stāstīja par projekta aktualitātēm un nākotnes plāniem; fil! Mārtiņš Kalvāns – par A/B testiem; fil! Guntis Dlohi: *Produktivitātes celšana caur automatizāciju*; Uldis Līcis: *Latvisks nosaukums nenožīmē Latvijā brūvētu alu*; Artūrs Kalniņš: *Product owner loma organizācijā. Produkta dzīvescikls un tā vērtības izvērtēšanas metodoloģijas*. Praktiskās nodarbības: pirts nodarbība ar pirtnieku fil! Rolandu Fedotovu. Citi pasākumi: tika organizēts L!T!K! (28.09.2024); viktorīna korporācijās biedriem un viņu otrajām pusītēm; C!Q! risinājās vairākas P!K! sēdes.

Latvia

20. septembrī ar *Imeria* notika literārais vakars, kur fecht! Agnis Salmiņš aizstāvēja krāsu referātu *Uz valodas modeļiem balstīti mākslīgā intelekta asistenti*. 7. novembrī ar *Selgu*, piedaloties arī *Fraternitas Vanenica*, risinājās literārais vakars, veltīts Lāčplēša dienas 105. gadskārtai. Fil! Rūdolfs Rubenis, t/I Il šarž!, uzstājās ar priekšlasījumu *Latvijas Neatkarības karš un tā saistība ar citiem kariem pēc Pirmā pasaules kara*, lai parādītu Latvijas Neatkarības kara pārklāšanos ar citiem tā laika reģiona kariem – Krievijas pilsoņu karu, Igaunijas Neatkarības karu, Lietuvas Neatkarības karu un padomju-poļu karu. Vakara atziņa – Latvijas neatkarības izcīnīšana nav lokāls, bet gan starptautiska mēroga fenomens. 15. novembrī fil! Rūdolfs Rubenis vadīja Latvijas Republikas proklamēšanai veltīto svinīgo pasākumu Latvijas Universitātes (LU) Lielajā aulā, kur atklāja LU heraldisko ģerboni un fil! Annas Justīnes Čakstes-Rollins (*dzintra*) tēvam Konstantīnam Čakstem veltītu

piemiņas izstādi. Notika arī sarunas ar LU amatpersonām par dalību 18. novembra gājienā (iesaistot arī P!K! prezidējošo korp! *Fraternitas Lettica*). 2. decembrī Toronto kopa (Kanādā) nodibinājusi fil! Ādolfu Varoņa (1905–1997) piemiņas stipendiju, ko administrē Vitolu fonds. Aktīvais konvents atbalstīja Toronto kopas fil!fil! Kārļa Vasarāja Vecākā un Raimonda Rutītis iniciatīvu. 7. decembrī *Frat! Lataviensis* pauc! turnīrā piedalījās četri latvi – fil!fil! Atis Tenbergs un Rūdolfs Rubenis, taut! Niks Ertmanis un fecht! Agnis Salmiņš. 16 paukotāju konkurencē Atis izcīnīja 1. vietu. Agnis saņēma labākā *fukša* balvu.

Ventonia

Uzņemti trīs *fukši*. Novadīti literārie vakari: *Trīs reizes ASV*; *Par dzīvi, zinātņi un nākotņi*; *Ventonia vēsture un akadēmiskā paukošana*. Fil! Zigmārs Turčinskis, *lettonus*, uzstājās ar tēmu *Latvijas nacionālo partizānu karš, 1944.–1957. gads*, bet Alvis Lukša ar tēmu *Latviešu karavīri karā Ukrainā. Latvijas izcelsmes pārtikas produktu īpatsvara palielināšanas iespējas Latvijas mazumtirdzniecības tīklos (Digitālais pārtikas cenu salīdzināšanas rīks un pārtikas ražotāju un mazumtirgotāju sadarbība)*.

Tervetia

Aizvadīta 90 gadu jubileja sadraudzības līgumam ar *Fraternitas Academica* un 95. gadadiena karteļa līgumam ar *Ugala*. Uzņemts viens juniors. Literārajā vakarā uzstājās fil! Arnis Mežals ar tēmu *Publiskā runa*.

Beveronija

Notika trīs viesu vakari. Literārie vakari: com! Reinis Mellis pastāstīja, kā mākslīgā intelekta rīki palīdz dažādu programmatūru lietotājiem mūsdienās; com! Kalvis Rudzītis iepazīstināja ar animācijas filmu veidošanas procesu un parādīja savu pēdējo gadu laikā izveidoto portfolio.

Philyronia

Aizvadīti vairāki alus vakari un trīs viesu vakari, kā arī uzņemti trīs *fukši*.

Fraternitas Metropolitana

Oktobrī Rīgā nosvinējām simtgades jubileju. Noturēti divi literārie vakari: *Kosmiskās šausmas literatūrā. Pirmsākumi un galvenās idejas* (uzstājās fil! Māris Šteinbergs); *Globālisma sabrukums – mūsdienu realitāte* (uzstājās fil! Artis Belka). Septembrī risinājās tradicionālā *Fraternitas Metropolitana* atklātā zoles turnīra 28. sezona. 7. decembrī apmeklējām igauņu *Revelia* 104. dibināšanas svētku komersu Tartu. 12. decembrī piedalījāmies fil! Jānim Stradiņam veltītajā piektajā akadēmiskajā lasījumā *Lielā grāmatu pasaule un mēs* Latvijas Nacionālajā bibliotēkā.

Fraternitas Academica

Kopā ar *Zintu* apmeklējām mūsu abu korporāciju gl!fil! Leonīda Slaučītāja dzimto pusi Malēnijā. Nosvinēta 90. gadadiena sadraudzības līgumam ar *Tervetia*. Uzņemts viens jauns *fuksis*. Aktīvi gatavojamies mūsu simtgades svinībām šī gada februārī.

Fraternitas Lataviensis

Uzņemti seši *fukši*. Veikti atjaunošanas darbi konventa nama parādes ieejas kāpnēm. 1. augustā notika *Fraternitas Lataviensis* individuālais turnīrs sporta bridžā. Risinājās dažādi pasākumi, piemēram, literārais vakars *Spiegošana aukstā kara laikā; Arkādija Ševčenko un Normena Džona Rīsa piemēri*, kā arī konventa dāmu komitejas organizētā viktorīna *Vai Tu zini Latviju?*. Rīkojām ikgadējo valsts svētku saviesīgo pasākumu *18. novembra balle pie lataviešiem*. Organizējām *Fraternitas Lataviensis* paukturnīru. Notika konventa Ziemassvētku pasākums ģimenēm.

Patria

Uzņemti četri zēni. Notikušas vairākas talkas, uzsāks *Patria* ēkas otrā stāva remonts, namam uzlikts jauns jumts. Nolasīts krāsu referāts Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā *Zvejniecības vēsture Brīvdabas muzeja prizmā* (com! Kārlis Fogelis). Zēnu referāti: *Latvijas politisko partiju priekšvēlēšanu kampaņu un pozīciju analīze Eiropas Parlamentā; Latvijas pensiju sistēma; Bilžakmeņi: mītu un leģendu nozīme Skandināvijas kultūrvēstures pētniecībā; Bateria attīstības vēsture; Stīgu locīnstrumentu būves vēsture un attīstība; filmas skatīšanās par ukraiņu kara bēgļu bērniem Ventspilī* (dokumentālā filma un literārais vakars); *Lesa plato – cilvēka ietekme ģeomorfoloģiskās vides veidošanā* (com! Morics Roberts Mūrnieks). Piedalījāmies poļu *Akropolia Cracoviensis* komersā Krakovā. B!fil! Jānis Mūsiņš startēja Parīzes olimpiskajās spēlēs kā kalnu riteņbraucēja Mārtiņa Blūma treneris. Com! Morica Roberta Mūrnieka vadībā skolēni piedalījās

starptautiskajā ģeogrāfu olimpiādē, kur viņa audzēkņi 46 valstu konkurencē ieguva pilnu medaļu komplektu. Fil! Renārs Purmalis ieguvis pirmo vietu pasaules austeru atvēršanas čempionātā. 11. novembrī – ziedu nolikšana pie Oskara Kalpaka pieminekļa. 18. novembrī – piemiņas svētku gājiens uz Brāļu kapiem. Aizvadīts etiķetes un literārais vakars ar *Selgu*. Pirmā vieta *Dzintras* rīkoto erudīcijas spēļu *Dzintru prātnīca* 2. kārtā. Aizvadīti divi internie pauku turnīri. 14. decembrī – Ziemassvētku pasākums ģimenēm.

Vendia

Turpinām atbalstīt Ukrainu ar dažādu veidu ziedojumiem. Audzinām trīs *fukšus*; divi *fukši* iecelti krāsās. Izglītojošie pasākumi: *Fil! Pētera Jurjāna Vendias stāsts* – fil! Jurjāns dalījās ar stāstiem par *Vendia* atjaunošanu un tās tradīciju saglabāšanu laikos, kad Latvijā studentu korporācijas bija aizliegtas. Nolasīts krāsu referāts *E-Sports: Naudas plūsma un e-sporta finansiālais spēks*. Notika pasākums *Ķegli, krīti 2024!* – tas ir par jaunu tradīciju kļuvis, otro reizi notikušais, taču nu jau ikgadējais boulinga turnīrs. Kopīgi nosvinēta mūsu fil! Mārtiņa Selecka 50 gadu jubileja un *Vendia* krāsu atklāšanas komerss.

Fraternitas Imantica

Uzņemti trīs krustdēli, diviem krustdēliem uzlikta krāsas. Aizvadīti trīs viesu vakari un divi literārie vakari.

Gersicania

Uzņemti divi krustdēli. Aizvadījām pirmo pilno semestri jaunajā C!Q! Avotu ielā 14, turpinot to apgūt un iekārtot.

Fraternitas Cursica

Noturēti seši literārie vakari, sākot ar kiberdrošību un beidzot ar pirmo savstarpējo debašu vakaru par ārvalstu studējošo integrāciju Latvijā. Viens komiltonis devis karoga zvērestu. 18. novembrī piedalījāmies piemiņas svētku gājienā uz Brāļu kapiem, un tam sekoja ģimenisks svētku pasākums.

P!K!V!K! 100 gadu jubilejas pasākumi

2025. gada 3. februārī P!K!V!K! svin 100 gadu jubileju kopš tā dibināšanas. Svinot nozīmīgo gadskārtu, koris aicina uz koncertiem:

27. aprīlī Dubultu evaņģēliski luteriskajā baznīcā, piedalīsies arī S!P!K!;

20. septembrī muzikāli literārais vakars ar akadēmiskajiem lasījumiem un kora priekšnesumu;

6. decembrī LU Lielajā aulā notiks P!K!V!K! simtgades jubilejas koncerts; vairāk informācijas – rudens semestra U!.

STUDENŠU KORPORĀCIJĀS

Daugaviete

Uzņemtas trīs meitenes. Notikuši četri literārie vakari. Semestri sākām ar komiķes Dž. Sudrabas pārdomām par tēmu *Sievietes karjera un tās nestie izaicinājumi*, kur nenopietni diskutējām par nopietno. Turpinājām ar Dr. sc. pol. Ievas Bērziņas uzstāšanos par tēmu *Krievijas-Ukrainas karš un demokrātijas veicināšana*; meit! Lauras Beātes Buliņas referātu *Balss higiēnas nozīme labskanības balss uzturēšanā* un praktiskajiem vingrinājumiem; baudījām arī taut! Unas Strodes filistrēšanās referātu *Vitamīni un mikroelementi sievietes veselībai, skaistumam un labsajūtai*. Turpinājām tradīciju apmeklēt muzeju kopā ar krustmeitām – devāmies uz VEF vēstures muzeju. Aizvadījām galda spēļu vakaru, kopīgu kroketa spēlēšanu Ikšķiles kroketa klubā, kur viena no dibinātājiem ir fil! Jolanta Stafecka, kā arī rīkojām erudīcijas viktorīnu. Saistībā ar SIPIK! simtgadi spēlē V.I.P. *Daugavieti* godam pārstāvēja fil! Baiba Zukule, taut! Signe Prūse un taut! Kristīne Dzērve. *Daugavietes* kldz! semestra sākumā notika remonts, tāpēc paldies *Lettonia*, *Lettgallia*, *Fraternitas Lettica* un *Patria*, kas ļāva izmantot savas telpas.

Gundega

Uzņemtas sešas meitenes, trīs jauntaut! devušas komiltones svinīgo solījumu, piecas com!com! filistrējās, vienai meitenei uzlikta krāsas. *Gundegas* stipendiju ieguvusi medicīnas studente com! Signe Roberta Zeltiņa. Literāro vakaru veltījām intelligentām sievietēm. Semestra sākumā Dr. hist. Zane Rozīte referēja par tēmu *Ko studēja sievietes, un ko par to domāja sabiedrība? (1919–1940)*. Īpašs literārais vakars bija par godu Latviešu Ārstu un zobārstu apvienības valdes locekles, pediatres Ā!L! fil! Zaigas Alksnes-Philips 90 gadu jubilejai. *Gundegas* un *spīdolas* ar klātbūtni pagodināja ārlietu ministre Baiba Braže (*spīdolu* fil!), referējot un diskutējot par ārpolitikas aktualitātēm. Par godu *gundegu* darbības atjaunošanas 35. gadskārtai com! Kitijas Keres vadībā izveidots un ierāmēts lielformāta plakāts ar korp! atjaunotāju un pirmā pēcatjaunošanās *coeta* (100. c!) *gundegu* fotogrāfijām, kas kalpos kā vērtīgs uzziņas materiāls. Saistībā ar SIPIK! simtgadi spēlē V.I.P. korp! *Gundega* godam pārstāvēja trīs fil!fil! – Ilze Apine, Ieva Viļuma un Māra Arāja –, mērojoties spēkiem ar *Imeria* komandu. Rudens semestris bija aktīvs arī 17 meitenēm un vienai jauntaut! – notika gan audzināšanas, gan kantu stundas, gan deju stundas (ar *Fraternitas Lettica* pārstāvjiem). Piešķirti apbalvojumi: fil! Inesei Auziņai-Smith – PBLA Kultūras fonda un padomes atzinības raksts par ieguldījumu latviešu kultūras mantojuma saglabāšanā diasporā; fil! Astrīdai Lūsei – Zemkopības ministrijas atzinības raksts par ieguldījumu lauksaimniecības nozares attīstībā.

Dzintra

Uzņemtas sešas meitenes, krāsas ieguvušas divas com!com!. Rīkojām SIPIK! simtgades pasākumus nedēļas garumā (plašāk 55. lpp.) Svinējām arī *dzintru* vārda dienu, tikāmies dažādos literārajos vakaros, no kuriem spilgtākie bija: diskusija ar g!fil! prof. Sanitu Osipovu par izaicinājumiem sieviešu līdztiesībā Latvijā, dzejas lasījumu un mūzikas vakars *Burtu stādu vakars*, kā arī 18. novembra pēcpusdienu ar Rīgas lībiešu ansambli *Livlist*. Tika svinēti svētki: Mārtiņdienu ar *Lettgallia*, bet Ziemassvētki ar *Patria*. Svinējām *dzintru* darbības atjaunošanas 35. gadadienu; tikāmies ar leģendāro *starpcoetu*, kas bijis klātesošs šajā vēsturiskajā notikumā, un atjaunojām *Dzintru prātnīcu*, kas ir eksterns erudīcijas vakars. Fil! Ilze Strautmane saņēma Veselības ministrijas atzinības rakstu par ilgu, apzinīgu un priekšzīmīgu darbu veselības aprūpē. Fil! Linda Reicle, Liepājas ģimenes veselības centra ārste, saņēma Veselības ministrijas pateicības rakstu par ieguldījumu sabiedrības veselības aprūpē. Com! Ilze Redjko saņēma Rīgas domes Labklājības departamenta gada balvu sociālajā nozarē nominācijā *Jaunā cerība* kā RSAC *Gaiļezers* sociālā rehabilitētāja.

Imeria

Uzņemtas astoņas meitenes, krāsas ieguvušas un krāsu solījumu devušas četras meitenes. 2. septembrī pasniegta Viļa Vītola stipendija un prezentēts pirmais no deviņiem stāstiem par mūsu korporāciju – *Imeria jubilejas cauri laikiem*. Šo stāstu ciklu gatavo *imerietes* t/l arhīvāres vadībā, iepazīstinot pārējās biedres ar *Imeria* arhīvā un gadu desmitiem iznākušajās *Imerias Ziņās* (!!!) atrastajiem stāstiem. Septembris turpinājās ar nu jau tradicionālo labdarības akciju *Apjoz jūru*, kurā vairāk nekā simts *imerietes* cetrās dienās nogāja visu Latvijas jūras robežu un ar velosipēdu nobrauca visu Daugavas kreiso krastu. Akcijas mērķis: pievērst uzmanību sievietes cieņai un drošībai, kā arī aicināt pievienoties *Imeria* simtgades ziedojumam centram *Marta*. Novembris iesākās ar svinīgu jaunā *Imeria* kantikuma atklāšanu; *imerietes* kopā ar krustmeitām *selgām* un *tatjanām* vienojās skaistās dziesmās un kopīgi atklāja jaunas (sen aizmirstās vecās) melodijas. Novembra vidū *Imeria* krāšņi svinēja savus 100 gadus (plašāk 62. lpp.). Svinējām arī sadraudzības organizāciju jubilejas, apciemojot poļu studenšu korporāciju *Plateria Varsoviensis* Varšavā, somu nāciju *Pohjois-Pohjplaines Osakunta* Helsinkos un mūsu senāko sadraudzības organizāciju *Korporatsioon Amicitia* Tartu, sveicot to 100 gadu svētkos. Ziemassvētku pasākumā dziedājām gan tradicionālās Ziemassvētku dziesmas, gan *imeriešu* iemīļotos kantus un atskatījāmies, kā 100 gadu laikā veidojušās *Imeria* Ziemassvētku svinēšanas tradīcijas. Lepojamies ar vairāku *imeriešu* sasniegumiem. Fil! Marika Kalniņa saņēma Veselības

ministrijas atzinības rakstu par izcilu un godprātīgu darbu veselības aprūpes nozarē. Fil! Laima Salaka saņēma Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības pateicības rakstu par ieguldījumu iedzīvotāju veselības aprūpē. Taut! Ieva Voita ir Paula Aldiņa piemiņas stipendijas ieguvēja.

Selga

Uzņemtas piecas meitenes. Septembrī vairākas *selgu* pārstāves apmeklēja LU 105. gadadienas balli. Septembra beigās kopā ar *selgu* fil! Inesi Gāteri devāmies kopīgā ekskursijā pa Vidzemes arhitektūras pērlēm, iepazīstot skaisto, mierīgo Ungurmuižu, pilsētniecisko Ruckas muižu, dažādu enerģiju pildīto Straupes pili un apmeklējot arī Vējiņu pazemes ezerus. Oktobrī tikāmies viešņu vakarā *Kā būt uz inovāciju viļņa ar ideju vadības palīdzību*, ko vadīja Ideju un inovāciju institūta valdes priekšsēdētāja Elīna Mīkelsone. Klausījāmies krāsu referātu *Selga diasporā: korporācijas darbība Amerikā*. Novembrī notika literārais vakars kopā ar *Latvia* par tēmu *Neatkarības kara sasaiste ar citiem tā laika kariem pēc Pirmā pasaules kara* (referēja fil! Rūdolfs Rubenis, *latvus*). *Selgas* piedalījās *Imeria* jaunā kantikuma izdošanas pasākumā. 28. novembrī viesojāmies Medicīnas muzeja telpās, apvienojot krāsu referātu *Asins pārliešanas vēsture un mūsdienų fobijas* klausīšanos ar ekskursiju pa muzeju. Decembrī tikāmies C!Q! jau Ziemassvētku noskaņās un jutāmies gluži kā mājās, pie skaisti klāta galda baudot gan gardu cepeti, gan izmeklētus desertus. 25.–27. oktobrī viesojāmies pie *selgu* sadraudzības korporācijas *Lembela* viņu 100 gadu jubilejā, apmeklējot gan studenšu vakaru, gan svētku aktu un balli, gan arī brokastis svētdienas rītā. Lepojamies ar *selgu* m! Egītai Polei 11. novembrī piešķirto Ministru kabineta atzinības rakstu. Valsts asinsdonoru centra direktore Egīta Pole to saņēmusi par mūsdienīga, ilgtspējīga un kvalitatīva centra izveidošanu, pastāvīgu asins rezervju nodrošināšanu un veselības aprūpes kvalitātes uzlabošanu. 2. decembrī mākslinieks *Selgas* god!fil! Jānis Anmanis saņēma *Autortiesību bezgalības balvu* 2024.

Varavīksne

Uzņemtas trīs meitenes, divas jauntaut! devušas tautietes svinīgo solījumu, viena taut! filistrējās. *Varavīksnes* F!B! stipendiju ieguvusi m! Lindsija Linda Šuktere. Semestri iesākām ar ikgadējo *Varavīksņu* erudītu kopā ar viesiem no *Patria*. Literārajā vakarā *Teātra māksla: uz skatuves un aiz kulīšiem* Latvijas Nacionālā teātra izrāžu vadītājas Ilvas Lorences pavadībā bija iespēja uzzināt, kas notiek teātra aizkulīšēs; viesojās arī *Lētgalija* pārstāvji. Oktobrī norisinājās literārais viesu vakars Jelgavā; *varavīksnes* un viesi no *Fraternitas Imantica* un *Ventonia* uzklaušīja Dārzkopības institūta pētnieci *Dr. agr.* Ilzi Grāvīti par augļaugu selekciju Latvijā. Tika nolasīti arī divi krāsu referāti. Referāts *Pērles: veidi, augšana, kvalitātes kritēriji un autentiskuma noteikšana* ļāva uzzināt par pērļu veidiem, dabiski augušām un kultivētām pērlēm, saldūdens un sālsūdens pērlēm. Otra referāta laikā guvām ieskatu krāsu

semiotikā, atklājot krāsu populārākās interpretācijas un lietojumu ikdienā (tika aplūkotas studentu un studenšu korporāciju krāsas, sīkāk analizējot *Varavīksnes* un tās krāsu ģimenes trikolorus, to līdzības un atšķirības); viesojās *Latvia*. *Varavīksnes* dibināšanas gadadienā 25. novembrī fil! Evita Feldentāle iepazīstināja ar mūsu fil!dib! Angelikas Gailītes (1884–1975) dzīvesstāstu caur viņas pašas autobiogrāfiju *Cēliniece* (1962, *Daugava*), tā pieminot viņas 140. dzimšanas dienu. Fil! Angelika Gailīte bija vēsturniece, literāte, skolotāja, sabiedriski aktīva sieviete un *varavīksne*. 18. novembrī pēc ikgadējā gājiena aicinājam mūsu ģimenes uz saviesīgu pasākumu konventa dzīvoklī, bet pirms Ziemassvētkiem kopā ar ģimenēm pulcējamies pie eglītes. 6. oktobrī godinājam aizgājušo *varavīksņu* piemiņu, kopīgi dodoties uz Rīgas Meža kapiem un pieminot aizgājējas, sakopjot atdusas vietas. 13. oktobrī kopā ar ģimenēm apmeklējam Modes muzeja izstādi *Vivienne Westwood: Personiska tērpu un aksesuāru kolekcija*. Semestris bija aktīvs arī astoņām meitenēm: notika audzināšanas, kantu stundas, deju stundas (dejas ar *Fraternitas Lataviensis*). Viena no audzināšanas stundām notika pie fil! Ilzes Auzeres, kur meitenes tika iepazīstinātas ar svētku un galda etiķeti un saviesīgu sarunu nozīmi. Meitenes kopā ar audzinātāju kopīgi apmeklēja Latvijas Nacionālā teātra izrādi *Nemaz nesmejies* (vienai no lomām prototips ir *varavīksne* fil! Ilze Auzere).

Sororitas Tatiana

Uzņemta viena meitene. Notika vairāki literārie vakari, tai skaitā atklātais literārais vakars par tēmu *Ieguldījumu iespējas privātpersonām vērtspapīru tirgū*; uzstājās Jūlija Bistrova, RTU asoc. profesore.

Spīdola

Uzņemtas trīs meitenes, divām meitenēm uzliktas krāsas. Aizvadīts aktīvs, literārajiem vakariem un neformālām sanāksnām piepildīts semestris gan Rīgā, gan Kanādā, gan Austrālijas kopās. Lepojamies, ka trīs *spīdolas* dzied godalgotajā S!P!K! korī un ka mūsu C!Q! ir viena no kora mājvietām, palīdzot kaldināt panākumus. Piešķirtas trīs *Spīdolas* stipendijas. Fil! Linda Ozere *Griffith* Universitātē (Austrālijā) ieguvusi filozofijas doktora grādu par disertāciju *Identitāte un valoda Austrālijas latviešu trešajā paaudzē*. Lepojamies, ka fil! Vairai Viķei-Freibergai (6. c.!) piešķirta Ministru kabineta balva par nozīmīgu ieguldījumu, veicinot Latvijas dalību Eiropas Savienībā un NATO, kā arī par paveikto demokrātiskas tiesiskās valsts vērtību aizsardzībā un sociālā taisnīguma, morālo vērtību stiprināšanā; filistrei piešķirts arī Kanādas valsts augstākais apbalvojums – Kanādas ordenis.

Zinta

Uzņemtas divas meitenes. Novadīti divi literārie un viešņu vakari: aicinājam vieslektori fil! Evitu Feldentāli, *varavīksne*, ar tēmu *Baltijas Universitāte (1946.–1949.)* –

ieskats arhīvu materiālos un liecībās par Baltijas Universitātes tapšanu un darbību un fil! Elinu Belecku ar tēmu *Supervīzija izdegšanas mazināšanai*. Radošajā darbnīcā zintās ar bērniem veidoja Ziemassvētku rotājumus un dalījās ar savu ģimeņu tradīcijām un pašu gatavotu svētku mielastu. Zintu Ziemassvētku ieskandināšanā devāmies pie god!fil! Kārinās Pētersones, kur baudījām tēju un mielastu, klausījāmies dzejas lasījumos, stāstos par radošā dramaturga Pētera Pētersona ģimeni, bibliotēku un kolekciju.

Staburadze

Uzņemtas divas meitenes, divām meitenēm uzlikta krāsas. Noorganizēti divi literārie vakari – *Grafisko elementu lietojums panku grupu koncertu plakātos un Augstvērtīga komunikācija: efektīvas informācijas nodošanas un saņemšanas pamatprincipi*. Kopā ar *Latvia* 11. oktobrī rīkojām tradicionālo gardēžu vakaru *Brokastis vakariņās*. Baudījām pašu sagatavotos brokastu ēdienus un asinājām prātu, piedaloties viktorīnā. 31. oktobrī rīkojām kopīgu pasākumu ar *dzintrām* par godu viņu 100. jubilejai. 18. novembrī organizējām loteriju, kuras balvas tika veidotas no pašu saziņotajām lietām. Savāktie līdzekļi ziedoti centram *Marta*, lai atbalstītu Krievijas agresijas dēļ

karā Ukrainā cietušās sievietes. Otro gadu notika erudīcijas spēle *Prātpilnības rags* kopā ar *Seloniju*.

Līga

Uzņemtas trīs meitenes. Notikuši trīs literārie viesu vakari. Pirmais viesu vakars tika ieskandināts ar Imanta Kalniņa dziesmām, organizējot dziesmu dueli *spīdolu C!Q!*. 2. oktobrī Rīgas Latviešu biedrības nama Zelta zālē izskanēja *Līgas* kameramūzikas koncerts *Rudens akvareļi* (paldies mūsu god!fil! Normundam Viksnem par iespēju rīkot šo koncertu). Oktobrī devāmies aizraujošā pastaigā pa Vecrīgu *Dr. arch.* Ilmāra Dirveika pavadībā, kopā ar *spīdolām*, viešām un ģimenēm iepazīstot mūsu pilsētas vēstures apslēptās šķautnes. Viesojāmies arī Dziesmusvētku telpā; īpašu paldies vēlamies teikt Edītei Putniņai par aizkustinošo, iedvesmojošo stāstījumu. 13. novembrī *dzintru*, *spīdolu*, *staburadžu* un *līgu* meitenes kopā ar audzinātājām tikās uz kopīgu audzināšanas nodarbību. Audzinātājas bija sagatavojušas viktorīnu ar asprātīgiem, āķīgiem jautājumiem par visām četrām korporācijām – radniecēm –, kas padarīja vakaru gan izglītojošu, gan izklaidējošu. Priecājamies par jauno mājaslapas dizainu (paldies t/l vicesen! taut! Gitai Rebekai Dirveikai). Lepojamies ar S!P!K! kora un dirigentes taut! Daces Bites sasniegumiem starptautiskā līmenī. **U!**

LĪDERE 2025

IZAUGSMES UN IEDVESMAS FORUMS 16. MAIJĀ

17
lektori

3500
apmeklētājas

www.forumslidere.lv

Latvijas Universitātei – valstiski atzīts heraldisks ģerbonis

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Teksts un foto: LU Komunikācijas departaments

Latvijas Universitāte (LU) ir dzimusi un veidojusies reizē ar Latvijas valsti. Kopīga vērtību un simbolu valoda, vienots ceļš, kas tagad spoguļojas valstiski atzītā heraldiskajā ģerbonī, kas apstiprināts 2024. gada 11. novembrī.

“Līdzīgi kā citām pasaules universitātēm, kas lepojas ar senām akadēmiskajām tradīcijām, arī LU nu ir savs heraldiski atzīts ģerbonis. Apstiprinātais ģerbonis (līdzās LU vēsturiskajai zīmei un logotipam) ir īpaša dāvana universitātei tās 105. jubilejā, kas kopā ar vēsturisko zīmi un mūsdienu logotipu nesīs Latvijas Universitātes vārdu pāri paaudzēm un robežām,” par ģerboni saka **LU rektors profesors Gundars Bērziņš**.

Ģerboņa autors ir **vēsturnieks un heraldikas eksperts Edgars Sims**. Viņš ir vairāku Latvijas novadu, pagastu, organizāciju, dzimtu, kā arī Sēlijas ģerboņa autors. Ģerboņa prezentācijā viņš uzsvēra, ka heraldikas tradīcijas nosaka – ģerbonim jābūt oriģinālam, vienkāršam un labi nolasāmam no attāluma. Ierasts, ka ģerboņos nav teksta, taču universitāšu ģerboņi ir izņēmums, un tādēļ arī LU ģerbonī goda vietā likta universitātes abreviatūra – LU. “Latvijas Universitāte pasaulē ir unikāla ar to, ka tās nosaukums nes arī valsts vārdu,” sacīja E. Sims, tādēļ, simbolizējot valsts un universitātes vienotību, ģerbonī iekļautas trīs zvaigznes, kas ataino valstiskuma dimensiju.

LU padomes priekšsēdētājs profesors Mārcis Auziņš, kurš ir viens no ģerboņa idejas autoriem, ģerboņa prezentācijā atgādināja, ka LU pirmajā Satversmē bija ierakstīts – LU veiksmīga attīstība ir garants Latvijas izaugsmei. “Universitātei ir duāla misija rūpēties par Tēvzemi Latviju

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

LU ģerbonis. Zilā laukā augošs sudraba ozols, virs tā atvērta grāmata zelta iesējumā ar lapām dabīgās krāsās, ar burtu L labajā un burtu U kreisajā pusē. Virs vairoga puslokā trīs zelta zvaigznes. Devīze ar melnu uz sudraba lentes: SCIENTIAE ET PATRIAE.

un būt starptautiski atzītai zinātnes universitātei. Tas ir sarežģīts uzdevums. Abas misijas gan viena otru papildina, gan nereti nonāk pretrunās,” sacīja M. Auziņš, norādot uz ģerbonī iekļautajiem LU un Latvijai nozīmīgiem simboliem – ozolu kā senču spēku, grāmatu kā zināšanu krātuvi un trim zvaigznēm kā valstiskuma apliecinājumu.

Ģerbonis ietver LU un Latvijas simbolus un krāsas – nakts zilo un sudrabaini pelēko, tas greznots ar zeltu, kas ataino saules gaismu un zināšanu spēku, tāpat kā katrs LU vēsturiskās ēkas ķieģelis. Tā centrā kuplo sudraba ozols ar

LU ģerboņa prezentācija LU Mazajā aulā 2024. gada 15. novembrī. Tribīnē – LU padomes priekšsēdētājs profesors Mārcis Auziņš.

12 zariem, kas apdziedāts LU himnā un atspoguļo Latvijas tautas spēku un mūžīgumu. Ozols izaug no ģerboņa vairoga pamatiem, tiecoties augšup – pretī zināšanām un nākotnei.

Virs ozola novietota atvērta grāmata ar zelta iesējumu un dabīgām baltām lapām, kas ir zināšanu un pilnības simbols, apliecinot LU devumu Latvijas attīstībā un tās nozīmi augstākajā izglītībā. Šī grāmata arī godina LU bibliotēkas vēsturiskās saknes, kas aizsākās jau 1524. gadā ar *Bibliotheca rigensis* izveidi – vienu no vecākajām Eiropas grāmatu krātuvēm.

Ģerboņa augšpusē virs vairoga iemirdzas trīs zelta zvaigznes – Brīvības pieminēkļa un LU rektora amata ķēdes simbols, kas vēsturiski veido LU vienotību ar valsti. Vairoga apakšdaļā uz lentes izcelta devīze latīņu valodā *Scientiae et Patriae* jeb *Zinātnei un Tēvzemei*, kas ir apliecinājums LU mērķim kalpot zināšanām un Latvijai.

Ģerboņa paraugsekemplārus ar autora parakstu glabāšanā saņēma LU rektors, prorektori un ģerboņa tapšanā iesaistītās personas.

KATLAKALNA LABUMI

RADĪTS AR MĪLESTĪBU

- Dizaina sveces
- Sveču liešanas darbnīcas: privātās ballītēs (arī bērniem), korporatīvajos pasākumos

@katlakalnabalumi

Iesaka *imerietes!*

Korporantiem atlaides, parole: UNIVERSITAS

Asins pārliešanas vēsture un mūsdienu fobijas

M! Mg. sc. sal. Egita Pole, selga

Asinis no visām mūsu ķermeņa orgānu sistēmām pamatoti var uzskatīt par visvairāk mītiem apvīto substanci, kas no pirmsākumiem raisījusi gan bailes, gan ziņkāri, gan leģendas. Tās izsenis bijušas apvītas ar teiksmām, maģiju un noslēpumu. To, ka asinis ir svarīgas cilvēka dzīvībai, cilvēki sapratuši jau no cilvēces pirmsākumiem. Mūsdienās bez asins pārliešanas (transfūzijas) un transfuzioloģijas kā medicīnas nozares, kas to pēta, nav iespējama ne tikai pacientu dzīvības glābšana, bet arī kvalitatīva veselības aprūpes sistēma.

Raksta mērķis ir iezīmēt sarežģīto, leģendām apvīto dzīvības ceļu no vissenākās vēstures un Bībeles laikiem līdz mūsu gadsimta lielajiem atklājumiem, vienlaikus sniedzot arī nelielu ieskatu par šodienas hematofobiju jeb bailēm no asinīm un tās pārvarēšanas ceļiem.

Maģiskās asinis

Kāpēc tieši asinis vienmēr saistījušās ar ko īpašu? Pirmkārt, iespējams, tāpēc, ka asinis no visiem iekšējiem orgāniem ir visredzamākās, jo saslimšana vai trauma bieži izpaužas ar asiņošanu, kas redzama un izraisa paniku gan slimniekam, gan apkārtējiem. Otrkārt, tā ir tiešā asiņu saistība ar cilvēka bojāeju, jo senāk cilvēka nāves fakts bieži bija saistīts ar asiņošanu, – izplūstot asinīm, cilvēks mira.¹ Tas nostiprināja asiņu īpašo nozīmi cilvēka dzīvē, un radās neskaitāmi mīti un leģendas. Vienlaikus arī ārsti jau izsenis sāka pētīt šo fenomenu un domāt, kā ievainotam cilvēkam palīdzēt un asinis aizstāt. Tas, protams, nesekmējās, kamēr netika atklāta asinsrites sistēma un vēlāk, **20. gadsimtā, arī asinsgrupas, kas pavēra nozīmīgu lappusi cilvēku dzīvības glābšanā un izveidoja jaunu medicīnas virzienu – transfuzioloģiju.**

Mūsdienās transfuzioloģija ir medicīnas nozare, kas cieši saistīta ar citām medicīnas jomām, jo asins komponentus izmanto gan pieaugušajiem, gan bērniem akūtās situācijās

un hronisku slimību ārstēšanai. Transfūziju medicīna ir viena no visstraujāk mainīgajām medicīnas jomām, jo nemitīgi ienāk jaunas tehnoloģijas, ar kurām var daudz sīkāk un precīzāk izmeklēt pacientus un donorus. Tas savukārt palīdz mazināt infekciju risku, pārlejot asinis pacientam; mūsdienu medicīnā pacienta drošība ir ļoti svarīga. **Vienlaikus ar transfuzioloģijas attīstību radās arī donoru kustība, jo vēl arvien mākslīgās asinis nav radītas un cilvēku dzīvību bez donoru (citu cilvēku) ziedotajām asinīm nav iespējams glābt.**

Ķirurgs gatavoja
nolaist asinis, viņa
mācekli silda
kausē. 18. gadsimta
eļļas glezna,
kas piedēvēta
Janam Baptistam
Lambrechtam
(1680–1731).

Medicīnā izmanto divus asinis apzīmējošus terminus: *haemos* (atvasināts no grieķu val. *haemathos*) un *sangvinou* (atvasināts no latīņu val. *sanguis*). Medicīnas nozari, kas atbild par asins sistēmas saslīmšanām, sauc par hematoloģiju, bet nozari, kas atbild par asins pārliešanas procesu, – par transfuzioloģiju, kas aizgūts no angļu valodas vārda *transfuse* ('pārliet').

Cilvēka organismā ir aptuveni 60% ūdens (bērniem 70–80%). Cirkulējošo asiņu apjoms pieaugušajiem ir 7% no ķermeņa svara jeb 60–70 mililitri uz kilogramu svara, jaundzimušajiem 85–90 mililitri uz kilogramu svara. Asinis organismā veic daudzas funkcijas, bez kurām nav iedomājami dzīvības procesi, – skābekļa un ogļskābās gāzes transportu, termoregulāciju, bufersistēmas funkciju un aizsargfunkciju.²

Seno laiku uzskati

Visas senās tautas uzskatus par asinīm balstīja uz reliģiskajām dogmām, kas bija saistītas ar mitoloģiju vai reliģiju. Aizvēsturiskās tautas apbedījumos cilvēku ķermeni un kapavietu krāsoja ar sarkano okeru, kas satur hematītu; pastāv pieņēmums, ka tādējādi viņi vēlējās aizgājējam atjaunot dzīvības sātumu. Senās civilizācijas domāja, ka asinis brīvi plūst cilvēka ķermenī, tādēļ senie ēģiptieši asinis deva dzert slimajiem un ievainotajiem. Līdztekus Kleopatras piena vannām kā skaistuma procedūras bija populāras arī asins vannas. Senās Romas impērijā pēc gladiatoru cīņām tauta metās arēnā, lai tiktu pie nogalināto gladiatoru asinīm, kuras uzskatīja par veselību, skaistumu un drosmi īpaši veicinošām. Arī senie imperatori mazgājās asins vannās, domājot, ka tas saglabā ne tikai veselību, bet arī skaistumu. Uzskatīja, ka asinis brīvi plūst ķermenī, bet, tām izplūstot, cilvēks mirst, un saglabājušās liecības, ka seno romiešu karapulkiem līdzī tika vests arī lopu ganāmpulks, lai ievainotie karavīri varētu dzert asinis un tādējādi izdzīvotu.³

Tomēr asinis bija ne tikai veselības un dzīvības simbols, tās uzskatīja arī par "netīrām". Ir daudz rakstisku liecību

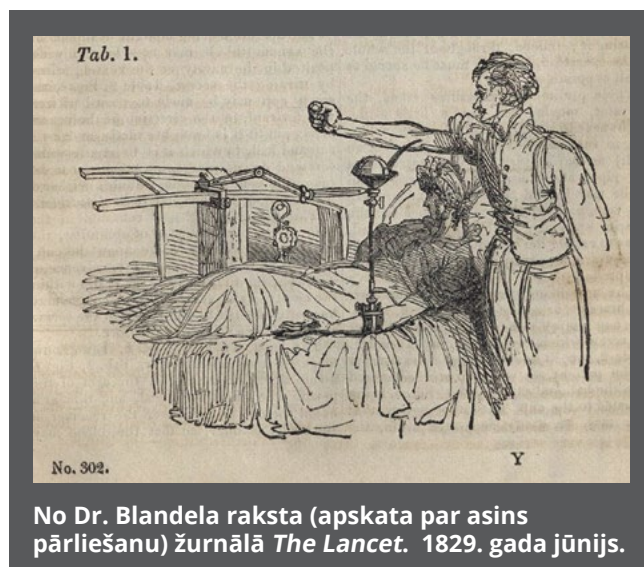
par attieksmi pret tādu fizioloģisku norisi kā sieviešu ikmēneša asiņošanu un dažu reliģiju ierobežojumiem sievietēm šajā periodā. Ir arī viedoklis, ka senā asins nolaišanas procedūra vīriešiem varētu būt kā mēģinājums radīt līdzvērtību ar sievietēm, lai nodrošinātu veselību un ikmēneša "attīrīšanos" arī viņiem.⁴

”

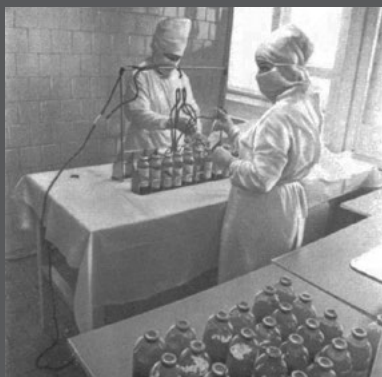
Asklēpija scepteris, ap kuru apvīta čūska, ir medicīnas simbols jau vairāk nekā 2000 gadu.

Sengrieķu dievu spēles

Gandrīz katrā jomā, pētot tās senatni, jāpiemin sengrieķu ietekme; īpaši būtiski tas ir medicīnā. Grieķu zinātniskie apsvērumi par asinīm datēti jau ar Homēra (*Homer*, ap 800. g. p.m.ē.) laikiem. Senie grieķi uzskatīja, ka asinis ir dzīvības sinonīms. Grieķu mītos un vēstures avotos atrodamas pirmās atsauces uz nepārtrauktu asinsrites cirkulāciju, kas pierādījumus guva tikai piecpadsmit gadsimtus vēlāk. Sengrieķu mitoloģijā asinis bija arī vienas no pirmajām brīnumzālēm. Mīts vēsta, ka sengrieķu dievs Persejs nogrieza vienu gorgonas Medūzas galvu ar čūskām matu vietā un pasniedza šo trofeju dievietei Atēnai. Atēna deva šīs čūskas asinis dziedniekam Asklēpijam, kurš tās izmantoja kā zāles un lietoja mirušo augšāmcelšanai, kļūstot par seno medicīnas dievu un aizgādni. Asklēpija scepteris, ap kuru apvīta čūska (mitoloģijā tie ir gorgonas Medūzas čūsku mati), ir medicīnas simbols jau vairāk nekā

No Dr. Blandela raksta (apskata par asins pārliešanu) žurnālā *The Lancet*. 1829. gada jūnijs.

Asins komponentu sagatavošana un donoru un personāla ietērs izbraukumu donācijā. 80. gadi.

Avots: VADC arhīvs

2000 gadu.⁵

Hipokrāts un humorālā teorija

Humorālās teorijas attīstības sākums saistīts ar Hipokrātu (*Hypocrates*, 460.–370. g. p.m.ē.), kurš ir atzīts par mūsdienu medicīnas tēvu. Viņš savos darbos balstījās uz klīnisko pazīmju novērošanu un racionāliem secinājumiem, nepaļaujoties uz reliģiskiem uzskatiem vai maģiju. Viņš koncentrējās uz dabisko pieeju un slimību ārstēšanu, uzsverot, cik svarīgi izprast pacienta veselību, prāta neatkarību un nepieciešamību pēc harmonijas starp indivīdu, sociālo un dabisko vidi. Hipokrāts aprakstīja tā saukto humorālisma (sengrieķu *humer* – ‘ūdens’) teoriju, kas pamatojas uz četriem ķermeņa šķidrumiem – asinis, dzeltenā žults, melnā žults un flegma –, kas, viņaprāt, noteica cilvēka temperamentu, bet nelīdzsvarotība izraisīja noteiktas slimības, kas bija atkarīgas no attiecīgā šķidruma pārpalikuma vai deficīta. “Veselīgā ķermenī vesels prāts” – bija Hipokrāta filozofijas pamatā.⁶

Nākamais nozīmīgus atklājumus veica grieķu ārsts Galēns (*Gallen*, 129.–216. g. p.m.ē.), kurš dzīvoja 300 gadus vēlāk un bija ne tikai ievērojams sengrieķu ārsts un ķirurgs, bet arī rakstnieks un filozofs. Viņa darbiem bija būtiska ietekme uz medicīnas teoriju un praksi Eiropā līdz pat 17. gadsimta vidum, bet humorālā teorija dominēja gan ārstu, gan sabiedrības vidū līdz pat 19. gadsimtam.⁷ Galēns tiek saukts arī par eksperimentālās fizioloģijas tēvu, jo tieši viņš atklāja, ka artērijas un vēnas satur asinis, nevis gaisu, kā tika uzskatīts pirms tam.

Saskaņā ar Galēna pilnveidoto Hipokrāta teoriju ķermenis bija piepildīts ar jau minētajiem četriem šķidrumiem (*humors*), un ēdienu dažādi orgāni pārveida četros dažādos šķidrumos. Asinis bija artērijās un vēnās, dzeltenā žults – aknās, melnā žults – liesā, un flegma – smadzenēs. Šie šķidrumi bija saistīti ar debesu ķermeņiem, gadalaikiem, ķermeņa daļām un dzīves posmiem. Šķidrumu līdzsvars noteica cilvēka veselību – ja četri šķidrumi bija pilnībā līdzsvaroti, cilvēks bija vesels. Galēns uzskatīja, ka šīs izpausmes varēja ietekmēt dabas parādības (migla, mitrums, sausums, karstums utt.), kas mainīja to līdzsvaru organismā. Tātad cilvēka veselībā nozīme tika piešķirta dabas parādībām, bet vēl nebija zināšanu par infekciju lomu cilvēka veselībā.⁸

Galēna pilnveidotā Hipokrāta teorija par četriem ķermeņa šķidrumiem un cilvēku tipiem sasaistīja ķermeņa šķidrumus ar temperamentu un dabas parādībām.

Dzeltenā žults (<i>yellow bile</i>): holērisks temperaments (izlēmīgs, ambiciozs, ātri dusmojas), saistīts ar uguni un vasaru.	Asinis (<i>sanguine</i>): sangvinisks temperaments (aktīvs, enerģisks, robusts), saistīts ar gaisu un pavasari.
Melnā žults (<i>black bile</i>): melanholisks temperaments (domīgs, atturīgs, aizdomīgs), saistīts ar zemi un rudeni.	Flegma (<i>phlegm</i>): flegmatisks temperaments (mierīgs, slinks, kluss), saistīts ar ūdeni un ziemu.

Reliģiskie mīti un pretrunas

Dažādās reliģijās attieksme pret asinīm ir ļoti atšķirīga. Kristietības pirmsākumi asinis ietērpā mītiskā gaismā. Kristietībā asinis ir ne tikai dzīvība un veselība, bet norāda uz grēku atpestīšanu un mūžīgo dzīvi. Mocekļu asinis simbolizē sāpes un ticību, vīns – Jēzus Kristus asinis utt.

Interesanti, ka vārds *asinis* un to atvasinājumi Bībelē minēti ne mazāk kā 460 reizes. Vārds *dzīve* minēts tikai nedaudz biežāk (487 reizes). Tiesa, *sirds* tiek pieminēta biežāk nekā *asinis* (817 reizes). Iemesls saistīts ar kristietības nostāju, jo, ja asinis bija dzīvība, sirds bija mīlestība vai dvēsele.⁹ Kā teikts Jāņa evaņģēlijā: “Bet Jēzus tiem sacīja: “Patiesi, patiesi es jums saku: ja jūs Cilvēka Dēla Miesu neēdīsiet un Viņa Asinis nedzērsiet, tad jūsos nebūs dzīvības.””

Diemžēl jāsaprot – asiņu dievišķā loma reliģijas kontekstā kļūst arī par neviennozīmīgi vērtētu, pat kaitniecisku un nehumānu iemeslu šodienas reliģijas traktējumā. Asinīm kā dzīvības substancei ir centrālā nozīme jūdaisma reliģijā. To uztver kā dzīvības eliksīru, jo šī reliģija uzskata, ka asinis nav ēdamas, tādēļ gaļu jūdaismā sagatavo pēc *kosher* paņēmiena, iepriekš dzīvām dzīvniekam nolaižot asinis. No medicīnas viedokļa nepieņemams ir Jehovas liecinieku piekoptais dogmatisms aizliegt asins pārlišanu arī kā

dzīvību glābjošu medicīnas manipulāciju, uzskatot, ka ir doti skaidri norādījumi atturēties no asinīm. Šī reliģijā balstītā teorija radījusi daudz strīdu ar traģiskiem iznākumiem medicīnā, īpaši jautājumos par bērnu dzīvības glābšanu, ja to likumīgie pārstāvji ir šīs reliģijas piekritēji. Tajā pašā laikā nav noliedzams, ka asins pārliešana ir nopietna procedūra, kas jāveic tikai noteiktu indikāciju gadījumā, glābjot dzīvību.

Mīti par vampīriem

Runājot par asinīm un asins pārliešanas vēsturi, jāpiemin arī mīti par vampīriem. Nostāsti par cilvēkiem, kuriem ir īpaša interese par asinīm, bijuši dažādos laikos, bet vispateicīgāko augšņi tam, protams, sniedza mistiskie viduslaiki. 1899. gadā angļu rakstnieks Brems Stokers (*Bram Stoker*) radīja vienu no izcilākajiem šausmu žanra šedevriem – *Drakulu* –, atverot vampīru un vampīru mednieku murgu pasauli. Drakulas tēls bija balstīts uz reālu vēsturisku personību, ko sauca par Vladu, Valahijas princi, 15. gadsimta karavadoni mūsdienu Rumānijas teritorijā. Bet pats mīts, tāpat kā daudzi citi, tikai daļēji balstīts uz faktiem.

”

Mītu par vampīriem raisījusi iedzimta asins slimība, ko sauc par porfīriju.

Mītu par vampīriem raisījusi iedzimta asins slimība, ko sauc par porfīriju. Tā zināma jau tūkstošiem gadu, un īpaši izplatīta tā kļuva Austrumeiropas muižnieku un karalisko personu aprindās, jo tie bieži precējās un radīja bērnus radnieku starpā. Slimības dēļ organisms ražo mazāk hēmu, kas atbild par skābekļa transportu no plaušām uz ķermeņa audiem. Šis defekts ir vampīru nostāstu izcelsmes pamatā, jo rada mītam pateicīgus veselības traucējumus. Slimniekiem bija ārkārtēja jutība pret saules gaismu, radot nostāstus par došanās ārā tikai naktīs, bet smaganu atkāpšanās atsedza zobus, kas varēja izskatīties kā ilknī. Nevēlēšanās ēst ķiplokus saistīta ar faktu, ka sēra saturs ķiplokos slimniekiem varēja izraisīt ļoti asas sāpes. Jāpiemin, ka daži ārsti bija ieteikuši šiem pacientiem dzert asinis, lai kompensētu sarkano asins šūnu defektu, taču šis ieteikums bija attiecināms uz dzīvnieku asinīm.¹⁰ Attiecīgi redzams, ka mītam ir zināms objektīvs pamats, kas zinātniski pamatojams, un asins pārliešana nekādi nav saistāma ar vampīriem, kuri eksistē tikai mītiskos nostāstos.

Asinsrites sistēmas atklāšana; pirmie mēģinājumi un neveiksmes

Līdz ar kristietības sākumu asins pārliešanas attīstība noritēja diezgan lēni, pamatā praktizējot asins nolaišanu kā

Ilustrēta afiša filmai *Drakula*. 1931. gads.
Universal Pictures Corp. Avots: Wikipedia.org

ārstēšanas metodi; ar to senatnē nodarbojās bārdzīņi. Saskaņā ar joprojām valdošo humorālo jeb ķermeņa šķidrumu teoriju jebkādas mentālas vai fiziskas slimības cēlonis bija sliktas asinis (*bad humours*) vai inde asinīs, un izveseļošanas varēja panākt ar asins nolaišanu.¹¹ Tā ilgus gadsimtus ar asins nolaišanu tika ārstētas dažādas slimības – no podagras līdz epilepsijai, pat bakām un mērim.¹²

Tomēr notika arī mēģinājumi asins pārliešanā, jo, neskatoties uz tajos laikos būtisko reliģijas ietekmi, zinātnieki saprata, ka asinis ir dzīvība, tātad loģiski pieņemt, ka atdzīvināt cilvēku var ar papildu asinīm. Daudzos vēstures avotos tiek uzskatīts, ka pirmā asins pārliešana notika 1492. gadā un tika veikta mirstošajam pāvestam Inokentijam VIII.¹³

Par mūsdienu transfuzioloģijas attīstības sākumu tiek uzskatīts 1628. gads, kad angļu ārsts Viljams Hārvijs (*William Harvey*) nāca klajā ar vienu no nozīmīgākajiem atklājumiem medicīnas vēsturē, **atklājot asinsrites sistēmu jeb cirkulāciju un konstatējot, ka asinis tiek sūknētas caur sirdi un pa artērijām virzās uz perifēriju, bet pa vēnām atpakaļ uz sirdi.** Jāatzīst, ir pierādījumi, ka arī pirms Hārvija bija mēģinājumi aprakstīt

asinsrites sistēmu, bet šie pētījumi palika nepamanīti tā laika politisko un reliģisko cīņu krustugunīs. Pirmais asins transfūzijas aparāts aprakstīts kā piltuve, savienota ar caurulīti, kas izgatavota no kazas artērijas un zelta vai sudraba kanulas; caurulīte tika ievietota pacienta vēnā.¹⁴

1667. gada sākumā franču ārsts Žans Batists Deniss (*Jean-Baptiste Denis*), kurš bija slavens kā karaļa Luija XIV ārsts, mēģināja veikt pirmo intravenozo transfūziju piecpadsmit gadus vecam zēnam nervu nomierināšanai, pārlejot viņam jēra asinis, jo uzskatīja, ka paklausīga dzīvnieka asiņu pārliešana varētu pacientam palīdzēt.¹⁵ Tā kā šie eksperimenti vairumā gadījumu beidzās neveiksmīgi, 1670. gadā asins pārliešana tika aizliegta. Vēlāk to aizliedza arī Anglijas parlaments, Romas pāvests, un turpmākos 150 gadus par asins pārliešanu nekāda informācija nav pieejama.¹⁶

No mūsdienu skatpunkta redzamas trīs problēmas, kas radīja neveiksmes pirmajās asins pārliešanās: reakcijas, kuras vēlāk sauca par asinsgrupu nesaderību, recēšana un infekcijas. Bet tomēr tas neliedza asinis pieminēt dzejniekiem un māksliniekiem, piemēram, 1808. gadā Johans Volfgangs Gēte (*J. W. von Goethe*) traģēdijā *Fausts* saka: "*Blut ist ein ganz*

”

Neveiksmes pirmajās asins pārliešanās radīja trīs problēmas: asinsgrupu nesaderība, recēšana un infekcijas.

besonderer Saft" (Asinis ir ļoti īpaša sula).

Asins pārliešana atsākās 19. gadsimta sākumā. Jāpiemin angļu ārsts ginekologs Džeimss Blandels (*James Blundell*), kurš 1820. gadā dzemdību laikā veica sekmīgu asins pārliešanu pacientei no viņas vīra. Blandels arī pilnveidoja asins pārliešanas tehniku un uzskatīja, ka asinis cilvēkam var pārliet tikai no cilvēka. Viņš arī saprata asins recēšanas nozīmi un aicināja tās pārliet pacientam pēc iespējas ātrāk. Vēl viens stimuls asins pārliešanas atsākšanai bija 1870.–1871. gada Francijas-Prūsijas karš, jo bija jāveic pirmās tiešās asins pārliešanas ievainotajiem. Sterila pārliešanas tehnika jau tika izmantota, bet daļa pacientu mira, jo nebija atrisināti asinsgrupu nesaderības un asins recēšanas jautājumi. 1873. gadā pēc vairāku zinātnieku publikācijām, ka asins pārliešanas rezultāti ir ļoti slikti, pret šo procedūru atkal iestājās zināma piesardzība.

1878. gadā franču ārsts Žoržs Ajems (*George Amiemy*) pilnveidoja sāls šķīdumu, ko, pēc viņa apgalvojuma,

varēja izmantot kā asins aizstājēju, jo tas nesarecēja un neradīja blakusparādības.¹⁷ Šo izgudrojumu sāka ļoti plaši lietot, un arī mūsdienās nav iedomājama ārstniecība bez fizioloģiskā šķīduma. Bet 1885. gadā Sidnejs Ringers (*Sydney Ringer*) izgudroja šķīdumu, kam bija jāsasniedz optimāla elektrolītu koncentrācija orgānos; to ilgu gadus lietoja medicīnā kā Ringera šķīdumu. 1896. gadā Ernests Stārlings (*Ernest Starling*) aprakstīja koloīdu šķīdumu osmotisko spiedienu (Starlinga princips) un koloīdu plazmas olbaltumvielu nozīmi; tas pavēra ceļu koloīdu attīstībai kā asins plazmas aizvietojošiem šķīdumiem.¹⁸

Asins pārliešanas straujā attīstība 20. gadsimtā

Neskatoties uz piesardzību, zinātne tomēr attīstījās, un 20. gadsimts sākās ar visnozīmīgākajiem atklājumiem asins pārliešanas vēsturē, kas nav pārspēti vēl mūsdienās. Pati svarīgākā no tiem bija asinsgrupu atklāšana, tad antikoagulanta, kas nodrošināja asins nesarecēšanu, atklāšana, un visbeidzot izpratne, ka arī noteiktas infekcijas var pārnest ar asinīm un asinis pirms pārliešanas ir jāpārbauda.

1900. gadā austriešu patologs un fiziologs Kārlis Landšteiners (*Karl Landsteiner*, 1868–1943) atklāja trīs asinsgrupas A, B un O (ko toreiz nodēvēja par C un konstatēja, ka dažādu grupu asinis ne vienmēr ir saderīgas, tāpēc tik daudzas asins pārliešanas bija beigušās traģiski). Ielūkojoties tālākā nākotnē, jāatzīmē, ka 1940. gadā K. Landšteiners kopā ar zinātnieku grupu atklāja arī asins rēzus faktorus, kas padarīja asins pārliešanu vēl drošāku.

1907. gadā čehu neirologs un zinātnieks Jans Janskis (*Jan Jansky*, 1873–1921) atklāja arī ceturto asinsgrupu – AB. Kad šis vēsturiskais atklājums nāca gaismā, asins pārliešana atkal strauji sāka attīstīties, un tas notika svarīgā brīdī, pirms Pirmā pasaules kara.¹⁹

Nākamais svarīgais solis asins pārliešanas vēsturē bija antikoagulanta izmantošana, lai asinis varētu uzglabāt. 19. gadsimta vidū asinis maisīja ar zariņiem, lai atdalītu no tām asins recekļus, savukārt 20. gadsimta sākumā amerikāņu ārsti veica veiksmīgus eksperimentus ar antikoagulantu, ko sauca par nātrija citrātu; šo vielu izmanto vēl mūsdienās. Tas līdz ar asinsgrupu atklāšanu bija vesels apvērsums.

Asins pārliešanas attīstību ļoti veicināja arī abi pasaules kari, kad sāka izmantot mobilās asins sagatavošanas vienības, lai asinis nogādātu tuvāk kaujas laukumam. Vēsturē bieži pierādījies, ka lielas katastrofas, kari un epidēmijas ir spēcīgs impulss dažādu nozaru attīstībai (piemērs arī Covid-19 un attālinātā darba iespējas). Transfuzioloģijai tas ļoti lielā mērā palīdzējis attīstīties.

Infekciju uzvaras gājiens

Straujais medicīnas progress pēc Otrā pasaules kara padarīja iespējamās tādas operācijas, kas iepriekš nebija

iedomājamās. Tas izveidoja globālu industriju, kas nodrošināja asins pārliešanu, un ārsti sāka to uzskatīt par standartprocedūru operāciju veikšanai. Taču drīz uzvaras gājienā sāka infekcijas, un nācās pievērst nopietnu uzmanību ar asins pārliešanu saistītajām slimībām, vispirms B hepatītam. Ar laiku tika ieviestas labākas asins testēšanas metodes un rūpīgāka donoru atlase, tāpēc inficēšanās ar B hepatītu kļuva retāka, toties parādījās jauna, vēl nāvējošāka slimība, ko var pārnest ar asinīm, – C hepatīts. Bija jāievieš vēl nopietnākas testēšanas metodes. 80. gados tika konstatēts, ka asinis var būt inficētas arī ar CIV vīrusu, kas izraisa AIDS; tas bija jauns šoks, jo uzskatīja, ka slimība nav ārstējama. Šobrīd attīstītās valstīs ieviestas nopietnas testēšanas metodes, inficēšanās riski minimizēti, tomēr arvien tiek sekots līdzi jaunu infekciju rašanās iespējai un pacientu drošībai.

Ko darīt ar hemofobiju

Asins pārliešanai svarīgās donoru kustības saglabāšana mūsdienu novecojošā populācijā ir ļoti izaicinošs mērķis ne tikai donoru veselības stāvokļa un ikdienas paradumu (kas liedz būt par donoriem) dēļ. Ir daudz cilvēku, kuriem, ieraugot asinis, parādās dažādas reakcijas, piemēram, nelabums, gļibonis vai nepārvaramas bailes, turklāt viņi paši par to pārdzīvo, jo vēlas palīdzēt.

Šīs bailes jeb fobijas var medicīniski klasificēt. Pašlaik psihisko traucējumu diagnostikas un statistikas rokasgrāmatā (DSM-V) fobijas iedalītas trīs grupās: agorafobija jeb bailes no sabiedriskām vietām, sociālā fobija jeb bailes no sociālām situācijām, kā arī specifiskas fobijas – neracionālas bailes no kaut kā. Specifiskās fobijas iedala sīkāk, un to vidū ir arī bailes no asinīm un invazīvām medicīniskām procedūrām (piemēram, asinis, adatas, injekcijas). Vispārīgi runājot, fobijas ir ārkārtējas, bieži vien neracionālas bailes, kas traucē indivīda spēju darboties ikdienas dzīvē. Intensīvas un neracionālas bailes no asinīm sauc par hemofobiju. Piemēram, personas ar hemofobiju var palaist garām svarīgu ārsta apmeklējumu, lai izvairītos no asins analīzēm, un baidīties no situācijām, kas saistītas ar asinīm (avārijas, traumas, pat Helovīna rotājumi). Precīzs hemofobijas cēlonis nav pilnībā izprotams. Tomēr ir zināms, ka indivīdiem, kuru ģimenes anamnēzē ir fobijas vai trauksme, ir lielāka iespēja to iegūt. Dažkārt fobijas var izraisīt stress vai traumatiski notikumi, piemēram, slikta pieredze injekcijas laikā vai redzēta smaga trauma.

Hemofobijas ārstēšana ir līdzīga citu specifisko fobiju ārstēšanai. Psihoterapija, jo īpaši kognitīvā uzvedības terapija, var būt pacientam noderīga, jo tā māca saprast, ka šīs ārkārtējās bailes ir neracionālas un iespējamība piepildīties jaunākajam ir ļoti zema. Vēl viena iespēja ir ekspozīcijas terapija, kurā pacients pakāpeniski un sistemātiski tiek pakļauts savu bailu objektiem (piemēram, adatām, viltotām asinīm, traumai attēliem). Izmantojot šo pieeju, pacienti vispirms iemācās identificēt trauksmi, apgūt pārvarēšanas metodes un izmantot tās, lai atvieglotu ikdienas dzīvi. Ja minētās psihoterapijas metodes nesniedz rezultātu, tad talkā nāk antidepressantu terapija jeb ārstēšana ar selektīvajiem serotonīna atpakaļsaistes

inhibitoriem (SSAI).²⁰ Mūsdienu intensīvā dzīve nāk ar savām sociālo paradumu korekcijām (ieskaitot fobijas), kuras jāprot pazīt un jāatrod pareizā pieeja to ārstēšanai.

Secinājumi

Ar asinīm un asins pārliešanu jau no seniem laikiem saistīti bezgala daudzi mīti, bet centieni atrast veidus, kā glābt cilvēku dzīvību, virzījuši šīs nozares attīstību. Vienlaikus arī reliģiskie, tehnoloģiskie un citi aizspriedumi kavējuši to izdarīt ātrāk. Asinis var uzskatīt par vienu no nozīmīgākajiem orgāniem cilvēka organisma veselumā, bet asins pārliešanu – par vienu no nozīmīgākajām ārstniecības sastāvdaļām, bez kurām netiktu izglābta liela daļa cilvēku. Ir paradoksāli izprast un apzināties, ka pat mūsdienu tehnoloģiju progresā laikmetā asins pārliešana nav iedomājama bez donoru – dzīvu cilvēku – laba prāta un piedalīšanās. Tātad ir kādas netverami unikālas lietas, kas neļauj veikt pilnībā visus atklājumus medicīnā vēl pat mūsdienās.

Vienmēr ir aktuāls donoru jautājums (īpaši novecojošajā Eiropā), kā arī asins pārliešanas drošuma jautājums, jo tiek atklātas arvien jaunas infekcijas, kas to var ietekmēt. Arī cilvēku pastāvīgās bailes gan no asinīm, gan no tā, ko var izraisīt asins pārliešana, ir aktuālas, bet mūsdienās samērā sekmīgi risināmas.

Atsauces

- 1 Duffin, J. The History of medicine, Chapt. 8, p. 195.
- 2 Lejniece, S. Klīniskā hematoloģija. Rīga: Nacionālais medicīnas apgāds, 2022.
- 3 Learoyd, P. The history of blood transfusion prior to the 20th century – Part 1. Official Journal of the British Blood Transfusion Society, 2012, p. 308.
- 4 Jacalyn, D. The History of medicine, Chapt. 8, p. 195.
- 5 Jacalyn, D. The History of medicine, Chapt. 8, p. 196.
- 6 Journal of Med Ethics Hist Med, 2014, March 15; 7:6. Health care practices in ancient Greece: The Hippocratic ideal; Christos F. Kleisariis, Sfakianakis C., Papathanasiou I. V.
- 7 <https://curiosity.lib.harvard.edu/contagion/feature/humoral-theory>
- 8 Robert, M. Stelmack, Anastasios Stalikas. Galen and the humour theory of temperament. Personality and Individual Differences. Volume 12, Issue 3, 1991, Pages 255–263.
- 9 Duffin, J. The History of medicine, Chapt. 8, p. 196.
- 10 Hefferon, M. Department of Pediatrics. Vampire myths originated with a real blood disorder. Queen's University Gazette, June 29, 2020.
- 11 Learoyd, P. The history of blood transfusion prior to the 20th century – Part 1. Official Journal of the British Blood Transfusion Society, 2012.
- 12 Greenstone, G., MD. The history of bloodletting. Issue: BCMJ, vol. 52, No. 1, January–February, 2010, Pages 12–14.
- 13 Whitten Wise, M., MD. Patrick O'Leary, J., MD. The Origins of Blood Transfusion: Early History. Louisiana State University Health Sciences center, January, 2022, vol. 68.
- 14 Learoyd, P. The history of blood transfusion prior to the 20th century – Part 1. Official Journal of the British Blood Transfusion Society, 2012, p. 311.
- 15 Duffin, J. The History of medicine, Chapt. 8, p. 198.
- 16 Duffin, J. The History of medicine, Chapt. 8, p. 200.
- 17 Krastiņš, I., Zemīte, D. Dažas ar asins produktu pārliešanu saistītas problēmas. Latvijas Ārsts, septembris, 2016.
- 18 Thompson, P., Strandenes, G. The History of Fluid Resuscitation for Bleeding. Damage Control Resuscitation, 2019, May.
- 19 Krastiņš, I., Zemīte, D. Dažas ar asins produktu pārliešanu saistītas problēmas, Latvijas Ārsts, septembris, 2016.
- 20 Hernández, A., MD. What Is It? Causes, Treatment and More. Journal Osmosis from Elsevier, 2022, November.

Heidelbergas pils, pilsēta un Nekāras upe.

FRATERNITAS NECARIENSIS UN FRATERNITAS SEMIGALLICA: SIC TRANSIT GLORIA!

Fil! Dr. Aldis L. Putniņš, *talavus*

Pēckara Vācijas rietumu zonā atradās mazliet vairāk nekā simts tūkstoši latviešu bēgļu. To vidū bija daudzi, kas centās iegūt augstāko izglītību. Visās pilsētās, kur bija vairāk latviešu studentu, veidojās dažādi latviešu studentu klubi un apvienības, tostarp arī divas studentu korporācijas – *Fraternitas Necariensis* un *Fraternitas Semigallica* –, kuras vairs nepastāv, bet to vēsturi pa gabaliņam atšķetinājis raksta autors.

Pilsētās ar ievērojamu latviešu studentu kopienu tika dibinātas dažādas studentu organizācijas. Ne visi studenti bija apmierināti ar organizācijām, kam trūka buršu tradīciju. Laikā, kad pirms kara dibinātās korporācijas vēl neuzņēma jaunus biedrus, daļa latviešu studentu nolēma,

ka vienīgais risinājums ir veidot jaunas korporācijas. Kopā tika dibinātas desmit latviešu korporācijas – sešas studentu un četras studenšu. Jaunās studenšu korporācijas: *Spīdola* (Pinnebergā), *Zinta* (Pinnebergā), *Staburadze* (Minhenē) un *Kamene* (iesākumā *Kaibala*, Heidelbergā). Pēdējā savu darbību izbeidza jau pēc dažiem gadiem. Jaundibinātās studentu korporācijas: *Fraternitas Imantica* (Pinnebergā), *Gersicania* (Pinnebergā), *Fraternitas Cursica* (Pinnebergā), *Fraternitas Vanenica* (Minhenē), *Fraternitas Necariensis* (Heidelbergā) un *Fraternitas Semigallica* (Tībingenē). Pēdējās divas nepastāvēja ilgi un ir gandrīz aizmirstas.

Fraternitas Necariensis

Grāmatā *Zelta lāpas gaismā*, 178. lpp., rakstīts: “Latviešu studentu grupa 1947. gada maijā pie Heidelbergas universitātes nodibināja latviešu studentu korporāciju “*Fraternitas Neckariensis*” (sic), uzņemot arī Karlsrūes tehniskajā augstskolā studējošos.” Korporācijas

Fraternitas Necariensis vapenis.

nosaukums saistīts ar Nekāras upi, kas tek cauri Heidelbergai. 1947. gadā Heidelbergas Universitātē studēja 92 latvieši (Dunsdorfs, 1978). Ir ziņas (*Zelta lāpas gaismā*, 214.–215. lpp.), ka no 1946. līdz 1952. gadam Karlsrūes Tehniskajā augstskolā (*Universität Fridericiana zu Karlsruhe; Technische Hochschule*) studēja 68 latvieši. Meklējot informāciju par *Fraternitas Necariensis*, vērsos pie vairākiem vecākiem filistriem no dažādiem konventiem Austrālijā, ASV un Eiropā. Vairums neko nemācēja teikt. Daži tomēr atcerējās šīs korporācijas vārdu, bet neko vairāk. Vēsturnieks fil! Dr. hist. Valters Ščerbinskis, *frater cursicus*, 2007. gada 13. martā rakstīja: “[...] vienīgais zināmais fakts ir, ka “mūsu komilitonis kādā 1947. ir devies viņus apsveikt uz komersu.””

Mazliet vēlāk atradu detalizētu *Fraternitas Necariensis* vabeņa zīmējumu, kas bija izlikts pārdošanai internetā. Kāds Vācijā to piedāvāja tīmekļvietnē e-Bay. Apraksts bija: “Ein original Wappen der Studentenverbindung Fraternitas Necariensis” (studentu biedrības *Fraternitas Necariensis* oriģinālais vabeņš). Saglabāju šo bildi (faktiski divas bildes

no divām vabeņa daļām, ko esmu savienojis vienā), pirms tā tika internetā izdžēsta. Uz vabeņa redzami divi datumi: “7.V.47” un “3.XII.47”. Pirmais, domājams, ir dibināšanas datums, kas ir tāds pats kā *Fraternitas Cursica*. Vēl nav zināms, ko nozīmē otrs datums. Krāsas: zaļš-melns-zelts. Devīze: *Amicitiae et Patriae!* (*Draudzībai un tēvzemei!*). Vabeņa vidū ir Latvijas krāsu vairodziņš.

Nav zināms, cik ilgi *Fraternitas Necariensis* pastāvēja, bet, visticamāk, tā izbeidza darbību, kad latvieši sāka izceļot no Vācijas uz citām mītnes zemēm. No bijušajiem biedriem zināms tikai viens – Pēteris Bārdulis. Tīmekļa lapās par agrākajiem Latvijas Bruņoto spēku virsniekiem ir ziņas, ka P. Bārdulis dzimis Dunikas pagastā 1912. gadā un miris Kanberā Austrālijā 1988. gadā. Beidzis Latvijas Kara skolu un paaugstināts leitnanta pakāpē 1938. gadā. Pēc kara studējis inženierzinātnes Karlsrūes Tehniskajā augstskolā. Biogrāfiskajā šķirklī ir atzīmēts: “Korporācijas *Fraternitas Necariensis* filistrs”.

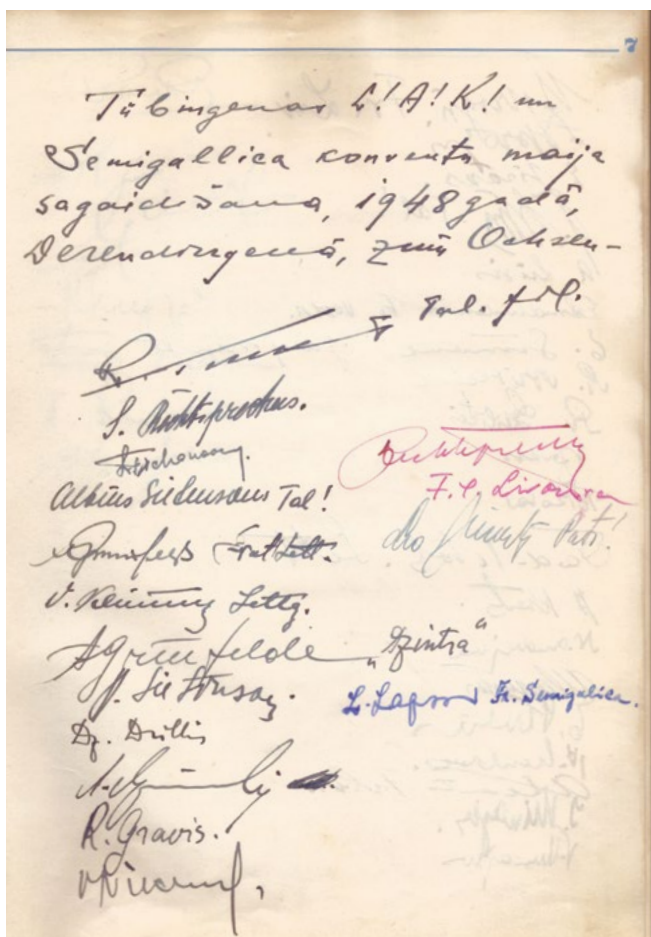
Fraternitas Semigallica

Otra studentu korporācija, kas nepārdzīvoja DP posmu Vācijā, bija *Fraternitas Semigallica*. (Tai nav nekādas saistības ar *Fraternitas Semigalica* (1929–1933), kas agrāk pastāvēja pie Rīgas Komerccinātņu institūta.) Patlaban vienīgās publicētas ziņas par šo korporāciju ir dažas rindiņas fil! Zigfrīda Štelmachera, *talavus*, 1999. gada rakstā *Talavijas* internajā žurnālā par pēckara notikumiem Vācijā: “1947. g. nodibinājās Tībingenes korporāciju kopa ar 28 biedriem. Tā kā tajā laikā ‘vecās’ korporācijas neuzņēma zēnus, 12 studenti, ieskaitot mani, nodibināja jaunu korporāciju, vārdā ‘Fraternitas Semigallica’. Bija pat izmeklētas krāsas! Kad 1948. gadā bija iespēja piebiedroties Talavijai, to darīju.”

Fil! Z. Štelmacheru uzņēma *Talavijā* 1948. gada decembrī. Pēc datiem, kas norādīti grāmatā *Zelta lāpas gaismā*, pirmajos pēckara gados Tībingenes Universitātē studēja 182 latvieši. Sazinājos ar trim bijušajiem *Fraternitas Semigallica* biedriem. Pirmais seniors bija Visvaldis Nagobads, kurš paskaidroja, ka ticis ievēlēts savas labās franču valodas dēļ (Tībingene bija franču okupācijas zonā). Nākamais seniors bija Valdemārs Nikmanis, ar kuru arī sarakstījos. Pedējais bijušais biedrs, ar kuru man izdevās sazināties, bija Jānis Bakša. J. Bakša stāstīja, ka viņš izceļoja no Vācijas (iebrauca Austrālijā 1949. gada aprīlī), pirms *Fraternitas Semigallica* izbeidza darbību, un tāpēc mazāk zina stāstīt par tālāko korporācijas likteni. V. Nagobads un V. Nikmanis abi domāja, ka *Fraternitas Semigallica* beigusi pastāvēt 1948. gada beigās vai 1949. gada sākumā. Tātad korporācijas darbības gadi bija 1947.–1948./1949. Deķeļi nebija izgatavoti, bet krāsu lentes gan. Krāsas bija debeszils-balts-zelts.

Fraternitas Semigallica krāsu lente.

"Tübingenes L!A!K! un Fraternitas Semigallica konventa maija sagaidīšana 1948. gadā". Dalībnieku saraksta pirmā lappuse. Dalībnieku skaits – 35.

Visi apzinātie *Fraternitas Semigallica* biedri bija medicīnas vai zobārstniecības studenti. Fil! Štelmachers savā rakstā minēja, ka, ieskaitot pašu, korporācijā bija 12 biedru. Sarakstē ar fil! V. Nagobadu noskaidroju, ka biedri bija: Harijs Āzeris, miris ASV; Jānis Bakša, emigrēja uz Austrāliju,

vēlāk atgriezās Latvijā, miris Latvijā; Voldemārs Francis, emigrēja uz Austrāliju; Artūrs Grāvelis, vēlāk uzņemts *Lettonia*, miris Vācijā; Pēteris Laimiņš, vēlāk uzņemts *Lettonia*, miris ASV; Leonīds Lapsa, emigrēja uz Austrāliju; Voldemārs Minajevs, miris Vācijā; Ilgvārs Nagobads, vēlāk uzņemts *Talavijā*, miris ASV; Visvaldis Nagobads, vēlāk uzņemts *Talavijā*, miris ASV; Voldemārs Nikmanis, vēlāk uzņemts *Lettonia*, miris ASV; Zigfrīds Štelmachers, vēlāk uzņemts *Talavijā*, miris ASV. Trūkst ziņu par divpadsmito biedru.

Fraternitas Semigallica biedri piedalījās Tībingenes korporāciju kopas sanāksmēs un bija šīs kopas biedri, par ko liecina ne tikai V. Nagobada atmiņas, bet arī Tībingenes K!K! sanāksmju grāmatiņa. Buršu vēstures pētniekam fil! Albīnam Sietiņsonam, *talavus*, bija personīgais korporāciju vēstures arhīvs, kas būtu jāvis precizēt *Fraternitas Semigallica* dibināšanas datumu un citus faktus. Pirms izceļošanas uz ASV fil! Sietiņsons dzīvoja Tībingenē un piedalījās turienes K!K! dzīvē. Pēc fil! Sietiņsona nāves viņa arhīvs tika nodots fil! Štelmacheram. Nelaimīgā kārtā fil! Štelmachera māja nodega. No visiem Sietiņsona materiāliem saglabājās tikai Tībingenes K!K! grāmatiņa. To tikai mazliet bojātu atrada pagrabā. 2007. gada 9. maijā fil! Nagobads rakstīja: "No nelielā konfilistra Z. Štelmachera kundzes dabūju sanāksmju grāmatu, kurā Albīns Sietiņsons, sākot ar 1948. gada 24. janvāri, bija kārtīgi atzīmējis Tübingenas apvienoto latviešu korporāciju konventu sanāksmes." Šinī grāmatiņā, starp citu, ir Tībingenes K!K! sarīkojumu dalībnieku saraksti un biedru fotoportreti. Sarakstos redzami gandrīz visi *Fraternitas Semigallica* biedru paraksti, bieži atzīmējot savu konventa piederību pēc paraksta. Šķirstot šo grāmatu, ko kopā ar gabaliņu *Fraternitas Semigallica* krāsu lentes fil! Nagobads man laipni atsūtīja, ievēroju, ka vietām burtoju šo konventa nosaukumu *Semigallica*, bet reizēm arī *Semigalica*. Varbūt visi nebija vienojušies par to, kā būtu pareizāk rakstīt korporācijas nosaukumu. Pēdējais, kas minēja par šo konventu (fil! Štelmachers), rakstīja *Semigallica*, un tā šajā rakstā esmu darījis arī es.

Pēc fil! Nagobada nostāsta, lielākais jaunā konventa atbalstītājs jeb mecenāts bija *Talavijas* fil! Rūdolfs Turks.

Fraternitas Semigallica vairs nepastāv, bet vismaz puse tās biedru (varbūt vairāk, jo nav pilnīgu ziņu par visiem) vēlāk iestājās citās korporācijās. Tēvu zemes mīlestība un senās buršu tradīcijas, kas savā laikā vienoja tās biedrus, turpināja dzīvot.

Izmantotā literatūra

1. Celinskis, J. *Latviešu studenti Heidelbergā*, 1990. Zušēvics, J. (red.) *Zelta lāpas gaismā*, 1990. Zušēvics, J. A. (red.) *Zelta lāpas gaismā: latviešu studenti Eiropas augstskolās pēc Otrā pasaules kara*. Mičigana: Amerikas Latviešu apvienības Latviešu institūts, 1990, 177.–178. lpp.
2. Dunsdorfs, E. *Latvian graduates 1945–1975*. Melburna: Kārļa Zariņa fonds, 1978, 24. lpp.
3. Latvijas virsnieki: http://biographien.lv/B_virs.html
4. Ščerbinskis, V. *Uzticīgi draugam*. Rīga: Prezidiju konvents, 2010.
5. Štelmachers, Z. *Franču zonā*. No: *Roku Rokā*. *Talavijas* internais žurnāls, 1999, 92/93, 47. lpp.

LU studentes, veicot kaulu izpēti. 1920. gads. Avots: PSMVM, MVPp Ffp 6225

Kas sievietei jāstudē? Diskusija un konflikts 20. gadsimta 20. un 30. gadu Latvijā

Ph. D. Zane Rozīte

Ar Latvijas Universitātes dibināšanu 1919. gada 28. septembrī sievietes ieguva pilnvērtīgas tiesības iegūt augstāko izglītību, kas līdz ar politiskajām tiesībām bija viens no nozīmīgākajiem dzimumu līdztiesības rādītājiem. Tomēr ievērojama daļa starpkaru Latvijas sabiedrības augstāko izglītību joprojām uztvēra kā vīriešu privilēģiju. Rezultātā izglītota sieviete un viņas studiju izvēle tika uztverta kā apdraudējums sabiedrības normalitātei. Šis raksts sniedz ieskatu, kāda bija sieviešu studiju izvēle un kā uz to reaģēja Latvijas sabiedrība. Plašās un asās diskusijas par šo tēmu parāda, ka starpkaru Latvijas sabiedrība nereti tieši caur sievieti definēja sabiedrības kārtību un izglītību mērķtiecīgi uzlūkoja kā sievietes sociālās kontroles instrumentu.

Sieviešu studiju izvēli noteicošie faktori

Pirmā augstskola Latvijas teritorijā, kas uzņēma sievietes kā pilntiesīgas studentes, bija 1918. gada 1. oktobrī vācu okupācijas apstākļos uz Rīgas Politehniskā institūta bāzes izveidotā Baltijas Tehniskā augstskola. Tā pastāvēja četrus mēnešus, un tajā varēja studēt tikai tehniskās zinātnes. Tikai ar Latvijas Universitātes (LU) dibināšanu 1919. gada 28. septembrī sievietes ieguva tiesības iegūt pilnvērtīgu un plaša profila akadēmisko izglītību.

Sievietes studēja visās LU fakultātēs un nodaļās, bet viņu skaits un īpatsvars būtiski atšķīrās.¹ Sieviešu studiju izvēli noteica gan personiskās intereses, gan ārējo faktoru kopums: ģimenes ietekme, privātie līdzekļi, sabiedrības un etnisko kopienu sociālā struktūra, tradīcijas sabiedrībā,

”

**Starpkaru sabiedrība
akadēmisko vidi**

**personificēja ar publisko
sfēru un maskulinitāti.**

1 1938./39. gadā darbu sāka Romas katoļu teoloģijas fakultāte. Tā primāri tika veidota kā katoļu augstākās garīgās studijas. Tā kā katoļu baznīca noteica, ka garīdznieka ordināciju var saņemt tikai vīrietis, sievietes fakultātē neuzņēma.

Iestājpārbaudījumi LU. Rīga, 1920. gadi. Avots: Latvijas Universitāte ilustrācijās

priekšstati par dzimumu lomām, noteiktu profesiju prestižu, izglītības politika, autoritārā režīma ideoloģija utt. Piemēram, ārste Marta Vīgante, kura 1936. gadā kā trešā sieviete LU aizstāvēja doktora disertāciju, savas studijas pamatoja ar personisko interesi. Pret viņas studiju izvēli 1920. gadā stingri iebilda vecāki un apkārtējie: "Es tomēr paliku pie medicīnas, ne jau kaprīzes dēļ, ka tas sievietei jauns un līdz tam neparasts darba lauks, bet gan iekšējās dziņas vadīta."² Tiesību zinātņu kandidāte Natālija Sinaiska atmiņās skaidro, ka izvēli par labu tieslietu studijām noteica viņas tēva, ievērojamā jurisprudences teorētiķa, profesora Vasiļija Sinaiska ieteikums.³ Stājoties studenšu konkordijā *Zinteniece*, Alvīne Sprinģe norādīja, ka 1920. gadā izvēlējās tautsaimniecības studijas, praktisku apsvērumu vadīta ("nozare paver plašu darbības lauku").⁴ Savukārt Martas Ādamsones piemērs ļauj runāt par "negribētu" un "piespiedu" studiju izvēli. Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātes dekānam adresētā iesniegumā viņa skaidroja, ka 1919. gadā viņa bija spiesta pret savu gribu iestāties Tautsaimniecības nodaļā, lai arī vēlējusies studēt agronomiju.⁵

Atšķirības bija arī dažādu tautību sieviešu studiju izvēlē. No vairāk nekā 700 ebreju studentēm tikai deviņas studēja

”

**Sieviete studente tika
uzlūkota kā nevēlams
svešķermenis augstskolā.**

lauksaimniecību, ko ietekmēja ebreju urbānā sociālā struktūra. Ebreji tradicionāli bija pilsētnieki, kuri darbojās amatniecībā, tirdzniecībā, rūpniecībā. Lauksaimniecībā bija nodarbināti mazāk nekā 1% Latvijas ebreju.⁶ Nozīmīgs faktors bija reliģiskā piederība. Kaut arī Teoloģijas fakultāte tika veidota, lai tā nepārstāvētu noteiktu konfesiju, Latvijas Evanģēliski luteriskās baznīcas ietekmē fakultātes darbība bija vērsta luterānisma virzienā. Teoloģiju nestudēja ne jūdaismam piederīgās ebrejietes, ne katoļticībai piederīgās polietes un lietuvietes. Teoloģijas fakultātes Pareizticīgajā nodaļā, kuru atvēra 1937./1938. gadā, studēja tikai

2 Deisons, R. Mūsu jaunās zinātnieces. Zeltene, 1936, Nr. 6, 3. lpp.

3 Sinajskaja, N. Nasha Alma mater – Latvijskij Universitet. Daugava, 2003.

4 LNA LVVA, 3756-1-27, 236. lpp.

5 LNA LVVA, 7427-1-416, 5. lpp.

6 Dati sniegti saskaņā ar LNA Latvijas Valsts vēstures arhīva veidoto LU elektronisko studentu datubāzi, tomēr jāņem vērā, ka datubāzē ievadītā informācija ir ļoti neprecīza un kļūdaina.

divas krievietes un viena ukrainiete, kuras piederēja pareizticībai.⁷

Iekārojamākās studijas – medicīnā

Kulturālā izpratnē sieviete kā aprūpētāja bija piemērota ārsta arodam, turklāt vēsturiski sievietēm Krievijas impērijā bija atļauts (lai arī ierobežoti) praktizēt medicīnā jau kopš 19. gs. beigām. Medicīna bija īpaši pievilcīga profesija ebrejiem, kurām impērijas laikā bija liegts strādāt par skolotājām.⁸ Latvijas sabiedrībā ārsta profesijai bija augsts prestižs. Rezultātā Medicīnas fakultātē reflektantu skaits bija viens no lielākajiem. Lai uzņemtu spējīgākos studentus, katrā fakultātē tika noteikts brīvo studiju vietu skaits, bet ar mērķi noskaidrot reflektantu zināšanu līmeni un atbilstību izvēlētajam studiju virzienam fakultātes ieviesa iestājpārbaudījumus latviešu valodā un citos fakultāšu noteiktajos priekšmetos. Iestājpārbaudījumus iedalīja kontrolpārbaudījumos, ja nebija konkursa uz brīvajām vietām, un konkursa pārbaudījumos, ja reflektantu skaits pārsniedza fakultātē noteikto brīvo studiju vietu skaitu.⁹ Medicīnas fakultātē iestājpārbaudījumi izvērtās par sīvu konkursu. Piemēram, 1922. gadā uz 100 studiju vietām pieteicās 192 reflektanti, no kuriem 86 bija sievietes.¹⁰ Tie reflektanti, kuri neizturēja Medicīnas fakultātes iestājkonkursu, bieži izvēlējās studijas citās nozarēs. Vairākums sieviešu deva priekšroku studijām Dabaszinātņu vai Farmācijas nodaļās, ko noteica brīvo vietu skaits un radniecīgi priekšmeti, atstājot iespēju vēlāk pāriet uz Medicīnas fakultāti. Kā alternatīva tika izvēlētas arī citas studijas. Piemēram, logopēde Ņina Ģermane Medicīnas fakultātē stājās divas reizes. Konkursa rezultātā abas reizes viņa palika ārpus brīvajām studiju vietām un 1934. gadā uzsāka ģermāņu filoloģijas studijas.¹¹

Laikabiedru atmiņas liecina, ka Medicīnas fakultātē jau kopš 1930. gadiem neoficiāli darbojās arī *numerus clausus*,

Tiesību zinātņu kandidāte Natālija Sinaiska ar tēvu – profesoru Vasīliju Sinaiski. 1934. gads.

Avots: www.russkije.lv

kas nodrošināja, lai mazākumtautību studenti (ebreji, vācieši) un sievietes neveidotu studentu vairākumu un viņu īpatsvars studējošo vidū nebūtu lielāks kā viņu īpatsvars Latvijas iedzīvotāju vidū.¹² Statistikas dati gan liecina, ka 30. gados nebija vērojamas krasas izmaiņas, salīdzinot pieteikušos un uzņemto sieviešu skaitu. Tomēr bija izmaiņas uzņemto ebreju studentu skaitā. Medicīnas nodaļa no 1932. līdz 1938. gadam neuzņēma nevienu ebreju studentu, bet 1939. gadā – tikai vienu.¹³ Nav gan zināms, cik daudz ebrejiešu medicīnas studijām pieteicās un cik lielā mērā *numerus clausus* tika piemērots viņu dzimuma vai drīzāk etniskās piederības dēļ.

“Sieviešu” fakultātes LU

LU studentu datubāzē apkopotas ziņas par 7188 studentēm sievietēm, bet LNA LVVA Jelgavas Lauksaimniecības akadēmijas fondā glabājas ziņas par 121 sievieti, kas studijas uzsāka LU. Tādējādi LU studentu skaits starpkaru gados bija vismaz 7309 (ziņas par visām studentēm nav saglabājušās). Vislielākā bija Filoloģijas un filozofijas fakultāte, kur studijas uzsāka vairāk nekā 1800 sievietes, Medicīnas fakultāte ar vairāk nekā 1400 studentēm, Matemātikas un dabaszinātņu fakultāte ar vairāk nekā 1300 studentēm un Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultāte ar vairāk nekā 1200 studentēm. Mazākās bija tehnisko zinātņu fakultātes, piemēram,

”
**Izglītota sieviete bija daļa
no jauna sievietes tēla,
kuru pēckara sabiedrība
centās izprast.**

7 Rozīte, Z. Sievietes Latvijas inteliģencē: studenšu sociālais portrets. Promocijas darbs. Rīga, 2024, 183. lpp.

8 Balin, C., The Call to Serve: Jewish Women Medical Students in Russia. Polin: Studies in Polish Jewry, 2007, Vol. 18., pp. 135–140, 141–143.

9 Rozīte, 195. lpp.

10 LNA LVVA, 7427-6-55, 163.–166. o. p. lpp.

11 LNA LVVA, 7427-1-19502, 2. lpp.

12 Arājs, K. Latviešu kauļi: atmiņas par anatomikumu un antropoloģijas ziedu laikiem. Rīga, 2005, 27.–32. lpp.

13 Rozīte, 197. lpp.

Raela Bičule – vienīgā sieviete, kura ieguva kultūrīnženieres grādu LU (1934).
Avots: LNA LVVA, 7427-1-6698, 1. lpp.

Baltu filologu izlaidums (no kreisās sēž): Jānis Endzelīns, Pēteris Šmits, Juris Plāķis, Ludis Bērziņš. 1932. gads. Avots: Latvijas Nacionālā bibliotēka, RX18, 1. lpp.

Mehānikas fakultātē studijas uzsāka tikai 14 sievietes, Inženierzinātņu – 34, bet Arhitektūras – 81.¹⁴ Neliels sieviešu skaits bija Veterinārmedicīnas un Teoloģijas fakultātēs. Pētnieki norāda uz veterinārmedicīnas kā profesionālās jomas maskulīno raksturu, kas kavēja sieviešu ienākšanu nozarē. Veterinārmedicīna strauji attīstījās 19. gs. un primāri pievērsās zirgu un mājlopu ārstēšanai. Tas prasīja fizisku spēku, kā arī “vīrišķīgu” un “bezjūtīgu” attieksmi, piemēram, veicot tādu procedūru kā kastrāciju. Tradīcijas sabiedrībā bija ārkārtīgi noturīgas, daļēji izskaidrojot nelielo studenšu skaitu (77) Veterinārmedicīnas fakultātē.¹⁵ Teoloģijas fakultātē studijas uzsāka tikai 121 sieviete. Viens no galvenajiem fakultātes mērķiem bija sagatavot akadēmiski izglītus teologus evaņģēliski luteriskās baznīcas vajadzībām. Tas ierobežoja sieviešu motivāciju studēt, jo baznīca neatļāva ordinēt sievietes par mācītājām, un fakultātes studentes pamatā tika sagatavotas skolotājas amatam.

Sieviešu skaits un īpatsvars būtiski atšķīrās gan fakultātēs, gan nodaļās vienas fakultātes ietvaros. Sieviešu studiju izvēles izteiktais sadalījums pa zinātņu nozarēm sekmēja priekšstatu par īpašu “sieviešu” fakultāšu pastāvēšanu. Tāda bija Filoloģijas un filozofijas fakultāte, kurā sievietes 20. un 30. gados bija vairāk nekā 70% no studentu kopskaita. Lielā studenšu īpatsvara dēļ fakultāti dēvēja par “sieviešu rožu dārzu”, savukārt telpas, kur atradās fakultātes auditorijas, sauca par “rožu koridoru”.¹⁶ Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes Dabaszinātņu nodaļā un Ķīmijas fakultātes Farmācijas nodaļā sievietes veidoja vairāk nekā 60% no studentiem, savukārt Medicīnas fakultātes Zobārstniecības nodaļā

bija pat 90% sieviešu.¹⁷ Ārsts un zobārsts Kārlis Skalders atceras, ka 1932. gadā viņš bija vienīgais vīrietis starp 28 zobārstniecības absolventiem, kas spilgti raksturo studentu sastāvu.¹⁸ Krievijas impērijā zobārsta profesiju varēja apgūt zobārstniecības skolās, nosakot zemāku profesijas prestižu, attiecīgi arī mazāku vīriešu klātbūtni šajā nozarē. Feministiskajā retorikā tika nostiprināti argumenti par sievietes profesionālo piemērotību zobārstniecībai un medicīnai vispār, izceļot noteiktas sievietēm piedēvētās īpašības – līdzcietību, rūpes, iecietību.

Sievietes loma sabiedrībā sāk mainīties

Starpmaru sabiedrība akadēmisko vidi joprojām personificēja ar publisko sfēru un maskulinitāti. Studente reprezentēja sievieti, kura šķērsojusi sievietes tradicionāli privāto dzīvi un vīrietim atvēlēto publisko sfēru, tādējādi viņa tika uzlūkota kā nevēlams *svešķermenis* augstskolā. Vienlaikus izglītota sieviete bija daļa no jauna sievietes tēla un identitātes, kuru pēckara sabiedrība centās izprast. Studenšu biedrība *Varavīksne* 1925. gadā Lielajā Ģildē rīkoja diskusiju vakaru *Par latvju studentī*, kurā tika apspriests arī jautājums – kādus arodus ieteicams sievietēm studēt? Ko sievietes studē, ko viņām vajadzētu studēt un vai sievietei vispār jāstudē – bija jautājumi, kas interesēja Latvijas sabiedrību. Daļa laikabiedru pamatoja, ka sievietei studiju izvēlē, tāpat kā vīriešiem, jāvadās saskaņā ar interesēm un zināšanām, kā arī jāizvērtē iegūtās izglītības potenciāls profesijas nodrošināšanā. Kāds laikabiedrs 1925. gadā novēroja, ka sievietes visvairāk studē Filoloģijas un filozofijas, Medicīnas, Lauksaimniecības, Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātēs, jo šo fakultāšu absolventes

¹⁴ Turpat, 177.–179. lpp.

¹⁵ Irvine, L., Vermilya, J. R. Gender Work in a Feminized Profession: The Case of Veterinary Medicine. *Gender and Society*, 2010, No. 1, pp. 56–82.

¹⁶ Eglīte, P. Latvijas sieviete 75 valsts gados. Rīga, 1994, 174. lpp.

¹⁷ Rozīte, 177.–180. lpp.

¹⁸ Skalders, K. Laikmeta zīmē. Rīga, 1998, 92. lpp.

var cerēt “uz attiecīgu praktisku nodarbošanos kā instruktores, tautsaimnieces, ārstes, skolotājas un tā tālāk”.¹⁹ Publiciste Lilija Brante 1931. gadā izdotajā darbā *Latviešu sievietē* sniedza pārskatu arī par LU studentēm un secināja, ka viņas studijas izvēlas saskaņā ar savām zināšanām, interesēm un profesijas perspektīvu.²⁰ Šāda argumentācija centrā nostādīja sievieti kā personību, kurai izglītība ir instruments intelektuālai izaugsmei un finansiālai patstāvībai.

”

Uztraukums par sievietes ķermeņa piemērotību studijām nebija rūpes par veselību, bet trauksme par nācīgas “atjaunošanos”.

Sabiedrības vairākums analīzei pakļāva sievietes ķermeni, intelektu un psiholoģiju. Jau 19. gs. zinātnieki apgalvoja, ka sievietes ķermenis ir patoloģisks, fiziski vājāks un slimīgāks, ar vājāku muskuļu un nervu sistēmu, ko ietekmē ikmēneša “vājums” – menstruācijas. Attīstoties zināšanām par sievietes ķermeni, šādi pseidozinātniski apgalvojumi 20. gs. 20.–30. gados nedominēja, tomēr viedoklis par sievieti kā fiziski vājāku būtni saglabājās. Ņemot vērā sievietes ķermeņa fizisko “vājumu”, sabiedrība uzskatīja, ka studēšana viņām nav piemērota, vai arī ieteica sievietēm studēt humanitārās jomas. Tās tika pretnostatītas tehniskajām zinātnēm, kas reprezentēja fizisku spēku. Realitātē tehnisko zinātņu studijas neprasiya ievērojami lielāku spēku kā citas jomas, ko viedokļu līderi savā argumentācijā ignorēja. Uztraukums par sievietes ķermeņa piemērotību studijām nebija rūpes par viņu individuālo veselību, bet trauksme par studentes kā topošās mātes veselību, ar ko saistīja visas nācīgas veselīgu “atjaunošanos”.

Pēc kara Latvija bija zaudējusi vairāk par 700 000 teritorijai piederīgo iedzīvotāju,²¹ tādēļ īpaši tika izcelta sievietes atbildība mātes uzdevumu izpildīšanā, aktualizējot diskusijas par izglītotas sievietes reprodutīvo veselību un nepieciešamību studēt. Ginekologs Vilis Melnalksnis 20. gadu vidū sievietes studijas salīdzināja ar sevis labprātīgu sakroplošanu, kādēļ viņa nav spējīga kļūt par māti un atzīstama par “fiziski kroplu”.²² Savukārt dzejnieks

Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes studenti. 20–30. gadi. Avots: LU muzejs, CM 1049

19 Vienlīdzība. Students, 08.05.1925.

20 Brante, L. *Latviešu sievietē*. Rīga, 1931, 33. lpp.

21 Jēkabsons, Ē. (atb. red.). *Karš un sabiedrība Latvijā 1914–1920*. Rīga, 2021, 48. lpp.

22 Melnalkšņa, V. *Latvju sievietes!* Sieviete, 1924, Nr. 1, 4. lpp.

Zobārstniecības nodaļas Zobu protezēšanas laboratorija. Avots: PSMVM, MVM 43929 Ff 5472

Leonīds Breikšs 1935. gadā izdotajā darbā *Mūsu ģimene* aplūkoja ģimeni kā stipras Latvijas pamatu un vairākus ar ģimenes institūtu saistītas problēmas, piemēram, bezbērnu laulības. L. Breikšs izglītotās sievietes, kuras nodēvēja par studiju gados “apvītušām un novecojušām rudenīgām rozēm”, vainoja latviešu tautas izmiršanā. Darbā viņš moralizē, kāpēc izglītota sieviete ne fiziski, ne psiholoģiski nav piemērota mātes/sievas uzdevumiem.²³ Atsaucoties uz nacistiskās Vācijas un fašistiskās Itālijas pieredzi, autoritārā režīma ideologi 30. gados pieprasīja valstiskā līmenī ieviest pasākumus, lai sieviete “nebūtu spiesta” studēt, jo studijās “sievietes nervu enerģija tiek stipri sadragāta” un viņa nav spējīga tapt par māti.²⁴ Nozīmīgi, ka publiskajā domā dominēja šī “piespiedu” izteiksme – sieviete ir spiesta studēt, spiesta strādāt utt., veidojot asociāciju par sievieti publiskajā dzīvē kā kaut ko pretdabisku un pašām sievietēm negribētu identitāti.

Praktisks solis sieviešu izglītības tiesību ierobežošanā bija 1937. gadā pieņemtais likums par šķirtu zēnu un meiteņu apmācību ģimnāzijās un arodskolās. Lai arī režīma ideologi apgalvoja, ka atsevišķu dzimumu apmācība neradīs radikālu lūzumu izglītībā, tomēr meiteņu apmācībā pastiprināja priekšmetus, kas atbilda sievietes kā mātes/sievas audzināšanai (psiholoģija, mājturība, veselības mācība), un samazināja matemātiku, fiziku, latīņu valodu. Tas pazemināja sieviešu spēju konkurēt uz brīvajām studiju vietām LU. Valdība arī aizliedza sievietes uzņemt komercskolās un tehnikumos un ierobežoja viņu uzņemšanu skolotāju institūtos. Izglītība bija viens no sievietes sociālās kontroles instrumentiem, ar ko paredzēja disciplinēt sievietes uzvedību saskaņā ar režīma noteiktajām ideoloģiskajām normām.²⁵

”

**Latvija bija
zaudējusi vairāk par
700 000 teritorijai
piederīgo, tādēļ īpaši
tika izcelta sievietes
atbildība mātes uzdevumu
izpildīšanā.**

Sieviešu tiesības iegūt augstāko izglītību un studiju izvēle tika aplūkota ne tikai no ķermeniskā, bet arī no intelektuālā aspekta. Sabiedrībā bija nostiprināti stereotipiskie priekšstati par sievietes atšķirīgo emocionālo un intelektuālo attīstību. Ideju par sievietes prāta attīstību precīzi ietvērs filozofs Teodors Celms. Viņš skaidroja, ka sievietes intelekts un domāšana vēsturiski attīstījusies “zem vīriešu kundzības, vadības un kārtības”. Apstākļos, kad sievietes intelekts bija apspiests, lai attīstītos racionālas, abstraktas un zinātniskas domāšanas virzienā, sievietes prāts progresēja kā intelektuālā emocionalitāte, altruisms, radošā domāšana.²⁶ Viedokli par sievietes īpatnējo intelektu un tā nozīmi studijās aktīvi konstruēja

23 Breikšs, L. *Mūsu ģimene*. Rīga, 1935, 48. lpp.

24 Sinus. *Modernās sievietes traģika*. Kurzemes Vārds, 08.03.1936.

25 Roberts, M. L. *Civilization Without Sexes: Reconstructing Gender in Postwar France*. Chicago 1994, p. 186.

26 Dievkociņš, R. Dr. phil. T. Celma “Sieviešu psiholoģija”. *Sieviete*, 1924, Nr. 4, 91.–93. lpp.

Ķīmijas fakultātes studenti. 1924. gads. Avots: PSMVM, MVM 40329

Studentu korporācijas Gundega goda filistre filozofe Milda Palēviča Parīzē. Avots: LNB, RXA 363-7, 2. lpp.

pašas sievietes. Piemēram, literāte Evelīna Grāmatniece publikācijās regulāri izcēla sievietes "īpatnējo jūtu pasauli", kam atbilst ar cilvēku saistīti arodi – audzinātāja, ārste, advokāte.²⁷

Maskulīnās profesijas un sievietēm piemērotās

LU Psiholoģijas katedras asistente Milda Liepiņa sievietes raksturoja kā "jūtu" būtnes, tām nav raksturīga "abstraktā un jēdzieniskā domāšana". Tāpēc sievietei ieteicams izvēlēties arodus, kas prasa "gādību, pašai izlēmt un citas mātes īpašības", – žēlsirdīgā māsa, slimnieku kopēja, skolotāja, pārdevēja, ārste, māksliniece, mūziķe, agronome. **Kā sievietes intelektam nepiemērotus uzlūkoja tehniskos arodus mehānikā, tehnoloģijās, būvniecībā, arhitektūrā, mežkopībā.**²⁸ Viedokļu līderes atzina, ka tehniskās zinātnes "kropļo sievietes miesu un garu" un neatbilst viņu sievišķībai.²⁹ Šādu ideju daļēji pārņēma arī tehniski izglītotās sievietes, kuras norādīja – lai sieviete varētu sekmīgi darboties profesionālajā vidē, kurā dominē vīrieši, viņai "jāpieņem" vīrieša īpašības jeb sabiedriski jāklūst par vīrieti.³⁰ Diplomētā būvinženiere Auguste Dubulta apgalvoja, ka sievietei inženierai "sava sievišķība ir jāatstāj mājās" un "viņa nedrīkst darba vietā izcelt savu sievišķību".³¹

Publiskajā telpā izskanēja arī aicinājumi ierobežot sieviešu skaitu atsevišķās fakultātēs vai universitātē, pamatojot prasības ar viedokli, ka sievietes intelekts nav analītisks un neļauj formulēt zinātniskas atziņas. Nacionālisti

”

Izglītība bija viens no sievietes sociālās kontroles instrumentiem, ar ko paredzēja disciplinēt sievietes uzvedību.

kā piemēru piesauca Ungārijā realizēto augstākās izglītības politiku etnisko attiecību un dzimtes kontekstā. Ungārijā jau kopš 1920. gada tika pieņemti *numerus clausus* likumi, kas ļāva procentuāli ierobežot ebreju tautības un sieviešu skaitu augstskolās. Sievietēm bija ierobežotas tiesības vai arī viņas nebija tiesīgas studēt tiesību zinātnes, inženierzinātnes, mehāniku, medicīnu, farmāciju.³² Latvijā šādi likumi netika pieņemti. Eksperti Latvijā rosināja ierobežot studentu skaitu arī Farmācijas nodaļā. Līdz padomju okupācijai 1940. gada vasarā Ķīmijas fakultāti beidza 235 farmaceiti, no kuriem 142 bija sievietes.³³ Prasību ierobežot studentu skaitu pamatoja kā praktisku risinājumu farmaceitu trūkuma novēršanai. Sabiedrība sagaidīja, ka ar ģimenes dzīves nodibināšanu sieviete pārtrauks profesionālo darbību, tādējādi nostiprinājās uzskats, ka "sievietes galu galā iet farmācijai

27 Ev. G. Modernās sievietes psiholoģija. Kurzemes Vārds, 19.04.1929.

28 Liepiņa, M. Sievietes gaitas un audzināšana. Izglītības Ministrijas Mēnešraksts, 1931, Nr. 3, 253.–254. lpp.

29 Liepiņa, M. Sievietes aroda izvēles psiholoģija. Zeltene, 1927, Nr. 7, 6. lpp.

30 Acker, J. Hierarchies, Jobs, Bodies: A Theory of Gendered Organizations. Gender & Society 1990, No. 2, p. 139.

31 Kā strādā latviešu sievietes – inženieres. Pēdējā Brīdī, 10.11.1935.

32 Fenyves, K. When Sexism Meets Racism: The 1920 Numerus Clausus Law in Hungary. E-Journal of the American Hungarian Educators Association 2011, No. 4, pp. 12–13.

33 Rozīte, 240. lpp.

Profesors Pauls Galeniks LU Botānikas katedrā ar studentēm pie herbārija, 1930. gadi. Avots: LBTU muzeja krājums.

zudumā bioloģisko dzīves uzdevumu dēļ".³⁴ Vēsturnieks E. Dunsdorfs gan analizējis, ka LU sagatavotie farmaceiti pamatā praktizēja savā specialitātē.³⁵

Starpkaru polemiku par studenti un izglītotu sievieti 1939. gadā trāpīgi rezumēja filozofe Milda Palēviča. Viņa norādīja, ka Latvijas sabiedrībai raksturīgi runāt par izglītības kaitīgumu sievietes sievišķīgumam un ir vēlme

atīt tikai tādu sievieti par īstu, kuras dzīves intereses piesaistītas tikai un vienīgi "viņas bioloģisko funkciju papildīšanai – bērnu dzemdēšanai – un mājas apkopšanai".³⁶ Pati M. Palēviča bija viena no aktivistēm, kura publiskajā vidē iestājās par sievietes tiesībām iegūt izglītību un izsmēja novecojušos uzskatus par sievietes ķermeņa un prāta nepiemērotību studijām vai noteiktiem studiju virzieniem. Diskusijas par studenti un izglītotu sievieti iekļāvās plašākās diskusijās par sievietes jaunu identitāti Eiropā. Pētnieki šīs diskusijas sauc par "apsēstību", kas bija raksturīga Eiropas sabiedrībai 20.–30. gados.³⁷ Tas apliecina, ka caur sievieti sabiedrība apjēdza tai aktuālus ideoloģiskus, sabiedriskus, kulturālus, ekonomiskus un sociālus jautājumus.

Mūsdienu Latvijā sievietes veido studentu un absolventu vairākumu un, šķiet, sievietes tiesības iegūt augstāko izglītību neraisa kādas asas diskusijas. Tomēr dzimumu aizspriedumi augstākajā izglītībā ir joprojām ārkārtīgi spēcīgi, saglabājot idejas par sievietes piemērotību vai nepiemērotību noteiktām zinātņu jomām, kas izriet no uzskatiem par sievietes "īpatnējo" intelektuālo, emocionālo un fizisko attīstību. Sieviešu pārstāvniecības lēnā palielināšanās noteiktās zinātņu jomās tiek raksturota kā "stereotipu laušana", tā apliecinot šo "stereotipu" plašo iesakņošanos sabiedrībā un sociālo un kulturālo vērtību lēno mainību, velkot paralēles ar starpkaru periodu. **U**

34 Blūmentāls, D. Sirsnīgs aicinājums profesijai. Latvijas Farmaceitu Žurnāls, 1937, Nr. 5, 190. lpp.

35 Dunsdorfs, E. Studija par akadēmiski izglītotiem latviešiem 1939. gadā. Latvju Tautsaimnieks, 1943, Nr. 15–16, 240. lpp.

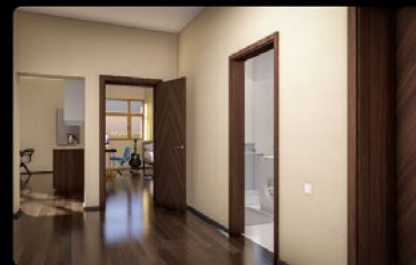
36 Palēviča, M. Sievietes gara līdzdalības nepieciešamība tautas dzīvē un kultūrā. Latviete, 1939, Nr. 1, 6. lpp.

37 Roberts, p. 5.

DRUVAS APARTAMENTI

Moderna vide – mūsdienīgai dzīvei!

 Mārupe, Latvija

www.druvasapartamenti.lv

 fili Dzintars Dārziņš: +371 22 032 777

Kā Tervetia ieguva namu Tērbatas ielā

Tervetia nams mūsdienās Rīgā, Tērbatas ielā 28.

Com! Normunds Novads, *tervetus*
Foto no Tervetia arhīva

Katru gadu 21. oktobrī mēs, terveti, atceramies, pieminam un sakām paldies mecenātei, fil!dib! Aleksandrai Sirotinai, līga, par namu Rīgā, Tērbatas ielā 28. Atminamies Sirotinas kundzi, skatoties fotogrāfijas, kā arī jaunajiem biedriem stāstām, kā, pateicoties draudzībai un godaprātam, Tervetia ieguva namu pilsētas centrā.

Nams, kurā šodien atrodas Tervetia konvents, reiz piederēja Liepu ģimenei. Aleksandras tēvs Andrejs Liepa namu Tērbatas ielā 28 (jūgendstila ēku, celtu 1912. gadā, arhitekts Edmunds fon Trompovskis) 1922. gadā novēlēja Aleksandrai (dz. Liepa). Zīmīgi, ka tas bija arī Tervetia dibināšanas gads. Tervetu labās attiecības ar fil! A. Sirotinu gan izveidojās krietni vēlāk. 1940. gadā līdz ar padomju okupāciju nams tika nacionalizēts. Otrās pasaules karš latviešus izkaisīja pa visu plašo pasauli. Aleksandra kopā ar ģimeni devās uz Vāciju, kur dzīves ceļi krustojās ar vēl kādu spožu cilvēku – ārstu, Tervetia goda filistru Pēteri Lapsu. P. Lapsa kļuva par ģimenes ārstu un tuvu draugu. Kad 1974. gadā Pēteris ar ģimeni izceļoja uz ASV, kur turpināja medicīnas karjeru, viņi joprojām uzturēja labas attiecības. Aleksandrai paliekot vienai Vācijā (viņas vīrs, māsa un māte jau bija aizgājuši mūžībā), abu starpā draudzība nostiprinājās. Būdamā garā spēcīga latvju sieviete, kādā no apciemojumiem viņa P. Lapsam teica – ja Latvija kādreiz atgūtu brīvību, viņa savu namu atdotu Pēterim. Pēteris uz to atbildēja, ka šāda dāvana labāk derētu lielākam mērķim. Mērķim, kas kalpotu latvju nākotnei un atjaunotās Latvijas izaugsmei. Tā viņi norunāja, ka namu varētu nodot dāvinājumā studentu korporācijai Tervetia.

Latvija atguva neatkarību, kas deva iespēju Aleksandrai saņemt atpakaļ īpašumu. Šeit atklājas stāsta svarīgākā daļa – abas iesaistītās puses palika pie norunātā. A. Sirotina 1992. gadā caur P. Lapsu kā uzticības personu un fil! Ati Skalbergu kā Latvijas puses pārstāvi uzsāka nama nodošanas procesu. Šis brīdis bija pārmaiņu laiks gan atjaunotajā Latvijas Republikā, gan nesen apvienotajā Vācijā. Tobrīd uzradās ne mazums citu nama tīkotāju, kuri solīja Aleksandrai gan naudu, gan aicināja lauzt solījumu un vērtīgo namu paturēt sev. A. Sirotina doto vārdu

turēja un noraidīja gan Šveices kompānijas solītos 750 000 dolāru, gan draudzeņu ieteikumus. “Šis nams būs vieta, kur pulcēties studējošajiem *tērvetiešiem* un augt par godīgiem, disciplinētiem un patriotiskiem pilsoņiem par godu Latvijai un tās nākotnei,” rakstīja Aleksandra.

Šis dāvinājums ir ne tikai vērtīga ēka Rīgas centrā, bet simbols patriotisma, krietnuma, dotā vārda un draudzības patiesajai vērtībai. Saskaņā ar vienošanos Tervetia A. Sirotinas kundzei viņas atlikušo mūžu maksāja 1000 dolāru atbalstu mēnesī. A. Sirotina mūžībā devās 1998. gada 11. janvārī 95 gadu vecumā. Terveti atceras savu labvēli ar cieņu – konventa dzīvoklī novietots mākslinieka Roberta Muža gleznots Aleksandras portrets, un *tērveti* katru gadu piemin Aleksandras dzimšanas dienu.

Aleksandra Sirotina (dz. Liepa)
21.10.1902.–11.01.1998.

Aleksandra dzimusi Rīgā būvnieka Andreja Liepas un Marijas Liepas ģimenē. Aleksandrai bija arī māsa Melānija. Vispārējo izglītību Aleksandra ieguva Rīgā – 1920. gadā viņa absolvēja Olimpiadas N. Ļišinas sieviešu ģimnāziju, kas bija viena no populārākajām privātajām krievu ģimnāzijām (pastāvēja no 1908. līdz 1936. gadam). Tālāk ceļš veda uz Latvijas Konservatorijas dziedāšanas klasi. Aleksandra bija

mecosoprāns un uzstājās vairākās lomās operā. Studenšu korporācijas Līga dibinātāja.

Aleksandras pirmais vīrs Voldemārs Pakalniets bija jurists un studentu korporācijas *Talavija* filistrs. Nav zināms, kurā gadā Aleksandra un Voldemārs apprecējušies un kurā šķīrušies. Otrā pasaules kara laikā Aleksandra kopā ar māsu un māti izceļoja uz Vāciju, nonāca Eslingenē, latviešu bēgļu nometnē, vēlāk apmetās uz pastāvīgu dzīvi Štutgartē Vācijā. 1976. gadā Aleksandra apprecējās otrreiz – ar Jāni Sirotinu, kurš pēc pieciem gadiem nomira. Aleksandra apglabāta Liepu ģimenes kapos Štutgartē. **U**

P!K!S!O! mēģinājums *Fraternitas Academica* C!Q!. 1930. gadi. L. Slaucītājs – no kreisās pirmajā rindā septītais. Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja fotokopija; avots: *Fraternitas Academica* arhīvs

Ģeomagnētisma zinātnieks un izcila personība – god!fil! Leonīds Slaucītājs

Taut! Līga Lielmane, zinta

Apbrīnojami daudzpusīga personība: jūras virsnieks, zinātnieks – ģeofizikis, hidrologs un ģeomorfologs –, aizrautīgs burātājs, komponists, diriģents un mūzikas kritiķis, gleznotājs, pasaules apceļotājs, populāri zinātnisko rakstu un grāmatu autors, aktīvs sabiedriskais darbinieks,⁴ talantīgs vadītājs un vienlaikus vērtībās balstīts cilvēks ar skaistu, jūtīgu dvēseli un siltu sirdi. Zintas un *Fraternitas Academica* goda filistrs LEONĪDS SLAUCĪTĀJS (1899–1971).

Viens no zinātnes pasaulē pazīstamākajiem latviešu zinātniekiem,¹ uzskatāms par Latvijas ģeofizikas pamatlicēju² un Zemes magnētisma pētniecības aizsācēju dienvidu puslodē.³ Viņa vārds atrodams gan *Latviešu konversācijas vārdnīcā*, gan *Who is Who in Science 1700 BC – 1968 AD*, *Gran Enciclopedia Argentina* un *Royal Blue Book*. Viņš ir pirmais latvietis, kurš doktora grādu saņēmis trīs reizes – Rīgā (*Dr. Math*, 1942), Štutgartē (*Dr. Math*, 1948) un Sidnejā (*Dr. Sc.*, 1964).¹

Renesanses laikmetā ļaudis, kuri vienā un tai pašā personā apvienoja pamatīgas zināšanas tā laika zinātnes nozarēs ar talantiem mākslās un literatūrā, bija augstā cieņā. L. Slaucītājs bija tāds renesanses cilvēks, tādēļ ikviena sabiedrības daļa, ar ko profesoram dažādās pasaules vietās bijusi saskare konkrētā nozarē, viņa talantīgo personību atceras ar pateicību un apbrīnu.²

Dzimta, bērnība un skolas gadi

Pašas pirmās ziņas par Slaucītāju dzimtu sniedzas līdz 1680. gadiem, kad Alūksnes mācītājam un Bībeles tulkotājam latviešu valodā E. Glikam bija draudzes vecākais Slaucītājs.² Slaucītāju dzimtas ļaudis jau izsenis bijuši čakli, ar tieksmi izglītoties, daudzpusīgi, uzņēmīgi, apveltīti ar iniciatīvu, sabiedriski aktīvi, godīgi, labestīgi. Dzimtā bijuši vairāki skolotāji, sabiedriski darbinieki, rakstnieki, saimnieki un lielsaimnieki.⁵

Leonīds Slaucītājs dzimis 1899. gada 10. aprīlī Majorskolā Jaunlaicenes pagastā Alūksnes novadā, kur dzīvoja un skolojās pirmos desmit dzīves gadus.³ Tēvs Jānis Slaucītājs bija iecienīts Majorskolas skolotājs un vadītājs, folkloras vācējs,⁶ ērgelnieks,⁷ Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris.⁶ Māte Emīlija Slaucītāja (dzimusi Bērzone) – Majorskolas klavierskolotāja.⁷ Vecāki deva drošu pamatu dzīvei – māte

Gardemarīnu skolu beidzot. Pēterburga, 1919./1920. gads.

Avots: Latvijas Universitātes muzejs

Fraternitas Academica krāsu atklāšanas 15. gadadienas komeršs.

G!fil! L. Slaučītājs seš trešajā rindā septītais no kreisās.

Rīga, 1942. gada 14. novembris. Avots: *Fraternitas Academica* arhīvs

jau piecu gadu vecumā iemācīja lasīt, sešu gadu vecumā klavierspēli un rosināja iedziļināties ģeogrāfijas jomā, savukārt tēvs, būdams labs matemātikas skolotājs, kārtīgi iemācīja matemātiku un citus pamatskolas mācību priekšmetus. L. Slaučītājs: “Tā matemātika, ģeogrāfija un mūzika jau bērnībā katra ievada mani savā, daiļā pasaulē.”³

1909. gadā Leonīds uzsāka mācības Valkas Valsts reālskolā, kuras līmenis bija viens no labākajiem toreizējā Krievijā.³ Skolai piesaistītie labi izglītotie skolotāji ātri sajūsmināja eksaktajās zinātnēs,⁸ Leonīdu īpaši saistīja matemātika, astronomija, ģeogrāfija. Astronomijas profesora K. Pokrovska aicināts, sāka nodarboties ar astronomiskiem pētījumiem – novēroja un kartēja perseīdus, datus apstrādāja un sūtīja profesoram uz Tērbatu, kurš tos izmantoja publikācijās.³ Par labajām sekmēm sevišķi matemātiskajos priekšmetos Leonīds saņēma daudz balvu un 1916. gadā Valkas Valsts reālskolu pabeidza ar zelta medaļu.²

Karadienests

Skolu L. Slaučītājs beidza Pirmā pasaules kara trešajā gadā, kad armijā sāka iesaukt pat studentus un jaunus klausītājus augstskolas vairs neuzņēma. Bija jāgatavojas mobilizācijai.⁹ Viņš izvēlējās dienestu kara flotē, tādēļ iestājās Krievijas Jūras ministrijas Gardemarīnu klasē Pēterpilī, kurā sagatavoja kara flotes virsniekus.¹⁰ Pēterpils institūts tolaik skaitījās privileģēts – tajā pamatā mācījās virsnieku un augstāko ierēdņu dēli. Tā kā Leonīdam nebija nepieciešamās izcelsmes, skolas priekšnieks, redzēdams viņa izcilās sekmes vienā no labākajām Krievijas skolām, lūdza cara pavēli pielaišanai konkursā. Pēc īpašas flotes ministra atļaujas saņemšanas^{2: 8} L. Slaučītājs izturēja grūtos pārbaudījumus, pēc konkursa rezultātiem atrodoties jaunuzņemto augšgalā, t. i., no aptuveni 1200 pretendentiem viņš bija trešajā vai

ceturtajā vietā. Studijās jauniešs uzrādīja izcilas sekmes un 1918. gadā ieguva diplomu par kara skolas, kas pieskaitāma pie augstākās mācību iestādes, beigšanu.²

L. Slaučītājs dienēja Krievijas Klusā okeāna un Ziemeļu Ledus okeāna flotē par virsnieku, piedalījās Pagaidu valdības apsardzē Ziemas pilī un cīnās pret boļševikiem Somijas frontē. Izmantojot revolūcijas radīto sajukumu, 1920. gadā dezertēja, mērojot 300 km garo ceļu cauri Karēlijas mežiem uz Ziemeļsomiju un no tās uz Latviju. No 1920. līdz 1921. gadam dienēja Latvijas kara flotē un Daugavgrīvas cietoksnī lielgabalu apkalpē.¹⁰ Piedalījās Latvijas brīvības cīņās kā seržants kaujas kuģu divizionā,¹¹ par ko saņēmis valdības apbalvojumus: Latvijas Atbrīvošanas kara piemiņas zīmi, Atbrīvošanas cīņu desmit gadu jubilejas piemiņas medaļu un IV šķiras Triju Zvaigžņu ordeni.¹⁰

25 aktīvi studiju un darba gadi Latvijā

1921. gadā L. Slaučītājs iestājās Latvijas Universitātē (LU), Matemātikas un dabaszinātņu fakultātē. No tā brīža sākās ļoti intensīvs studiju un darba posms un strauja akadēmiskā karjera. Sākumā viņš studēja astronomiju,¹⁰ vēstures lappusēs ierakstīts kā pirmais LU astronomijas students.¹² Jau studiju pirmajā gadā sāka pildīt subasistenta pienākumus Astronomiskajā observatorijā³ un strādāja arī par skolotāju Rīgas pilsētas V. Olava komercskolā un M. Beķeres privātgimnāzijā.¹⁰ 1923. gadā studentu darbu konkursā par darbu *Baltijas jūras ledus un miglas traucēkļi jūrniecībai austrumu piekrastē* ieguva godalgu, kas pavēra plašākas iespējas ģeofizikā, tādēļ Leonīds pārgāja studēt uz Ģeofizikas katedru³ un strādāt par subasistentu doc. R. Putniņa vadītajā Fiziskās ģeogrāfijas institūtā.² Šajā laikā L. Slaučītājs atrada savu nešķiramo dzīvesdraugu³ Mildu Hartmanis (1900–1979), kura izglītojusies skatuves mākslā pie režisores un aktrises Birutas Skujenieces un

Zintas kopā ar ģil! L. Slaučītāju. Pinneberga, 1947. gads. Avots: Zintas arhīvs

Baltijas Universitātes studenti un pasniedzējs izbraukumā netālu no Pinnebergas. Uz akmens – profesors L. Slaučītājs. 1947. gads. Avots: Digitālā bibliotēka

baletā Sergejeva studijā. 1924. gadā viņi apprecējās, un laulībā dzima divi bērni – meita Tatjana un dēls Andis.² 1925. gadā Leonīds ieguva matemātikas zinātņu maģistra grādu,² par diplomdarbu saņemot zelta medaļu.⁸ Ar 1926. gadu tika ievēlēts par jaunāko asistentu, 1929. gadā – par asistentu un 1932. gadā – par vecāko asistentu.

1931. gadā L. Slaučītājs ieguva tiesības uz privātdocentūru ģeofizikā un sāka lasīt lekcijas. Plašs bija pasniedzamo mācību priekšmetu klāsts: fiziskā ģeogrāfija, vispārējā ģeofizika, Zemes magnētisms, pielietojamā ģeofizika, atmosfēras elektrība,² okeanogrāfija, kartogrāfiskā uzņemšana, polāro zemju sadalījums starp dažādām valstīm, ģeogrāfisko koordinātu noteikšanas metodes u. c.; viņš vadīja arī diplomdarbu izstrādi ģeofizikā.¹⁰ Visi tā laika Latvijas vidusskolas vidējās un jaunās paaudzes ģeogrāfijas skolotāji bijuši L. Slaučītāja audzēkņi, jo brīvās Latvijas pirmajos gados visos resoros bija liels akadēmiski izglītotu darbinieku trūkums, tādēļ to sagatavošana bija viens no jaunās augstskolas uzdevumiem.²

1932. gadā Somijā viņš iegādājās buru jahtu *Gundega*, ar kuru izbraukāja Baltijas jūru, veicot dažādus novērojumus un iegūtos datus izmantojot doktora disertācijā. 1935. gadā viņu ievēlēja par docentu Ģeofizikas katedrā.

Nozīmīgs pavērsiens jaunā zinātnieka mūžā bija 1936. gads, kad L. Slaučītājs atsaucās aicinājumam kļūt par fiziķi Vašingtonas Kārnegi institūtā, kur viņš pētīja magnētiskās vētras un to ietekmi uz zemeslodi.¹⁰ Šis gads viņu ievirzīja plašās pasaules interešu sfērā, kurā viņš turpināja strādāt, kad dzimtenes pētīšanas darbs izbeidzās ar došanos trimdā.³

1937. gadā viņš kļuva par Finanšu ministrijas Zemes bagātību pētīšanas ģeofizikālo pētījumu nozares vadītāju. 1940. gadā zinātnieks ieguva ārkārtas profesora nosaukumu un sāka vadīt LU Ģeofizikas un meteoroloģijas institūta Ģeofizikas nodaļu.¹⁰

1942. gadā L. Slaučītājs pēc 15 gadu ilgas Rīgas jūras līča pētīšanas aizstāvēja doktora disertāciju *Pētījumi par Rīgas jūras līča hidroloģiski – statistiskiem elementiem*, iegūstot matemātikas doktora grādu ar augstāko vērtējumu (*summa cum laude*).²

Trimdā

1944. gadā L. Slaučītājs devās trimdā uz Vāciju, kur sākumā strādāja par zinātnisko līdzstrādnieku vācu jūras observatorijā Hamburgā² un magnētisko vētru pētīšanas nozarē magnētiskajā observatorijā Vingstā.³ 1946. gadā uzsāka darbu Baltijas Universitātē, ieņemot latviešu rektora vietnieka, Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes dekāna un ģeofizikas profesora amatus.² 1948. gadā Štutgartes Universitātē ieguva matemātikas doktora grādu.¹⁰

1948. gadā L. Slaučītājs uzsāka darbu Laplatas Universitātē Argentīnā, tur viņš nodibināja divas jaunas magnētiskās observatorijas (pie Laplatas un Trelevā, Patagonijā),² vadīja Ģeofizikas departamentu, strādāja par profesoru, apmācīja studentus un pētīja Zemes magnētismu.¹⁰ Argentīna viņu vilināja Antarktīdas tuvuma dēļ. L. Slaučītājs: "Antarktīda valdzina ikkuru ģeofiziķi, sevišķi magnētologu: tur atrodas ģeogrāfiskais un dažādi klasificētie magnētiskie poli. Pētnieku tā raušus rauj, ja tikai valstīm rodas iespējas rīkot jaunas ekspedīcijas."³ No 1950. līdz 1959. gadam¹³ vadīja ģeofiziķu grupas trīs Antarktīdas ekspedīcijās, par kuru rezultātiem 1960. gadā ziņoja starptautiskajā ģeodēzijas un ģeofizikas kongresā Helsinkos.¹⁰

Pēdējos darba gadus, no 1962. gada līdz aiziešanai pensijā 1965. gadā, L. Slaučītājs strādāja Sidnejas Universitātē Austrālijā.² Šeit viņš tika silti uzņemts, visos Sidnejas laikrakstos parādījās biogrāfiskas ziņas un tika uzsvērtā latviskā izcelšanās: "**Latvian scientist, a world authority, who helped pioneer the study of the Earth's magnetism in the southern hemisphere arrived in Sydney. [..]**" (Tulk. – Sidnejā ierodas pasaulē ievērojamais latviešu zinātnieks,

Zemes magnētisma pētniecības aizsācējs dienvidu puslodē.) L. Slaucītājs strādāja par Sidnejas Universitātes profesoru, ievadīja vairāku teorētisko ģeofizikas kursu pasniegšanu un ģeomagnētisma pētīšanu,³ kā arī turpināja zinātnisko darbu Zemes magnētisma pētniecībā.¹⁰ 1964. gadā Sidnejas Universitātes Senāts L. Slaucītājam piešķīra zinātņu doktora grādu par izcilu ieguldījumu zinātnē; viņš tika ievēlēts par Sidnejas Universitātes goda līdzstrādnieku pielietojamā matemātikā.¹⁰

Pēc pensionēšanās 1969. gadā L. Slaucītājs devās uz Jaunzēlandi un Jaungvineju pārbaudīt ģeofizikālus pētījumus, bet pēc tam atgriezās Laplatā. 1971. gadā, viesojoties pie draugiem Sidnejā, 12. septembra naktī L. Slaucītāja dzīvību dzēsa sirdstrieka.¹⁰

Zinātniskā darbība

Līdz brīvās Latvijas nodibināšanai mūsu zeme un daba bija maz apskatīta un pētīta ar zinātnē pieņemtām metodēm, tādēļ jauna universitātes mācībspēkiem, tostarp L. Slaucītājam, pavērās plašs darbalauks. L. Slaucītājs devis lielu ieguldījumu dzimtās zemes "atklāšanā" un uzskatāms par Latvijas ģeofizikas pamatlicēju.² Viņa galvenie pētniecības lauki Latvijā bija Zemes magnētisms un jūras hidroloģija, vēlāk – arī Latvijas sauszemes reljefs un ūdeņi. Viņš pētījis Rīgas jūras līča morfoloģiju un dzelmes reljefa attīstību, līča ūdens temperatūru, sāļumu, blīvumu, ledus apstākļus un konstatējis, ka gada laikā Rīgas jūras līča ūdens sajaucas līdz dibenam; izzinājis Alūksnes un citu Latvijas ezeru un vairāku upju morfometriskos un termiskos apstākļus; sniedzis Latvijas sauszemes morfometrijas un reljefa analīzi¹⁴ un uzsācis veidot Latvijas reljefa modeli.²

Doktora darba *Pētījumi par Rīgas jūras līča hidroloģiski statistiskiem elementiem* ietvaros 15 gadu laikā savāca un apstrādāja datus par Rīgas jūras līča ūdens fizikālajām īpašībām, kā rezultātā tapa jauna, precīza Rīgas jūras līča karte laukumpareizajā Lamberta koniskajā projekcijā.¹⁴ Savukārt kā Zemes bagātību pētīšanas institūta ģeofizikālo pētījumu nozares vadītājs viņš veica lielu vispārēju darbu – Latvijas teritorijas pilnīgu uzmērīšanu un kartēšanu, kam līdzīgs darbs tajā laikā bija izdarīts tikai dažās zemēs.^{3; 14}

Pasaules zinātnes aprindās L. Slaucītājs ienāca ar Zemes magnētiskā lauka pētījumiem, kuriem pamatā pievērsās trimdas laikā un kurus lielākoties veica kā Laplatas Universitātes Argentīnā zinātnieks.¹ Profesors uzskatāms par vienu no ievērojamākajiem ģeomagnētisma disciplīnas zinātniekiem pasaules mērogā. Trimdas gados sarakstīja ap 40 zinātnisku darbu angļu un spāņu valodā, kas izpelnījušies visas pasaules speciālistu ievērību un atzinību.

Magnētiskā lauka pētījuma rezultāti, kas L. Slaucītājam devuši pasaules zinātnieka vārdu: pēc sekulārvariācijas globālo datu analīzes atrasts tās pussimta gadu periods; izmērītais lauks Antarktīdā sniedz lielu atšķirību ar analītiski aprēķināto, kas izskaidrots ar "lielo apgabalu anomāliju"; vērsta uzmanība sekulārvariācijas fokusi Atlantijas okeāna dienviddaļā un Antarktīdā, kā arī intensīvam dienvidu puslodes demagnetizēšanās procesam; atrastas vietas ar straujāko demagnetizēšanos; matemātiski papildināta diapola un kvadrupola un atrisināta oktopola problēma, aplēsti šo modeļu koeficienti no Gausa laika līdz tagadnei; atrasti īsāki sekulārvariācijas periodi (zem 25 gadiem), kas izskaidroti ar ārējā lauka iespaidu u. c.

L. Slaucītājs, 1948. gada jūlijs.
Avots: Zintas arhīvs

Laplatā, 1949. gada jūlijs. Avots: Zintas arhīvs

Laplatā, 1949. gada jūlijs. Avots: Zintas arhīvs

Kopumā L. Slaučītājs publicējis vairāk nekā 80 zinātnisku darbu latviešu, vācu, angļu un spāņu valodā un divas grāmatas: *Magnetismo Terrestre* Laplatā (1961) un *Theory of Geomagnetism* Honolulu (1966).¹⁴ Viņa darbus citējuši daudzi autori dažādās zemēs, un pētījumu rezultāti minēti vairākās mācību grāmatās, atlantos un enciklopēdijās.⁸ Pats L. Slaučītājs uzskatīja – ja kaut niecīgākā publikācija netiek citēta kādā zinātniskā darbā, tai nav nozīmes, salīdzinot to ar uzrakstītu, bet neizpildītu kompozīciju un piebilstot, ka laimīgā kārtā viņam tādas neesot.³

Par panākumiem Latvijas dabas pētīšanā L. Slaučītājs divas reizes saņēmis Krišjāņa Barona prēmiju. 1935. gadā par darbu *Apukalna – Alūksnes augstumu apgabala morfometrija un hidrogrāfija*⁹, kas ir veltījums viņa dzimtajai pusei, un 1939. gadā par darbiem: *Dažu dziļo gultņu ezeru morfometriskie elementi, Rīgas apkārtnes zemes magnētisma elementi, Latvijas Universitātes Ģeofizikas un meteoroloģijas institūta izdarītie jūras hidroloģiskie pētījumi*.¹⁵ Savukārt trimdā L. Slaučītājam piešķirta Trelevas magnētiskās observatorijas zelta medaļa kā šīs observatorijas dibinātājam un PBLA Tautas balva par izciliem nopelniem zinātnē, literatūrā, mūzikā un glezniecībā.¹⁰

Populārzinātniskie darbi

Liels ir L. Slaučītāja sarakstīto populārzinātnisko darbu skaits: četras grāmatas un ap 300 populārzinātnisku rakstu periodikā, kas aptver plašu jautājumu loku. Profesors rakstīja par: hidrogrāfiju, Zemes magnētismu, polārblāzmu, okeanogrāfiju, paisumu un bēgumu, ģeofiziku, fizisko ģeogrāfiju un Somu jūras līci, astronomiskajām parādībām, lidojumiem polārapgabalos un ievērojamiem astronomiem (A. S. Edingtonu, J. Enki, Dž. Eiri); viņš ir autors daudziem Latvijas konversācijas vārdnīcas šķirkljiem un divām rakstu krājuma *Latvijas zeme, daba un tauta* nodaļām – par Latvijas ezeriem un Baltijas jūru.¹⁰

Latvijā kopā ar Norvēģijas sūtni A. Bīlmani 1937. gadā

viņš izdeva grāmatu par polārceļotāju F. Nansenu, kas ievada polārpētnieka un valstsvīra pasaulē. Savukārt trimdā sarakstītas trīs grāmatas. 1969. gadā izdota *Zinātnes darbā – draugos ar mākslu*, kurā tiek izklāstīts dzīvesstāsts, aprakstīta dzimtā puse, tās vēsture, stāstīts par mīlestību uz ģeofiziku un mūziku, par sastaptajiem laikabiedriem. 1969. gadā iznāca arī grāmata *Sešos kontinentos: impresijas par zemēm – pāri septiņām jūrām*; tajā apskatīts Eirāzijas, Āfrikas, Amerikas, Austrālijas un Antarktīdas kontinents, jauzu paražas un kultūra. Pēc zinātnieka aiziešanas mūžībā 1973. gadā izdota viņa sastādītā grāmata *Kādreiz un tagad. Stāstījumi par redzēto, sastapto, dzirdēto*; grāmatas pirmā daļa ir veltīta dzimtajam “stūrim”, novada ģeoloģijai un kultūrai, savukārt otrajā daļā stāstīts par pasaulē ievērojamiem latviešiem, kā arī citu tautu māksliniekiem un zinātniekiem, ar kuriem L. Slaučītājs ir ticis un iepazinies.^{3; 10; 16}

Aktīva sabiedriskā darbība

L. Slaučītājs ļoti aktīvi darbojās sabiedriskajās organizācijās, īpaši Latvijas laikā. Neraugoties uz lielo darba un studiju slodzi, viņš bija Matemātikas un dabaszinātņu fakultātes studentu biedrības priekšnieks, aktīvi darbojās Latvijas Ģeogrāfijas biedrībā, no 1937. līdz 1938. gadam bija tās vadītājs. Bija Latvijas Fizikas un matemātikas biedrības, Matemātikas darbinieku biedrības, Francijas Astronomijas biedrības,¹⁰ Rīgas Rotariešu kluba un Latvijas jahtkluba biedrs, Lietuvas Ģeogrāfijas biedrības goda biedrs un F. Nansena biedrības un muzeja (Norvēģijā) mūža biedrs, studentu korporācijas *Fraternitas Academica* goda filistrs un Latvijas Konservatorijas studentu korporācijas *Līgusonis* dibinātājs.²

Tāpat viņš atvēlēja laiku regulāriem pārrunu un referātu vakariem ar domubiedru grupu, kas iesaukta par *Ozolziļi*. Tajos tika pārrunāti visdažādākie jautājumi: tautas dzīves problēmas, mākslas nozare, jaundarbi u. c.³ Grupas raksturīgākā pazīme bija dažādība ieskatos, arodos, personībās, reliģiskajā piederībā, pat vecumos. Tajā darbojās: Ernests Brastiņš, Anšlavs Eglītis, Jānis Veselis, Ēriks Ādamsons, Vilis Cedriņš, Kārlis Strauts, Knuts Lesiņš.² Visi strādāja laikrakstos kā redaktori, ievadnieki vai kritiķi. Visus vienoja karsta mīlestība uz savu zemi un tautu, un katrs tai deva, cik ar saviem garīgajiem spēkiem varēja.³

Arī trimdā viņš aktīvi piedalījās sabiedriskajā dzīvē: bija Amerikas Draugu biedrības priekšnieks, Latvju savienības Argentīnā akadēmiskās biedrības biedrs, Vispasaules luterāņu federācijas Argentīnā nacionālās padomes loceklis un kļuva par studenšu korporācijas *Zinta* goda filistru. Piedalījās Jaunzēlandes un Austrālijas latviešu kultūras pasākumos un bija gaidīts viesis trimdas latviešu saietos.¹⁴

Pasaules apceļotājs

L. Slaučītājs īpaši aktīvi sāka ceļot, uzsākot darbu Laplatas Universitātē, kas pavēra iespēju laiku pa laikam piedalīties konferencēs un doties uz citām zemēm.¹⁰ Ceļojumi bija saistīti ar materiālu vākšanu zinātniskiem pētījumiem, starptautiskiem kongresiem, konsultācijām, viesu lekcijām, ar dažādu tautu vēstures un kultūras iepazīšanu, tikšanos

Antarktīda. L. Slaučītāja gleznas reprodukcija. 1959. gads.

Avots: Latvijas Universitātes muzejs

S. Kocēnas gleznotais L. Slaučītāja portrets. Laplata, 1963. gads. Avots: Zintas arhīvs

ar interesantiem cilvēkiem, citiem ģeofiziķiem, paziņām un vienkāršu pasaules apskatīšanu.¹⁴

L. Slaučītājs bija viesprofesors Honolulu Universitātē Havaju salās, vieslektors Nairobi Universitātē Kenijā, ar atsevišķām lekcijām un priekšlasījumiem uzstājās gandrīz visās Eiropas, Ziemeļamerikas un Dienvidamerikas valstīs, Austrālijā, arī Jaunzēlandē, Jaungvinejā, Fidži, Austrumāfrikā, Stambulā, Grenlandē un Islandē. Ceļoja arī uz Kanādu, Japānu, Izraēlu, Indiju, Taizemi, Brazīliju, Honkongu, Filipīnām, Kairu, Taiti, Bolīviju, Peru, Lieldienu salām, Kokosa salām un Dienvidāfriku.^{3, 10, 14} Netikšanu uz dzimteni kompensēja ar braucieniem uz bijušajām Kurzemes kolonijām – Tobago un Gambiju.¹⁴

Darbība mūzikas druvā

Mūzika L. Slaučītāja dvēselē ieskanējās jau agrā bērnībā – māte sešu gadu vecumā iemācīja klavierspēli, tēvs labi spēlēja gan klavieres, gan ērģeles un, zēnam paaugoties līdz spējai aizsniegt ērģeļu pedāļus, izskoloja ērģeļspēli. Savukārt Valkas Valsts reālskolā Leonīds iemācījās čello spēli un muzicēja skolas orķestrī. Mūzika viņu neatstāja cauri visai dzīvei.^{2, 3}

1925. gadā iegūstot maģistra grādu matemātikā, Leonīds nekavējoties sāka interesēties par mūzikas studijām. Pēc pārrunām ar Latvijas Konservatorijas rektoru J. Vītoli viņš uzsāka divu gadu sagatavošanās studijas obligāto priekšmetu klasē. 1929. gadā J. Vītols uzņēma L. Slaučītāju savā speciālajā kompozīcijas teorijas klasē. Viņš studēja kopā ar P. Barisonu, A. Žilinski, V. Upenieku u. c. 1933. gadā Leonīds ieguva Latvijas Konservatorijas brīvmākslinieka grādu kompozīcijas teorijā. Paralēli studēja arī simfoniskā orķestra diriģēšanas klasē pie Jāņa Mediņa, ko pabeidza

gadu pēc diploma kompozīcijas teorijā iegūšanas. Diriģentu klasē mācījās arī V. Ozoliņš, P. Barisons un J. Ķepītis.² Jāpiemin, ka šajā laikā sākās draudzība ar J. Vītoli, kas ilga līdz pat viņa aiziešanai mūžībā. L. Slaučītājam J. Vītols no latviešu komponistiem bija vienīgais “lielais”.³

L. Slaučītājs sakomponējis vairākus instrumentālos darbus: klavierēm – divas prelīdes, impresijas O. Vailda pasakai *Laimīgais princis*, sonāti sol mažorā; prelīdes bazūnei, čellam; 15 kora dziesmas jauktajam korim. Dažas no tām ir ar solistu partijām, un viena – ar klavieru pavadījumu. Rakstījis arī dažas garīgās dziesmas trīs balsīgam bērnu korim. Dziesmām izmantoti patriotiski vai liriski teksti. Savukārt dziesma *Senā teika* ar J. Veseļa vārdiem bija iekļauta ieteicamo dziesmu grupā Latviešu dziesmu svētku Kanādā repertuārā. Sarakstījis 20 solo dziesmas, kam pamatā izmantoti liriski teksti. Vienai dziesmai – *Draudzībai* – ir paša autora vārdi. Dažām tautasdziesmām komponēts harmonizējums.² L. Slaučītāja sakomponētie skaņdarbi izdoti desmit mūzikas darbu krājumos un ieskaņoti divās skaņuplatēs.¹ Visi šie darbi izpildīti gan Latvijā, gan ārzemēs. Tie ir ieskanējuši koncertos, radiofonos un baznīcās. Docente brīvmāksliniece Mirdza Stūre: “Leonīda Slaučītāja komponēto darbu klāsts ir ievērojams cienīgs, un jāapbrīno viņa garīgo spēju kapacitāte, īpaši – zinot, ka pilnībā viņa mūžs taču veltīts zinātnei. Kompozīcijas ir svaigi skanošas, un mūzikas kolorīts pauž bagātu izjūtu skalu, emociju bagātību – no smeldzoša lirisma līdz dinamiskam dramatismam. Leonīda Slaučītāja mūzikai, saturu risinot, ir raksturīgs ļoti smalks un dzidrs harmoniju veidojums, kas atspoguļo skaistu, jūtīgu dvēseli un apliecina siltu sirdi un gara cildenumu.”

L. Slaučītājs Latvijā diriģēja mazākus korus un P!K! simfonisko orķestri. Trimdā – Vācijā, Argentīnā un

Austrālijā – diriģēja vairākus korus gan kā pastāvīgs diriģents, gan kā viesdiriģents, gan arī kā goda diriģents. Viņš veltīja lielu uzmanību ritmam un dinamikas niansēm, dramatismam un smeldošai lirikai.

Jau Latvijā L. Slaucītājs rakstīja koncertu recenzijas, taču intensīvi ar to nodarbojās trimdā – Amerikā, Austrālijā –, gatavojot rakstus un lasot lekcijas par mūzikas izpratnes jautājumiem. Viņš kritikās vispirms prasīja muzikalitāti, bija ar mieru piedot tehniskās kļūmes, kamdēļ dažkārt viņu vērtēja vai nu par ļoti stingru, vai ļoti labvēlīgu. Leonīds Slaucītājs: “Dziļi muzikālam priekšnesumam var piedot kādus balss vai instrumentālus defektus, bet muzikālo bezgaumību un diletantismu – nevienam!”²

Gleznatājs

L. Slaucītājs bija labs zīmētājs jau skolas laikā, kur zīmēšanai un akvarelēšanai bija veltīta liela vērība. Taču uz gleznošanu viņu pamudināja Antarktīdas pirmā ekspedīcija, strādājot Laplatas Universitātē. Mūžīgo sniegu un ledus tuksneši ietekmēja viņu tik spēcīgi, ka radās nepārvarama vēlēšanās pārnest iespaidus uz audekla. Tā kā Leonīds nevēlējās to darīt diletantiski un iesākt to, kas nepadodas, viņš konsultējās ar Laplatas Universitātes glezniecības nodaļas mācībspēkiem, kas 1952. gadā rezultējās ar iestāšanos Augstākajā daiļo mākslu skolā (*Escuela Superior de Bellas Artes*) pie Laplatas Universitātes Argentīnā. Divus gadus ģeofizikas profesors studēja līdzās jauniešiem kluso dabu un ainavu un ieguva tehniskās zināšanas eļļas glezniecībā. Viņš piesavinājās vairāk vai mazāk reālistiskā impresionisma paņēmienus, kas šķita nolūkam vispiemērotākie. Arī šajā jomā neizpalika panākumi. 1956. gadā profesors anonīmi iesūtīja savu darbu *Antarktīda vasarā* Buenosairesas žurnāla *Farol* Antarktīdas gleznojumu konkursam un ieguva pirmo godalgu. Žūrija novērtēja autoru kā iejūtīgu mākslinieku novērotāju un bija pārsteigta, ka izvēlēta darba autors ir ģeofizikas profesors. Tas, ka godalgots nav amata meistars gleznatājs, izsauca zināmu sašutumu arī mākslinieku aprindās.^{2 3}

Pavisam L. Slaucītājs darinājis ap 80 dažāda formāta Antarktīdas ainavas.² Dažas no tām ir reproducētas iespieddarbos, viena greznījusi prestižas Argentīnas flotes telpas, un viens gleznājums atrodas LU muzejā.¹

Visam pāri cilvēciskās vērtības

L. Slaucītājs ir pateicīgs par viņam doto iespēju saprast gan Galileju, gan Einšteinu, vēlmi izprast Bēthoveni, Stravinski, Ovidiju un britu Larkinu, Partenona cēlējus un Nīmejeru, Rafaēlu, Hansi Hofmani un dzīvot skaistā pasaules garīgajā laimē. Taču šai daļuma pasaulē, viņaprāt, visam pāri ir dzīvais cilvēks.³ Tādu viņu pašu atceras līdzgaitnieki un ceļabiedri – kā sirdssiltu, sirdsgudru cilvēku. J. Klīdzējs: “Viņš nav tālais zinātņu kalna vēsums. Viņš ir silts, tuvīgs, redzīgs, sapratējs un izpalīdzīgs. Tikpat labi viņš saprot sekmīgo un izdarīgo, tā arī to, kam dzīve nav bijusi laipna un tās nasta lauž un sāp. Studentes stāvēja rindā, lai pierakstītos

Sidnejā, 1962. gads. Avots: Zintas arhīvs

uz profesora L. Slaucītāja pasniedzamo priekšmetu tāpēc vien, lai rastu iespēju parunāties ar profesoru, kura domas un vārdi padarīja visas nākamās dienas bagātākas un cerīgākas, jo viņa lekcijās un gadījuma sarunās blakus zinātniskās problēmas skaidrojuma nāca silts ikdienas dzīves redzējums un saprašana.”³

Ieguldījums studentu un studenšu korporācijās

L. Slaucītājs jau savas karjeras sākumā bija iecienīts mācībspēks LU Matemātikas un dabaszinātņu fakultātē, tādēļ *Fraternitas Academica* 1927. gadā viņu uzaicināja kļūt par korporācijas goda filistru.^{2 17} Tas bija liels ieguvums korporācijas saimei – viņš aktīvi līdzdarbojās konventa sarīkojumos un korporācijas filistru biedrības dibināšanā,² bija viens no pieciem filistru biedrības pagaidu valdes locekļiem un *Fraternitas Academica* pārstāvis Filistru biedrību savienībā. Pēc L. Slaucītāja priekšlikuma FIB! valde pieņēma lēmumu turpmākai bibliotēkas nodrošināšanai krāt ziedotās grāmatas un publikācijas.¹⁷ Arī viņš pats labprāt atvēlēja tai savu zinātnisko rakstu novilkumus. L. Slaucītājs allaž bija gatavs pielikt roku kulturālam darbam studentu sadzīvē un uzstājās literārajos vakaros. Tāpat viņš mudināja studentus nopietni veltīt uzmanību studijām, nelika mierā ar jautājumiem par studiju gaitām, kādēļ dažu labu reizi korporanti izvairījās būt viņa tuvumā. Uz viņa jahtas *Gundega* vairāki komilitoņi uzsāka savas *jūrnieku gaitas*. Arī L. Slaucītāja kundze Milda bija aktīva un iemīļota dāmu komitejas locekle, un korporanti bija bieži viesi viņu mājās.

Fraternitas Academica saimē Leonīdu saistīja stingrās, vecās tradīcijas un jauns, spraigs gars, draudzība un savstarpējā izpalīdzība visos laikos un visur, loģika uzvedībā un sabiedriskā takts, sekmīgi studētāji, tukšas lielības un uzpūtības trūkums. Šo un arī citu iemeslu dēļ viņš bija

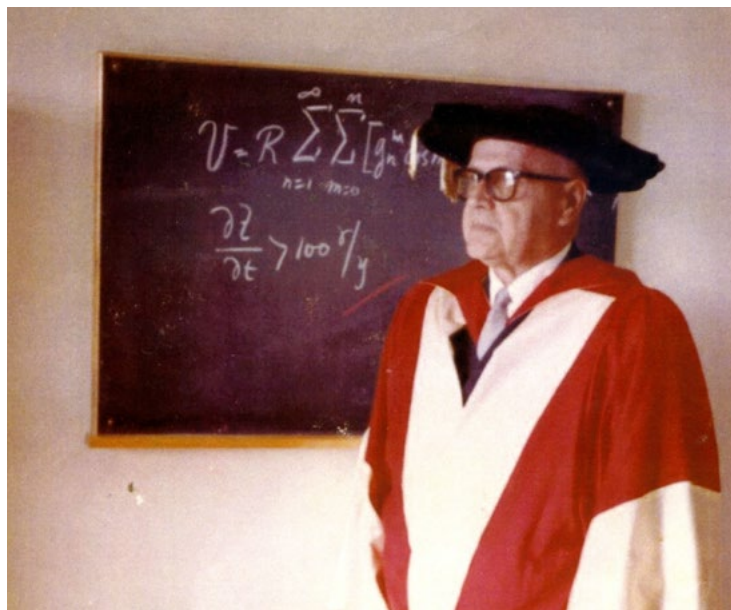

Leonīds ar sievu Mildu. Sidneja, 1965. gads.
Avots: *Zintas* arhīvs

iemīļojis *Fraternitas Academica* un tā iespaidā dibināja Latvijas Konservatorijas korporāciju *Līgusonis*,² kurā tika rīkoti svētku pasākumi, pieņemšanas un latvju mūzikas vakari.³ Tajā apvienojās tādi Latvijas mūzikas dižgari kā J. Vītols, J. Mediņš, V. Dārziņš, A. Žilinskis, M. Vētra u. c.¹⁸

Pateicoties L. Slaučītāja entuziasmam, 1935. gadā tika nodibināts Prezidiju konventa simfoniskais orķestris, neraugoties uz mūzikas jomas profesionālu sākotnējiem iebildumiem un izteiktajām šaubām par šādas apvienības vērtīgumu un kvalitāti. Mēnesi pēc P!K!S!O! dibināšanas¹⁹ LU Lielajā aulā notika vērienīgs orķestra atklāšanas koncerts, kura pirmo daļu vadīja L. Slaučītājs. Orķestris parādīja ļoti labu sniegumu un viesā cerības uz izciliem sasniegumiem.²⁰ Recenzijās minēts, ka tas bija cienīgs nostāties blakus pirmklasīgajiem simfoniskajiem orķestriem.²¹ Augstu tika novērtēta arī L. Slaučītāja pirmā publiskā debija – diriģenta priekšnesums apliecināja lielu izpratni, žests bija skaidrs, noteikts, kuram orķestris pakļāvās labi,²² darba uztvere spilgta, koncentrēta un muzikāli plastiska.² Pasākums pulcēja pilnu zāli ar klausītājiem, visas sēdvietas un stāvvietas bija izpirktas. Koncertu apmeklēja Valsts prezidents A. Kviesis, Ministru prezidents K. Ulmanis ar valdības locekļiem, Rīgas mērs, daudz zinātnes un mākslas pasaules pārstāvju un citas tā laika prominences. Tas bija pieslēgts radiofonam, un to noklausījās ap desmit tūkstošiem Latvijas iedzīvotāju.²²

Pēc spožās debijas orķestris uzstājās katru gadu, sniedzot klausītājiem daudzveidīgus priekšnesumus.²⁰ Tas vienmēr centās sniegt mākslinieciski vērtīgu koncerta programmu gan ar atsevišķu solistu, gan S!P!K! vai P!K! koru piedalīšanos.²³ Orķestris pastāvēja līdz 1940. gada 13. jūlijam, kad okupācijas vara slēdza korporācijas un ar tām saistītās organizācijas.¹⁹

Sidnejas Universitātē, 1971. gads. Avots: Jaunlaicenes muižas muzeja "Malēnieša pasaule" krājums Nr.JMMp586

1947. gadā *Zinta* uzaicināja L. Slaučītāju kļūt par goda filistru, apliecinot savu ticību vispusīga cilvēka vērtībai.² Profesors kā daudzkrāsaina personība ar apbrīnojamu intelektu, skaistu, jūtīgu dvēseli, siltu sirdi un nedziestošo entuziasmu bija *zintām* paraugs un iedvesmotājs lielākiem un augstākiem sasniegumiem,²⁴ taču ne tikai – viņš korporācijai deva arī ļoti būtisku praktisku ieguldījumu.

Baltijas Universitātē (BU) latviešu pasniedzēju vidū domas stipri dalījās par korporācijām,²⁵ arī studentu lietu rektors E. Dunsdorfs izjuta personīgu nepatiku pret tām, tādēļ korporācijas bija spiestas izstrādāt tādus statūtus, lai tās varētu reģistrēt kā studentu biedrības. Tieši L. Slaučītājam kā BU Latvijas rektoravietniekam bija svarīga loma situācijas risināšanā. Aizstājot E. Dunsdorfu prombūtnes laikā, viņš panāca visu korporāciju, kas iepriekš tika reģistrētas kā studentu biedrības, oficiālu atzīšanu par korporācijām universitātes Senātā 1948. gada 3. septembrī.²⁶ Pinnebergā L. Slaučītājs *zintām* arī sarūpēja konventa telpas pagraba stāvā. *Zintas* dibinātāja A. Medne: "Pinnebergā dzīves apstākļi bija stipri šauri, savās guļamistabās dzīvojam saspīesti. Grūti zināt, vai mūsu korporācija būtu tik strauji attīstījusies, ja nebūtu šīs vietas, kur pabēgt no ļaužu drūzmas, lai varētu pašas pabūt savā pulciņā."

L. Slaučītājs ar lielu interesi un sajūsmu piedalījās konventa dzīvē – literārajos vakaros, dibināšanas atceres komeršos un arī starpkorporāciju pasākumos. *Zintu* vidū nebija nevienas matemātikas vai dabaszinātņu studentes, tādēļ viņš izlēma, ka kopējais interešu lauks būs mūzika. L. Slaučītājs lasīja referātus par mūziku un, jau pirmo reizi viesojoties literārajā vakarā, uzstājās ar referātu *Mūzikas izpratne*,²⁵ kā arī pirmajam *coetam* dāvināja savu kompozīciju – dziesmu *Zvaigznes*.²

Zintas komeršs kopā ar g!fil! L. Slaucītāju. Brisbena, 1969. gada maijs. Avots: Zintas arhīvs

1948. gadā profesors atstāja Pinnebergu, lai dotos uz Laplatas Universitāti Argentīnā. *Zintām* šķita, ka, visiem izklīstot pa pasauli, diez vai goda filistru jebkad satiks, taču viņas maldījās. Ar darbu Laplatas Universitātē sākās svarīgs pagrieziena punkts viņa zinātniskajā karjerā, kam līdzī nāca pasaules slava un aicinājumi ceļot uz dažādām pasaules vietām. Šajos ceļojumos profesors vienmēr atrada laiku apciemot *zintu* grupas Ņujorkā, Detroitā, Toronto, Sanfrancisko, Brisbenā, Sidnejā.²⁵ Ar savu personīgo kontaktu, filmām un stāstiem viņš turpināja vienot visas pasaules *zintas*.²⁴ Savukārt Austrālijā pavadītajos laika sprīžos profesors aktīvi piedalījās Sidnejas kopas dzīvē.

1971. gadā *zintas* goda filistram teica šādus atvadu vārdus: "Visu mūžu Jūs uz priekšu nesa dvēseles nemiers un trauksme – iet tālāk, kāpt augstāk, skatīt dziļāk. Jūs bieži mums prasījāt – kāpēc nevar padarīt vairāk? Ir jāvar! Vispusīgais cilvēks, kas savas spējas attīstījis līdz maksimālai kapacitātei, ideāls, ko Jūs savā personā esat atstājis *Zintas* saimei."²⁵

Izbraukums uz Slaucītāja dzimto pusi

L. Slaucītājs dzimis ainaviski skaistā vietā – Alūksnes augstienē, Jaunlaicenes pagastā. Viņš uzskatīja, ka Apukalna apkārtnes kalni spilgtāk par citām Latvijas vietām izteic kalnaina apvidus raksturu, un apjūsmoja to, dēvējot par viļņoto, zaļojošo kalnu un zilo ezeru skaisto apgabalu.¹⁶ Pēc laikabiedru sacītā, dzimtā vieta viņu iedvesmoja izziņāt plašo pasauli. Jānis un Emīlija Klīdzēji: "Redzējums no Dēliņkalna uz Vidzemes ziemeļu zilo dūmaku apvārsni radījis zēnā sapni un ilgošanos, ko toreiz vēl neesot varējis nosaukt vārdā."²

Visos laikos L. Slaucītājam dzimtā puse bija īpaši tuva.

Studiju gados dzimtajam apgabalam viņš veltīja darbu par morfometriju un hidrogrāfiju, ko izdeva *Ģeogrāfisko rakstu III/IV* sējumā, jo uzskatīja, ka savs apgabals jāizpēta visprecīzāk. Savukārt mūža nogalē sarakstītajā grāmatā *Zinātnes darbā – draugos ar mākslu* viņš izstaigāja bērnības takas.³ Pēdējās grāmatas *Kādreiz un tagad* pirmo daļu viņš veltīja sava dzimtā "stūra" izklāstam, izskaidrojot tā ģeoloģiju un vēsturi.^{16; 14} J. Klīdzējs: "Kad to lasām, ir sajūta, ka L. Slaucītājs ir vēlējies vēl uzkāpt pie Apukalna baznīcas, pabūt Majorskolā un no Dēliņkalna galotnes pavērot dzimto stūri, visu apskatīt un noglāstīt."²⁷

Tādēļ *Zinta* un *Fraternitas Academica* 2024./2025. mācību gada sākumā devās iepazīt goda filistra dzimto pusi. Ceļojums sākās ar Latvijā visaugstāk celtās baznīcas – Apukalna luteriskās baznīcas – apmeklējumu, kurā Leonīds kristīts un bērnībā katru svētdienu apmeklēja dievkalpojumu. Raudzījāmies zilajā Apukalna pakājē, kurā viņš nenogurstoši esot vēries, dodoties mājup no dievkalpojuma, jūsmodams par paugurainajiem līdumiem, kas cits par citu augstāki, par bērzu birzīm un koku gravām.³

Lai godinātu Leonīda vecākus, piestājām pie viņu atdusas vietām Apukalna kapsētā. Viņi ir izaudzinājuši četrus bērnus, no kuriem divi ir pasaulē atzīti zinātnieki – L. Slaucītājs un astronoms *Lettonia* biedrs Sergejs Slaucītājs.² Kā L. Slaucītājs teicis: "Viņi deva mums drošu sākumu dzīvei, un, ja ko esam sasnieguši, tas ir uz viņu dotā pamata."³

Savukārt Jaunlaicenes muižas muzejā mūs iepazīstināja ar malēniešu pasauli – vietējo ļaužu kultūru, valodu, paražām un tradicionālo malēniešu ēdienu. Tur atcerējāmies arī mūsu goda filistra dzīves gājumu, panākumiem bagāto

darbību zinātnē, mākslā un nozīmīgo ieguldījumu studentu un studenšu korporācijās. Viesojāmies Slaucītāju dzimtas mājvietā *Lācupji*, kas, pēc Apukalna baznīcas grāmatās atrodamām ziņām, tāda ir vismaz jau kopš 1775. gada, tur dzimis un audzis arī Leonīda tēvs un arvien dzīvo dzimtas atvases.² Mēs bijām priedīgi par tikšanos ar vienu no tām – Tiju Slaucītāju. Arī L. Slaucītājs bērībā šeit bija biežs viesis, vietējā upītē ķēra vēžus un staigāja pa plāvām.³

Pēcāk piestājām pie vecāku dzīvesvietas pēc 1938. gada – *Saulgošos* –, kur L. Slaucītāja ģimene pavadīja vasaras, atvaļinājumus, bija iekopuši dārzu un iebūvējuši dzīvokli.² Šeit profesors bija ierīkojis meteoroloģisko staciju un magnētisko punktu, lai veiktu novērojumus. Un visbeidzot apskatījām pašu Majorskolu, kurā dzima, auga un pirmos desmit dzīves gadus izglītojās mazais Leonīds.³

Vakarpusē mūsu ceļi veda uz Alūksni, kur ieturējām maltīti, apmeklējām Alūksnes muzeju un devāmies braucienā ar kuģi pa Alūksnes ezeru. Šī izbrauciena laikā pietuvojāmies Cepurītes salai, uz kuras bērībā Leonīds mēdza nomesties, lai mielotos ar dūmos žāvēto zivju, īpaši rēpšu, azaidu un pilsētas baltmaizi.³

Visas dienas garumā ar mums kopā bija L. Slaucītāja radniece Nora Sudare, kuru iztaujājām par Slaucītāju dzimtu un kura mums izrādīja Slaucītāju dzimtas koku, E. Slaucītāja sarakstīto dzimtas vēsturi un bildes.

L. Slaucītāja studiju biedrs A. Veisbergs uzskata, ka no Jaunlaicenes pagasta skolas pasaules zinātnes kalngalos viņu uzvedušas tādas īpašības kā liels gribasspēks, pienākuma apziņa, darba disciplīna un zinātniskā precizitāte. Savukārt Emīlija un Jānis Klīdzēji izsaka minējumu par dzimtas vietas ietekmi uz viņa lielās personības izveidi: "Varbūt mūzika blakus zinātnei bija atbilde tiem zēna dienu sapņojumiem no Dēliņkalna virsotnes, kur kādreiz skanēja Vidzemes zilo dūmaku apvārsnis. Un varbūt tieši šis radīšanas prieka apvienojums vienā personā – daiļrades emocionālais vizionārisms ar analītiski ziņkāro intelektu – ir bijis tas, kas Leonīdu Slaucītāju, zinātnieku un skaņradi, veidojis par vienreizīgu personību un vienreizīgu cilvēku Latvijas un latviešu tautas ainavā."²

Literatūras avoti

1. Rudzītis, M. Neaizmirstamās biogrāfijas. Leonīds Slaucītājs. Iegūts no <https://www.lu.lv/muzejs/par-mums/zinas/zina/t/66272/>
2. Dreimanis, A., Stūre, M., Brača, T. Leonīds Slaucītājs – septiņdesmitgadnieks. Mūžs un darbs. Zinta, Sidneja, 1969, 60 lpp.
3. Slaucītājs, L. Zinātnes darbā – draugos ar mākslu. Vaidava, Linkolna, 1969, 320 lpp.
4. Dreimanis, A., Rudzītis, M., Mūrnieks, A. Leonīdam Slaucītājam – pirmajam latviešu ģeofiziķim – 100. Latvijas Ģeoloģijas Vēstis, 1999, Nr. 7, 37.–40. lpp.
5. Slaucītājs, E. Slaucītāju dzimtas vēsture. Silamītes, Jaunlaicenes pagasts, 1942.
6. Jānis Slaucītājs. Latviešu folkloras krātuves digitālais arhīvs Garamantas. Iegūts no <https://garamantas.lv/lv/person/1599592/janis-slaucitajs>

7. Leonīds Slaucītājs. Iegūts no <https://www.literatura.lv/personas/leonids-slaucitajs>
8. Šilde, A. Profesors Leonīds Slaucītājs – trīskārtējs doktors. Universitas, Nr. 22, 01.10.1968. Iegūts no <https://www.periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:225968|article:DIVL740>
9. Jēkabsons, Ē. Fil! Nikolajs Karlsons, lettonus. Latviešu karavīra stāsts tuvlānā. Universitas, Nr. 283, 2024, 39.–42. lpp.
10. Griņevičs, I., Grosvalds, I. Dabaszinātnieks Leonīds Slaucītājs (1899–1971). LU raksti, 2022, 818. sēj. Zinātņu vēsture un muzeoloģija, 27.–40. lpp. Iegūts no https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/izdevumi/LU_Raksti/818/LUR_818_Muzejnieciba.pdf
11. Leonīds Slaucītājs. Vikipēdija. Iegūts no https://lv.wikipedia.org/wiki/Leonids_Slaucitajs#cite_note-4
12. Vilks, I. Astronomija Latvijā 20. gadsimtā. I daļa. Latvijas Universitāte, 2024, 632 lpp.
13. Martas Rasupes radio intervija ar latviešu zinātnieku prof. Leonīdu Slaucītāju. Vatikāna radio.
14. Dreimanis, A., Rudzītis, M., Mūrnieks, A. Leonīdam Slaucītājam – pirmajam latviešu ģeofiziķim – 100. Latvijas Ģeoloģijas Vēstis, 1999, Nr. 7, 37.–40. lpp.
15. Krišjāņa Barona prēmija 1926–1940. Iegūts no <https://www.literatura.lv/en/awards/1063187>
16. Slaucītājs, L. Kādreiz un tagad. Izdevniecība Ziemeļblāzma, Vaesteraes, 1973, 168 lpp.
17. Līdaka, K. Leonīds Slaucītājs. Iegūts no <https://timenote.info/lv/Leonids-Slaucitajs>
18. Ščerbinskis, V. Uzticīgi draugam. Latvijas studējošo slēgtās mūža organizācijas. Prezidiju konvents, Rīga, 2010, 172.–173. lpp)
19. Dunkels, A. Atmiņas par PIK! Simfonisko orķestri. Universitas, Nr. 2, 01.09.1955. Iegūts no <https://www.periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:305809|article:DIVL351|query:ATMIŅAS%20PAR%20P%20K%20SIMFONISKO%20ORKESTRI%20>
20. Putniņa, A., Čerņišova, T. LU Kamerorķestris PIK! Simfoniskā orķestra darbības periods. Latvijas Universitāte. Par mums. Iegūts no <https://www.6mirkli.lu.lv/orkestri/lu-kamerorkestris/>
21. Ramats, E. PIK! Simfoniskā orķestra koncerts. Latvijas Kareivis, Nr. 283, 13.12.1938. Iegūts no <https://www.periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:42681|article:DIVL290|query:P%20K%20simfoniskā%20orķestra%20koncerts%20Orķestris%20>
22. Pirmās Prezidiju konventa simfoniskā orķestra koncerts. Universitas, Nr. 1, 15.01.1936. Iegūts no <https://www.periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:661075|article:DIVL65|query:simfoniskā%20orķestra%20p%20simfoniskais%20orķestris%20>
23. Prezidiju konventa simfoniskais orķestris. Universitas, Nr. 16, 01.12.1938. Iegūts no <https://www.periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:661116|article:DIVL327|query:simfoniskajam%20orķestrim%20P%20K%20simfoniskā%20orķestra%20>
24. Zinta dibinātāja Daina Brizga. Mūsu goda filistru, profesoru Leonīdu Slaucītāju pieminot. Apkārtraksts, 1972, 5.–7. lpp.
25. Zinta dibinātāja Ausma Medne. Leonīds Slaucītājs – korporācijas Zinta goda filistrs. Apkārtraksts, 1999
26. Feldentāle, E. Maģistra darbs. Baltijas Universitāte: Izveidošana, pastāvēšana, slēgšana (1946–1949) LU Vēstures un filozofijas fakultāte. Vēstures un arheoloģijas nodaļa. 76.–77. lpp.
27. Klīdzējs, J. Leonīda Slaucītāja pēdējā grāmata. Laiks, Nr. 100, 15.12.1973. Iegūts no <https://www.periodika.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#panel:pa|issue:10380|article:DIVL308|query:LEONIDA%20SLAUCITAJA%20Leonids%20>
28. Fraternitas Academica arhīvs.
29. Latvijas Universitātes muzeja arhīvs. Iegūts no <https://www.lu.lv/muzejs/par-mums/zinas/zina/t/66272/>
30. L. Slaucītāja radniecības N. Sudares personīgais arhīvs.
31. Digitālā bibliotēka. Iegūts no <https://digitalabiblioteka.lv/>
32. Zintas arhīvs.

Izstādes Raunas
pagasta dzimtu
dārgumi priekšmeti
Raunas muzejā.

Dzimtu dārgumi – deķelis un Latvijas karogs

Fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*Foto no Raunas Kultūrvēsturiskā mantojuma centra un studentu korporācijas *Talavija* arhīviem

Raunas Kultūrvēsturiskā mantojuma centrs 2024. gada novembrī realizēja izstādi *Raunas pagasta dzimtu dārgumi*, kam priekšmetus, mantotus no paaudzes uz paaudzi, tika aicināti nest vietējie iedzīvotāji. Raunas muzeja lapā sociālajā tīklā *Facebook* publicēts 21 stāsts par neparastajiem un interesantajiem izstādes priekšmetiem, kuru vidū ir arī *Talavijas* deķelis un sens Latvijas karogs.

Talavijas deķelis

Muzejā esošais studentu korporācijas *Talavija* deķelis piederējis Raunas pagastā dzimušajam Fēlikssam Voldemāram Ruņģim, *talavus* (1910–1998), Kristīnes Jonītes (dz. Ruņģes) brālim. Izstādei šo deķeli atnesusi Kristīnes mazmazmeita.

F. Ruņģis dzimis 1910. gada 22. aprīlī. Mācījies Raunas draudzes skolā, Latvijas Kultūras veicināšanas biedrības ģimnāzijā, Kara aviācijas skolas kursus. No 1932. līdz 1944. gadam studējis Latvijas Universitātes Lauksaimniecības fakultātē, vēlāk – Dabas zinības un inženierzinātņu fakultātē. Strādājis *Latvijas dzelzceļa* virsvaldē. Studentu korporācijā *Talavija* uzņemts 1937. gada 22. maijā. Krāsu referāts: *Biškopības nozīme lauksaimniecībā*. Ieņēmis mag!can! amatu.

Otrā pasaules kara laikā nonāca Vācijā, bēgļu nometnē. 1945. gadā Ansbahā, Vācijā, sāka nodarboties ar būvniecību, izveidoja uzņēmumu. 1947. gadā F. Ruņģis savā uzņēmumā nodarbināja 35 darbiniekus – latviešus un vāciešus. Vēlāk atvēra uzņēmuma filiāles Nirnbergā, Štutgartē un Vircburgā. Uzņēmums apkalpoja ne vien vācu saimniecības, bet izpildīja pasūtījumus arī amerikāņu armijas vajadzībām. Sieva Margarēta (dz. Zezhner).

20. gs. 50. gadu sākumā F. Ruņģis sāka meklēt jaunus tirgus un iespēju pārcelt uzņēmumu uz citu valsti. 1952. gadā viņš devās uz Kanādu, aizvedot līdzī gan smago un vieglo automašīnu, gan rūpnīcas iekārtas 60 000 dolāru vērtībā. Uzņēmējs palīdzēja uz Kanādu pārcelties vēl četrām latviešu ģimenēm. Sākotnēji Kanādā nodarbojās ar būvmateriālu

pārvadāšanu, vēlāk pievērsās porainā betona un porainā ģipša ražošanai ēku iekšējām un ārējām sienām.

F. Ruņģis aktīvi ziedoja Latvijas atjaunošanai un darbojies korporācijas *Talavija* Toronto grupā. Ieņēmis mag!can! amatu. Miris 1998. gada 27. janvārī Bremptonā Kanādā.

Latvijas brīvvalsts karogs Raunas grāmatnīcas tornī

1987. gada novembrī Raunas pagasta bibliotēkas, toreizējās grāmatnīcas, tornī tika uzvilks Latvijas karogs. Tie vēl bija laiki, kad sarkanbaltsarkanais karogs bija aizliegts. Atmosfēras sākumā Raunas jaunieši – Uldis Bērziņš, Einārs Simsons un Gints Raiskums –, izmantojot Anda Eglīša dzīvokli, kas atradās grāmatnīcas otrajā stāvā, caur lūku nokļuva bēniņos un, par spīti lietaiņam laikam, riskējot nokrist, jumta smailē uzvilka neatkarīgās Latvijas karogu. Karogs virs Raunas brīvi plīvoja gandrīz mēnesi. Lai kā centās komunistiskās partijas funkcionāri, viņiem neizdevās piekukuļot brīvprātīgos, lai karogu noņemtu.

Karogu puīšiem iedeva Ginta Raiskuma māte Aina Runce. Tas bija piederējis viņas vīratēvam un Ginta vectēvam Jānim Runcim – bijušajam Raunas pagasta Mārtiņskolas pārzinim. Karogs, veiksmīgi paslēpts, bija pārdzīvojis padomju okupācijas gadus. Laika gaitā karoga baltā josla bija cietusi, tā tika pāršūta no jauna, kā arī veikti citi sīki labojumi. Pēc mēneša puīši karogu noņēma paši. Pēc gada tas plīvoja pie Raunas Brīvības pieminekļa un vēlāk pie Raunas pagasta pašvaldības ēkas. **U!**

Fil! Fēliksa Ruņģa deķelis, kas atrasts šķūnī Raunas pagasta Ruņģu mājā Jaunatnes ielā 6, kur dzīvoja Fēliksa māsa Kristīne Jonīte.

Fil! Fēlikss Ruņģis.
Avots: Korporācija *Talavija* 1900–2000, 100 gadu vēsture un biogrāfiska vārdnīca, 2000.

Neatkarīgās Latvijas karogs, kas pārdzīvoja padomju okupācijas gadus un tika uzvilks Raunas grāmatnīcas tornī 1987. gada novembrī.

Marmales dejotāji pirms gājiena kopā ar Spānijas dejotājiem, iegriežot jaudīgu ielu balli.

Marmale 59. Eiropiādē Sardīnijā jeb Eiropas tautu kultūras iepazīšana

Deju kopas *Marmale* valdes priekšsēdētāja fili! Kristīne Tjarve, *varavīksne*

Neskaitāmas stundas dejā un gandarījums par paveikto – tā droši var teikt par aizvadīto gadu. 2024. gads *Marmalei* bija ļoti bagāts mākslinieciskajā ziņā – no gatavošanās 15 gadu jubilejas koncertam, kas notika aprīļa izskaņā, līdz pirmajam ārvalstu kultūras festivālam jūlijā, kurp devās lielākā daļa dejotāju.

No 2024. gada 24. līdz 30. jūlijam deju kopas *Marmale* dalībnieki un mākslinieciskā vadītāja piedzīvoja neaizmirstamas emocijas, piedaloties starptautiskajā tautu kultūras un mākslas festivālā *Europeade* (*Eiropiāde*), kas norisinājās skaistajā Itālijas salā Sardīnijā, kur mēs ne tikai uzstājamies ar priekšnesumiem, bet arī iepazīnām vietējo kultūru.

Tas bija festivāla 59. norises gads, un *Marmale* pirmo reizi izmantoja iespēju būt vienam no Latvijas mākslinieciskajiem kolektīviem šajā plašajā festivālā. Pasākumā piedalījās 21 *Marmales* dejotājs kopā ar māksliniecisko vadītāju Dagniju Martinsoni, ar lepnumu nesot pasaulē gan Latvijas, gan mūžorganizāciju vārdu. Šis notikums pulcēja tūkstošiem dejotāju, mūziķu un dziedātāju no visas Eiropas, lai kopīgi svinētu mūsu daudzveidīgo kultūru. *Eiropiāde* ir vairāk nekā tikai festivāls – tā ir iespēja stiprināt starpkultūru dialogu, veidot jaunas draudzības un kopīgi radīt neaizmirstamas atmiņas.

Eiropiāde ir viens no lielākajiem un nozīmīgākajiem Eiropas tautu kultūras un mākslas festivāliem; tā pirmsākumi datējami ar 1964. gadu Antverpenē (Beļģijā), un katru gadu tas notiek kādā Eiropas pilsētā.

2004. gadā Rīgā uzsāka grandiozo kultūras svētku pasākumu, pulcējot dalībniekus no visas Eiropas. Latvijas organizatoru komanda Indras Filipsones pavadībā toreiz saņēma apbalvojumu par vislabāk organizēto festivālu tā vēsturē. Starp citu, Rīgu un Latviju, un labo organizētību vēl joprojām atceras daudzi festivāla dalībnieki.

Festivāls ierasti norisinās piecas dienas, kurās dalībnieki ne tikai mēģina savus priekšnesumus koncertu norises vietā (stadionā), bet arī piedalās dažādās meistarklasēs, tērpjas tautastērpos un prezentē savu valsti, sniedz priekšnesumus ielu koncertos, iepriecinot gan vietējos iedzīvotājus, gan citu valstu dalībniekus, uzstājas atklāšanas un noslēguma koncertā, dodas kopīgā gājienā, piedalās vakara pasākumos, lai iepazītu citu tautu dalībniekus.

Marmales dejotāji pirms Eiropiādes atklāšanas koncerta Nuoro pilsētas stadionā.

59. *Eiropiāde* tika atklāta ar krāšņu ceremoniju, kurā uzvilka festivāla karogu. Latvijas delegācija deju pedagogošes Nadīnas Neimanes-Gardovičas pavadībā šogad bija lielākā no visu valstu delegācijām, apvienojot gandrīz 20 mākslinieciškos kolektīvus no bērnu un jauniešu dejotājiem līdz vidējās paaudzes deju kolektīviem, kā arī mūzikas kapelas. Latvijas bagātības varenums bija jūtams gan ielu koncertos, gan uz ielas, ik pa laikam manot Latvijas karogus vai dzirdot latviešu valodu, gan noslēguma koncertā, kurā deju laukumu piepildīja ne tikai liels skaits deju kolektīvu, bet arī vairāki desmiti Latvijas karogu. Kā atzina *Marmales* dalībnieki, tas bija saviļņojošs mirklis, reizē arī lepnums, kad pirms Latvijas priekšnesumiem katra kolektīva pārstāvis iznesa plīvojošo Latvijas karogu.

Marmales dejotājiem bija lieliska iespēja uzstāties gan festivāla atklāšanas, gan noslēguma koncertā, gan arī sniegt mini ielu koncertu Sardīnijas karstās saules pielietajā pilsētas laukumā. Neraugoties uz vairāk nekā 30 grādu karstumu, biezajiem vilnas tautastērpiem un meitu galvassegām, dejotāji ar smaidu sejā un priekpilnu enerģiju izdejoja savu 20 minūšu programmu, pierādot, ka latviešu tautas dejas spēks un skaistums spēj aizraut jebkuru skatītāju. Mūsu priekšnesumu ar apbrīnu novērtēja ne tikai vietējie iedzīvotāji, bet arī citu dalībvalstu dalībnieki.

Viens no *Eiropiādes* emocionālākajiem un bagātinošākajiem pasākumiem bija svētku dalībnieku gājiens, kas bija vien 1,6 kilometrus garš, bet ilga vairākas stundas. Gaidot savu kārtu (*Marmalei* bija 112. kārtas numurs), mēs paspējam izdejoties ar priekšā esošajiem kolektīviem no Spānijas, Igaunijas u. c. valstīm. Tieši šīs dejas, vērošana, mešanās kopīgās dejās ļāva mums izbaudīt skaistas emocijas, novērtējot vienojošo kultūras tradīciju lomu jebkura cilvēka dzīvē. Gājienā mēs parādījām ne tikai katras dejotājas personīgo un unikālo latviešu tautastērpu, bet arī katrs

nesa savas mūžorganizācijas krāsas. Pie gājiena centrālās tribīnes, kurā bija organizatoru un vietējās izpildvaras pārstāvji, kā arī daudzi vietējie iedzīvotāji, izskanēja mūsu kolektīva stāsts, iepazīstinot ar studentu un studenšu korporāciju kontekstu. Mēs droši varam teikt, ka Latvijas studentu, studenšu un akadēmisko mūžorganizāciju vārds izskanējis tālu pasaulē.

Eiropiāde ne tikai sniedza iespēju parādīt Latvijas kultūras bagātību, bet arī saliedēja *Marmales* deju ģimeni. "Nedēļa, kas vienlaikus lauza un cēla debesīs. Skaisti skati un foršs kopā pavadīts laiks, bet arī izaicinājums fiziski lielās slodzes un karstuma dēļ, kā arī šauro dzīvošanas apstākļu dēļ. Bet viennozīmīgi – laba saliedēšanās," atminas kāds no dejotājiem.

Vairāki dalībnieki uzsver tieši šo ciešo kopības sajūtu, ko mēs radījām, pateicoties tam, ka dzīvojām kopā skolas sporta zālē, kur ar mums vienā telpā bija vēl vismaz 80 dalībnieku gan no citiem Latvijas kolektīviem, gan arī no tālās Ungārijas. Daudziem mums tā bija pirmā pieredze dzīvot tik cieši kopā un tik neparastos apstākļos, jo tad, kad piedalāmies deju svētkos un pasākumos Latvijā, mēs parasti nakšņojam savās mājās, nevis kādā Rīgas skolā. Mēs izbaudījām arī interesanto risinājumu dušai zem skaidrām debesīm vai speciālā vagoniņā – tam visam bija savs šarms un kādam arī izaicinājums.

Īpašu lomu šajā saliedēšanās pasākumā noteikti ieņem siltie Sardīnijas vakari, ko *Marmales* dejotāji pavadīja uz tuvumā esošās ēkas kāpnēm liela un adataina kaktusa pavēnī. Mēs dalījāmies iespaidos par dienā piedzīvoto, izrunājām nākamās dienas plānus un reizē svinējām bezrūpību, ko nodrošināja atrašanās tālu prom no mājām un ikdienas skrējiena. Par visu bija padomāts – mēs zinājām, kur no rīta jādodas brokastīs, cik un kur notiks mēģinājumi, koncerti,

bet brīvajā laikā varējām iepazīt Sardīnijas salas tūrisma piedāvājumu. *Marmales* vakarēšana uz kāpnēm lielākajai daļai dalībnieku paliks atmiņās kā vieni no sirsnīgākajiem mirkļiem kolektīva vēsturē.

“Tā bija nedēļa, kas mums sniedza gan plašāku priekšstatu par Eiropas kultūras daudzveidību, gan iespēju saprast, cik spēcīga un ļoti augstu novērtēta ir Latvijas kultūra starptautiskajā arēnā,” atzīst kāda *Marmales* dalībniece.

“Kad atceros mūsu braucienu uz Sardīniju, mana pirmā asociācija noteikti ir vasara, saule un krāsas. Krāsas visvairāk gribētu izcelt, jo tas, cik ārkārtīgi koši un dažādi bija citu dejotāju un dalībnieku tautastērpi, ir atsevišķa stāsta vērts. Mēs nemitīgi gājām klāt un prasījām, no kurienes ir katra interesantā tērpa valkātais. Arī tik atšķirīgās tautas dejas – tādu dažādību vēl nebija nācies pieredzēt,” atminas *Marmales* dejotāji.

Ceļš uz Sardīniju no Latvijas arī bija piedzīvojumiem bagāts. Lai dejotāji varētu brīvi ceļot ar rokas bagāžām un tērpi galamērķī nonāktu laikus, visi rekvizīti, lielās somas un tautastērpi uz Itāliju ceļoja *busiņā* ar pāris dalībniekiem, mērojot vairāk nekā 2000 kilometrus vienā virzienā un šķērsojot vismaz piecas valstis. Autobraucējiem bija iespēja izbaudīt arī ceļojumu ar prāmi no Dženovas līdz Sardīnijai un atpakaļ, kas piešķir šim notikumam vēl papildu garšu. Tiem, kuri ceļoja ar lidmašīnu, nācās saskarties ar dažādiem izaicinājumiem, piemēram, pielāgoties atceltu vai pārceltu reisu dēļ, iegādāties jaunas aviobiļetes, saprast, ko nozīmē ceļojumu apdrošināšana un kompensācijas, bet reizē šie izaicinājumi tika veiksmīgi atrisināti ar kolektīvu vienotību un savstarpēju atbalstu.

Kā eksotiskākais piedzīvojums Sardīnijā jāmin tradicionālā Sardīnijas aitas piena siera *Kasu marcu* nobaudišana kādā vietējā bārā. Tam gan piekrita vien pāris *Marmales* dejotāju, jo šīs delikateses īpatnība ir tāda, ka tajā mīt dzīvi kukaiņu kāpuri, turklāt, šo sieru ēdot, acis ir jātur ciet, jo mazie siera mušu kāpuri spēj uzlēkt līdz pat sprīža augstumam. Šī siera pārdošana Itālijā esot aizliegta, bet sardīnieši ļoti lepojas ar to. Pēc garšas tas ir kā mīksts aitas siers.

Gatavošanās dalībai *Eiropiādē* sākās 2023. gada rudenī, kad mēs kopā ar citiem Latvijas kolektīviem piedalījāmies, t. s., *mazajā Eiropiādē* tepat kultūras pilī *Ziemeļblāzma*, piedāvājot dejas, ko izvēlēties kopīgajam Latvijas delegācijas priekšnesumam. Kad visi kolektīvu vadītāji bija izvēlējušies kopdejas, sākās repertuāra apguve individuāli, lai tiktos Latvijas delegācijas kopmēģinājumā 2024. gada jūlija sākumā kultūras pilī *Ziemeļblāzma* parkā. Mums, *Marmalei*, bija iespēja kopā ar citiem Latvijas kolektīviem izdejojot divas dejas – *Gatves deju* un *Ačkupu*.

Noslēgumā jāteic, ka *Marmales* dalība *Eiropiādē* bija lielisks veids, kā iepazīt dažādu kultūru bagātību, tautas deju un tērpu atšķirību, izbaudīt izaicinošu dzīvošanas pieredzi, iespēja iepazīt skaisto Sardīniju un reizē arī atslēgt prātu no ikdienas, kas mūs sagaidīja Latvijā. Dalībnieki vienbalsīgi atzīst, ka šī pieredze bija ne tikai par dejām, bet arī par mūžīgiem piedzīvojumiem, kas vieno sirdis un atmiņas. Mēs ticam, ka arī nākotnē skatīsimies koncertu un piedzīvojumu virzienā ārpus Latvijas, bet šis gads noteikti būs par būšanu tepat Latvijā, lai piedalītos vidējās paaudzes deju svētkos, skolēnu dziesmu un deju svētkos, kā arī projektā *Dziesma dejo. Deja skan.* **U!**

MUJĀNU BIEDRĪBAS NAMS

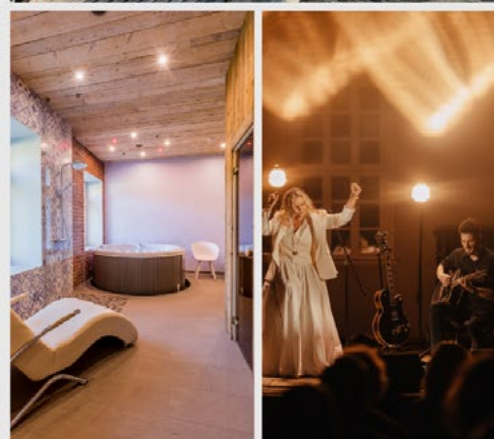
Nams svinīgiem notikumiem

SAZINIES REZERVĀCIJĀM

DACE KITNERE
+371 29 829 588

www.mujani.lv

FIL! MAREKS NIKA
Projekta autors

S!P!K! koris Kalamatā.

S!P!K! koris konkursā Grieķijā izcīna zeltu

Fill!fil! Ieva Lazdiņa, *gundega*, Anita Straujuma, *imeriete*, Liene Martinsone-Bērzkalne, *spīdola*, Ilze Vācere, *spīdola*

Foto no S!P!K! kora arhīva

2024. gada 13. oktobrī S!P!K! koris 5. Kalamatas starptautiskajā kora konkursā izcīnījis zelta diplomu un uzvaru viendabīgo kora kategorijā.

Konkursā piedalījās 26 kori no 14 valstīm. Latvijas vārds izskanēja starp septiņiem spēcīgākajiem korem arī konkursa *Grand Prix*.

“Šis bija mūsu pirmais starptautiskais kora konkurss ārpus Latvijas kopš kora atjaunošanas 2001. gadā, tāpēc par rezultātu esam jo īpaši gandarītas. Lepojamies, ka Latvijas vārds, kā arī četru latviešu komponistu skaņdarbi izskanēja pasaulē starp augsta līmeņa priekšnesumiem. Īpašs prieks bija nest latviešu studenšu korporāciju krāsas pasaulē,” rezumē S!P!K! kora diriģente un mākslinieciskā vadītāja Dace Bite.

Konkursā koris izpildīja sešus skaņdarbus *a capella* (bez instrumentāla pavadījuma): grieķu komponista Nika Cotra (*Nikos Tsotras*) *Sta nioloyia tou kerou*, amerikāņu komponista Rendala Tompsona (*Randall Thompson*) *Alleluia*, latviešu komponistu Pētera Vaska *Ods nokrita no ozola*, Ērika Ešenvalda *Long road*, Lauras Jēkabsones *Dindaru dandaru* un Irīnas Mihailovskas skaņdarbu *Ticība*.

Konkurss *Kalamata International Choir Competition and Festival*, kuru rīko starptautiskā kultūras organizācija *Interkultur*, norisinājās no 10. līdz 13. oktobrim Kalamatā Grieķijā. Festivāla

S!P!K! kora diriģente taut! Dace Bite, *līga*, ar Latvijas karogu gājienā Kalamatā.

Koristes pirms konkursa bauda saulaino Grieķiju.

Grand Prix ieguva Orhūsas akadēmiskais koris (Dānija).

Šāda ziņa pāršalca plašsaziņas līdzekļus 13. oktobra rītā. Mēs pašas, proti, koristes, priecīgo vēsti par uzvaru savā kategorijā uzzinājām jau iepriekšējā vakarā, baudot siltu vakaru pludmalē pie Vidusjūras. Priekam sekoja apjaušana, ka arī nākamā diena neizpaliks bez cītīga mēģinājuma un atbildīgas dziedāšanas, jo būs jāpiedalās *Grand Prix*.

Brauciens uz Kalamatu, lai piedalītos starptautiskā līmeņa konkursā, bija pirmā šāda veida pieredze visā kora pastāvēšanas vēsturē. Kopš darbības atjaunošanas Latvijā mērķtiecīgi tika paaugstināta kora dziedātāju varēšana un meistarība, nesenajos dziesmusvētkos skatē iegūstot nu jau augstākās pakāpes diplomu. Tas uzliek gan jaunu atbildību (nosargāt iegūto), gan paver jaunas iespējas (izvēlēties arvien sarežģītāku nošu materiālu, jo "mēs varam, protam, spēsim").

Lidojām ar nacionālo aviokompāniju līdz Atēnām, sagaidījām bagāžu un devāmies uz transfēra autobusu, kas mūs veda līdz Kalamatai. Aiz loga slīdēja pavisam grieķiskas ainavas – kalni, olīvu birzis, Vidusjūra, kuģīši, mājiņas kalnu piekāpē. Viena lieta ir mācīties vēsturē vai ģeogrāfijā par Seno Grieķiju un demokrātijas rašanos vai grieķu dievu ķildām un uzvarām Olimpa kalnā, par Grieķijas dabu un resursiem, bet pavisam kas cits ir to redzēt savām acīm.

Grieķija mūs sagaidīja ar 29 grādu siltumu un košu sauli. Tas bija tik viesmīlīgi. Jau pirmajā vakarā mums bija paredzēta uzstāšanās atklāšanas koncertā. Nākamajā dienā piedalījāmies sadraudzības koncertā Kalamatas centrālajā laukumā. Savukārt sestdien bija svarīgākā uzstāšanās reize – konkursa repertuāra dziesmas. Svētdien (ja nu jāpiedalās *Grand Prix*) – kopā ar visiem

Saite uz
dienasgrāmatu

www.spkkoris.lv/kora-dienasgramata/

pārējiem kolektīviem kopīgs košs un dziesmots gājiens pa Kalamatas centrālajām ielām.

Lai nebūtu tā, ka tikai dziedam vien, atceļā bija ieplānotas pāris dienas Atēnu apskatei. Tā ir neapraustā sajūta – piedzīvot Atēnu Akropoli savām acīm. Daļa no mums devās ar prāmi, lai aplūkotu Egejas salu, dažas palika izpētīt Atēnas un baudīt koncertu vecākajā amfiteātrī (tas joprojām darbojas) Akropoles piekāpē. Kopā piedzīvotais noteikti bija iespēja atvilkt elpu no ikdienas skrējiena un nebeidzamajiem pienākumiem. Tas ir devis enerģiju pārdzīvot ne tik vieglos brīžus un mudinājis pieteikties dalībai jau nākamajā starptautiskā līmeņa konkursā, kas norisināsies aprīļa sākumā Rīgā. Bet, lai lasītājs spētu vēl vairāk piedzīvot tās sajūtas, kas virmoja dziedātājās, piedāvājam iepazīties ar kādas mūsu koristes dienasgrāmatu ceļojuma laikā. **U!**

- Aktīva atpūta
- Viss noorganizēts
- Mazas grupas
- Sapņu galamērķi

**Pievienojies aktīviem ceļojumiem ar
pārgājieniem Eiropā un pasaulē!**

Uzzini vairāk: www.finalmente.lv

Lekcija un diskusija par līdztiesību, veltīta SIP!K! simtgadei, LU Zinātņu mājā.

Studenšu prezidiju konventam – 100

T/I SIP!K! sen! fili! Līga Ostrovskā, *dzintra*
Foto no SIP!K! arhīva

Pirms simts gadiem, 1924. gada 2. decembrī, četras Latvijas studenšu korporācijas dibināja Studenšu prezidiju konventu (SIP!K!). Šobrīd SIP!K! apvieno 13 Latvijas studenšu

korporācijas, koordinē to kopīgo darbību, saskaņo pamatnoteikumus un principus.

Simts gadu garumā korporantes iestājušās par līdztiesību gan studentijā, gan sabiedrībā. Dzimumu loma sabiedrībā un savstarpējās attiecības ir mūžam aktuāls temats – sākot ar līdzvērtīgām iespējām dažādās tautsaimniecības jomās, beidzot ar cieņpilnu attieksmi citam pret citu neatkarīgi no dzimuma, ādas krāsas, reliģijas, finansiālajām iespējām vai sociālā stāvokļa. Tādēļ par svētku vadmotīvu tika izvēlēta līdztiesība un vienlīdzība, kā arī cieņpilnas attieksmes nozīme sabiedrībā.

God'fil! Sanita Osipova, *dzintra*, uzstājas ar lekciju par līdztiesības nozīmi.

LTV erudīcijas spēles V.I.P. finālā *Dzintra* gūst uzvaru pār *Imeria*.

Kopīga ziedu nolikšana pie Brīvības pieminekļa.

Svētku akts E. Smilģa Teātra muzejā prezidējošās studenšu korporācijas *Dzintra* vadībā.

Stāstu sērija

S!P!K! simtgades svinēšana sākas ar īpašu šiem svētkiem veidotu sociālo tīklu ierakstu sēriju ar speciāli zīmētiem attēliem par visām 13 studenšu korporācijām. Pirmo ierakstu atklāja *daugavietes* 19. novembrī, pārējie raksti tika publicēti vecākuma secībā. Guvām lielu atzinību un atsaucību no korporantiem par šo lielisko akciju, kas deva iespēju ikvienam tuvu un tālu būt kopā šajos nozīmīgajos svētkos, kā arī izcelt tās korporāciju vērtības, kuras mūsu dibinātājas ielikušas šūpulī pirms simts gadiem. Milzīgs paldies m! Sofijai Matisonei, *dzintra*, par ieguldīto darbu zīmējumu tapšanā! Vairāk par šo stāstu sēriju lasi 58. lpp.

Dibinātājkorporācijas TV ēterā sacenšas erudīcijā

Svinot S!P!K! simtgadi, fil! Ilze Borodkina, *dzintra*, ieteica S!P!K! dibinātājkorporācijām piedalīties Latvijas Televīzijas erudīcijas spēlē *V.I.P.*. Vienbalsīgi ideja tika akceptēta, un komandu dalībnieces vienotās, ka finālā iegūtais laimests tiks ziedots centram *Marta*, lai atbalstītu karā cietušās sievietes Ukrainā. Pirmajā pusfinālā 25. novembrī tikās *Imeria* (kapteines fil! Astras Cīrules vadībā) ar *Gundegu* (kapteines fil! Ilzes Apines vadībā), un aizraujošā cīņā vietu finālā ieguva *Imeria*. Otrā pusfināla translācija notika tieši S!P!K! dibināšanas dienā, 2. decembrī, tiekoties *Daugavietei* (kapteines fil! Baibas Zukulas vadībā) ar *Dzintru* (kapteines com! Madaras Bruģes vadībā), kur *dzintras* izcīnīja vietu finālā. 9. decembrī norisinājās fināls, un patiesi interesantā cīņā mūsu kopēji izvirzītajam mērķim *dzintras* izcīnīja uzvaru un ieguva 1210 eiro lielu laimestu. Ar patiesu cieņu pret mūsu dibinātājam, goda filistriem un filistrēm, mūsu tradīcijām, krāsām, korporāciju būtību un nozīmi sabiedrībā tika pavadīti trīs brīnišķīgi vakari. Paldies Ilzei par iniciatīvu un komandām par lielisko dalību! Šīs spēles pierādīja to, cik esam vienotas un iestājamies par līdztiesību sabiedrības labā.

Grupu diskusijas par līdztiesību

S!P!K! simtgades jubilejas nedēļa iesākās ar tradicionālo dievkalpojumu Rīgas Domā, kuru vadīja dekāns Elijs Godiņš. Dievkalpojuma īpaši pacilājošo noskaņu radīja S!P!K! kora

Visas S!P!K! prezidiju pārstāves.

Ekskursija E. Smiļģa Teātra muzejā un seno deju grupas *Ballare* priekšnesums.

izpildītās kompozīcijas. Sirsnīgs paldies par to! Dievkalpojumā SĪPĪK! dibinātājkorporāciju prezidiju pārstāves teica lūgšanu, un svētku dienas izskaņā tika nolikti ziedi pie Brīvības pieminekļa.

Turpinot svētku tradīcijas akadēmiskā garā, 5. decembrī Latvijas Universitātes (LU) Zinātņu mājā risinājās lekcija par līdztiesību. LU profesore, Augstākās tiesas tiesnese un godlīfi! Sanita Osipova, *dzintra*, izcēla līdztiesības juridiskos aspektus. Pasākuma otrajā daļā Ako Kārlis Cekulis aicināja klātesošos iesaistīties interaktīvā diskusijā, grupās izanalizējot dažādas ar līdztiesību saistītas dzīves epizodes. Diskusijas formāts bija ļoti saistošs, un klātesošie atzina, ka labprāt šādās sarunās piedalītos arī turpmāk. Lekcija un diskusija bija eksterns pasākums, piesaistot plašāku publiku līdztiesības jautājuma aktualizēšanā.

Jubilejā ziedo centram *Marta*

Jubilejas kulminācija norisinājās 7. decembrī ar svētku aktu un svinībām Latvijas Kultūras akadēmijas (LKA) Eduarda Smiļģa Teātra muzeja mājīgajās telpās. SĪPĪK! t/l seniore fil! Līga Ostrovska, *dzintra*, runā akcentēja SĪPĪK! pirmsākumus un vēstures likločus, uzsverot katras korporācijas nozīmīgumu simtgadē noietajā ceļā: "Līdztiesībā un draudzībā, ar taisnīgumu un godaprātu sirdī mūsu organizācija pastāvēs un turpinās būt nozīmīga sabiedrības daļa, veidojot tās pamatvērtības, kas mūsdienu pasaulē kādam var šķist maznozīmīgas. Mēs turpināsim cīnīties par mūsu valsti, korporāciju un personīgajiem sasniegumiem. Mēs būsim neatlaidīgas savā viedoklī un darbos, ja runa būs par netaisnību vai nelīdztiesību. Mēs būsim cita citai un turēsim godā mūsu tradīcijas, veidojot tās ar lielu pievienoto vērtību." LKA profesore Rūta Muktupāvela akadēmiskajā

runā akcentēja sieviešu lomu dažādību pasaulē un izcēla to, cik šī līdztiesības robeža ir trausla un ne visiem saprotama un pieņemama. Mēs, latviešu sievietes, varam būt lepnas un drošas par savu vietu sabiedrībā un valsts attīstībā kopumā.

Goda viešņa svētku aktā bija centra *Marta* jaunatnes programmas vadītāja Madara Knasta-Ieviņa, kura iedvesmoja ar centra *Marta* uzsāktajiem projektiem Ukrainā, īpaši izceļot psiholoģiskās palīdzības sniegšanu karā cietušajām sievietēm.

SĪPĪK! jubilejā mūs priecēja SĪPĪK!, PĪK! un citu akadēmisko mūžorganizāciju pārstāvju sveiceni un vēlējumi. Svinības iesākās ar skanīgu un sirsnīgu *Līgas* muzikālo priekšnesumu. Īpašs brīdis bija svētku kūkas pasniegšana, kur pēc seniores tosta katra SĪPĪK! pārstāve saņēma speciāli veidotas tortes gabaliņu ar vāpenīti. Seniore tostus iesāka ar pateicības vārdiem visām mūsu korporāciju dibinātājām, kā arī laba vēlējumiem un sirsnīgu uzrunu esošajām amatpersonām, bez kuru ieguldījuma SĪPĪK! vērtības nebūtu saglabātas šo simts gadu laikā. Vakara gaitā ikviens svētku viesis varēja iemūžināt brīžus fotostūrī un doties ekskursijā E. Smiļģa Teātra muzejā gida Rolanda Meldera vadībā. Par godu simtgadei izveidota īpaša atmiņu un novēlējumu grāmata, kas turpmāk glabāsies SĪPĪK! arhīvā. Svinību noslēgumā ar priekšnesumiem iepriecināja seno deju grupa *Ballare*, un arī viesi varēja demonstrēt savas deju prasmes.

Neizsakāms paldies ikvienai studenšu korporācijai, kas ar savu degsmi, azartu un aizrautību cēlusi un turējusi godā SĪPĪK! vērtības, pielāgojoties mainīgajai situācijai šo simts gadu laikā. Liels paldies manai lieliskajai *dzintru* komandai: com!com! Zandai Zelmai Lecei, Elizabetei Rasumai un fil! Artai Rolavai! Komanda, ar kuru var kalnus gāzt!

Lai zel, plaukst un zied Studenšu prezidiju konvents! **U!**

Studenšu korporāciju vizualizācijas – veltītas S!P!K! simtgadei

Tējas krūze – sirsnīgas sarunas.
Pastalas – radošums.

T/I S!P!K! sen! fili Līga Ostrovska, *dzintra*
Attēli: m! Sofija Matisone, *dzintra*

Svinot Studenšu prezidiju konventa (S!P!K!) simtgadi, 2024. gada nogalē sociālajā tīklā Facebook tika publicēta

rakstu sērija ar 13 studenšu korporāciju stāstiem un katrai raksturīgām ilustrācijām. Lasītājiem tas bija pārsteigums un iespēja atklāt daudz jauna par studenšu mūža organizācijām. Šī kampaņa kļuva par daļu no S!P!K! simtgades vizuālās identitātes, iekļaujot tajā katras studenšu korporācijas konventu un izceļot tā unikalitāti.

Domājot par S!P!K! jubileju, com! Zandai Zelmai Lecei, *dzintra*, radās ideja par studenšu korporāciju stāstu sēriju, un m! Sofija Matisone, *dzintra*, piedāvāja uzzīmēt katram stāstam atbilstošu dāmas tēlu, iekļaujot krāsas, kā arī pievienojot **divus korporācijas izvēlētos raksturojošus priekšmetus**: "Sākotnēji bija doma izveidot visām vienu sievietes attēlu un tad pievienot katra konventa izvēlētos priekšmetus un krāsu lenti, tomēr, kad *selgas* uzrakstīja par smilšu spainīti un *imerietes* atsūtīja bildi ar iespaidīgā izmēra jubilejas svečturi, kļuva skaidrs, ka viens sievietes šablons te nederēs. Neesmu profesionāla māksliniece, tāpēc sākumā izdomāju, kādā piemērotā pozā attēlot dāmu, lai uzzīmētu raksturojošos priekšmetus. Pēcāk meklēju vizuālus paraugus šīm pozām. Manas mūzas bija ļoti dažādas, sākot ar internetā atrodamajām kleitu modelēm, beidzot ar profesionālu fotogrāfu darbiem. Dažiem zīmējumiem nācās piemeklēt pavisam unikālus attēlus, piemēram, *Līgas* dāmai ideja rasta sengrieķu Terpsihoras statujā. Dāmu tēli veidoti tā, lai attēlotu katra konventa garu un dāma izskatītos smalka, pašpārliecināta, piepildīta un unikāla – tāda, par kuru jaunās meitenes gribētu kļūt. Lielākais izaicinājums zīmējot bija *Sororitas Tatiana* Pavlovo-Posadas lakats, kā arī izdomāt, kā attēlot *Spīdolai* nakti, bet *staburadzēm* – klinti. Savukārt viens no kurioziem bija par sieru. *Dzintru* attēlojumam prezidijs rosināja zīmēt dzintara krelles un ābeļziedu vainagu, bet autore uzstājīgi argumentēja par labu sieram, jo kā gan *dzintras* bez ēdiena," stāsta Sofija.

Stāstus, kas publicēti līdztekus zīmējumiem, rakstījusi katra studenšu korporācija pēc kopējām vadlīnijām. Pēc publikācijām S!P!K! saņēma daudz pozitīvu atsauksmju gan no studenšu, gan studentu korporācijām. Sekotājus saistīja interesantie stāsti un izdevušies zīmējumi. Tika slavēta spēja izkāpt no rāmjiem, jo raksturojošie priekšmeti nebija klišeiski, drīzāk pat negaidīti! Daži uzteica, ka beidzot pieejama pārskatāma informācija par studenšu korporācijām. Tāpat rakstu sērija ļāva atklāt jaunas korporāciju šķautnes. Visi stāsti ir lasāmi studenšu korporācijas *Dzintra* sociālā tīkla Facebook lapā.

GUNDEGA

Gundegas vēstures pirmā grāmata rokrakstā. Komerša lente no 1929. gada.

DZINTARA

Dzintara krelles. Siers – kopīgi mielasti.

ĪMERIA

Simtgadešs svečturis. Pūcīte, kas simbolizē bēgšanas tradīciju.

SELGA

Internais žurnāls. Smilšu spainītis paraugu vākšanai mikroplastmasas projektā.

GAUJMALIETE

Kedas – aktīvs dzīvesveids. Nošu grāmata – dziesmas konventā un SĪPIK! korī.

VARAVĪKSNE

Korporāciju teātra festivāla balva. Servīze ar literārās biedrības simboliku.

SORORITAS
TATIANA

Pavlovo-Posadas lakats un patvāris kā daļa no krievu kultūras koda.

AURORA

Ziedi (no devīzēm). Termoss, simbolizējot sanāksšanu trimdā brīvā dabā.

SPĪDOLA

Uguns un nakts no devīzēm.

ZINTA

Dzīvā uguns – simbolizē zinātnieces ugunsgrāvu. Sakta (no vāpēna).

STABURADZE

Staburaga klints. Trofeja – cīņas spars. Karstmaizes – mājīgums, viesmīlība.

LĪGA

Lira – simbolizē mūziku. Vāpēnis – sapnis par savu vāpēni.

Fraternitas Metropolitana simtgades griežos

Fil! Ilvars Ceriņš, *frater metropolitānus*
Foto: Jānis Brencis

Studentu korporācija Fraternitas Metropolitana 2024. gada 4. un 5. oktobrī Rīgā svinēja 100 gadu pastāvēšanas svētkus.

Fraternitas Metropolitana vēsture saistīta ar Latvijas vēsturi, tās notikumiem un politiskajām, kā arī sociālajām pārmaiņām, kas tiešā veidā ietekmēja *metropolitāņu* vēsturi, sākot no Pēterburgas līdz Rīgai, tad atkal no jauna no Rīgas līdz Stokholmai un Londonai, Bostonai, Klīvlendai, Čikāgai, Sietlai, Sanfrancisko, Toronto, Otavai, Sidnejai, Melburnai un Adelaidai. Tomēr caur mūsu tradīcijām un devīzi *Vienotiem spēkiem par godu, draugu, tēvzemi!* esam cieši kopā turējušies nu jau simts gadu garumā!

Jubileja iesākās tradicionāli ar balli 4. oktobra vakarā Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā. Viesus ar šampanieša glāzi sagaidīja svētku prezidijs, un balle sākās ar polonēzi. Muzikālo pavadījumu vakara gaitā nodrošināja apvienība *Deserts* no Jelgavas. Vakaru ar svētku uzrunu atklāja t/l sen! com! Artūrs Kančs. Līdz ar balles atklāšanu tika prezentēts atjaunotais, no Bostonas kopas *frāteriem* atsūtītais vapenis ar košo drapējumu, kas šajā vakarā ļoti skaisti izskatījās muzeja telpās. Balles muzikālās daļas starplaiki tika piepildīti ar dziesmotām rotaļām, kā arī pēc konventa tradīcijām korporācijas krāsas tika uzliktas vairākām *metropolitāņu* dāmām.

Fraternitas Metropolitana konvents 1996. gadā nodibināja filistra Pētera Sniķera (*Fraternitas Petropolitana*) piemiņas medaļu. Turpinot tradīciju, stundu pirms pusnakts, lai godinātu viņa izcilos nopelnus (šoreiz ne ierastajā laikā decembrī, bet gan simtgadē), t/l sen! pasniedza fil! Pētera Sniķera piemiņas medaļu mūsu filistriem: fil!fil! Jurim Putniņam, Andrim Zilaucam, Mārim Matrevicam un Jānim Puriņam.

Šie mūsu lieliskie *frāteri* savā laikā konventā ieņēmuši svarīgus amatus. Fil! Andris Zilaucs bija pirmais jaunās paaudzes s/l sen! 1990. gadā, ir aktīvs zemessargs, ceļu būves inženieris. Fil! Juris Putniņš, pirmais jaunās paaudzes s/l viceseniors 1990. gadā, *metropolitānis* jau ceturtajā paaudzē, *metropolitāņu šnoderikuma* izveidotājs, ceļu būves inženieris. Fil! Māris Matrevics, *Fraternitas Metropolitana* stipendiju un atbalsta fonda dibinātājs un tā priekšsēdētājs, mecenāts un dažādu

Atjaunotais Fraternitas Metropolitana vapenis, kas atsūtīts no Bostonas kopas filistriem. Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejs, 2024. gada 4. oktobris.

dullu ideju atbalstītājs, *Jelgavas tipogrāfijas* vadītājs un ilggadējs *Universitas* redkolēģijas pārstāvis. Fil! Jānis Puriņš, s/l sen! un s/l P!K! sen!, 1995. gada vasarā novadīja pirmo B!T!K! Latvijā.

Pusnaktī svētku mag! cant! fil! Kārļa Veilanda vadībā tika nodziedāts *Gaudeamus Igitur*, un t/l seniors pasniedza svētku torti balles dalībniekiem.

Simtgades pasākumi turpinājās 5. oktobrī ar svētku aktu un komeršu tradicionāli fil! Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā. Uz svētku aktu tika ielūgti visu Latvijas konventu pārstāvji un mūsu karteļbrāļi *Revelia* no Tartu. Svētku akts tika atklāts ar Latvijas valsts himnu un ar klusuma brīdi, pieminot mirušos biedrus. Klātesošos *metropolitāņus* un viesus uzrunāja un sveica t/l sen! un FIB! valdes priekšsēdētājs fil! Aivis Dobelis. Ar akadēmisko runu *Metropolitāņi 100 gadu griežos* uzstājās LU docents fil! Jānis Ķeruss, pastāstot jaunākos maz zināmos vēstures faktus, kā mūsu korporācija attīstījusies, dzīvojusi, sapņojusi kopš 1924. gada 6. oktobra.

Fil! Pēterā Sniķera piemiņas medaļas saņēmēji (no kreisās): fil!fil! Andris Zilaucs, Māris Matrevics, Jānis Puriņš un Juris Putniņš.

Ar priekšnesumu uzstājās P!K! vīru koris, kurā jau kopš tā dibināšanas 1925. gadā dziedājuši un joprojām dzied *metropolitāni*. Tika izpildītas arī divas *metropolitāņu* filistru sacerētas dziesmas, kas pārveidotas vīru koru versijai, – fil! Jāņa Ansberga *Tēvu zeme* un fil! Ilmāra Dzeņa *Taurenītis*. Mūsu konventu jubilejā sveica arī kora mākslinieciskā vadītāja fil! Lorija Cinkusa, *daugaviete*.

Turpinājumā svētku apsveikumus un laba vēlējumu teica visi klātesošie viesi, kuru bija vairāk nekā simts. No P!K! prezidija saņēmām jubilejas sudraba kausu. Paldies visiem sveicējiem par laba vēlējumiem nākamajiem simts gadiem!

F!B! valdes vārdā fil! Ilvars Ceriņš sveica svētkos *frāterus* un viesus un svētku prezidijam pasniedza sarūpēto piemiņas plāksni *Sarkanā terora nogalinātie, represētie un Otrā pasaules karā kritušie Fraternitas Metropolitana frāteri*. Liels paldies par šo pētījumu un apkopojumu fil! Udo Sietiņam, kurš veicis lielu un apjomīgu darbu! Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejam dāvinājām divas bildes ar mūsu fil! Jāni Stradiņu: no 1990. gada, kad viņam tika uzlikta krāsas, un 2019. gada bildi no *metropolitāņu* 90. jubilejas uzrunas svētku aktā.

Pēc svētku akta viesi tika aicināti pakavēties pie viņa glāzes un baudīt vieglas uzkodas. Vakarā turpat muzeja aktu zālē sekoja simtgades komers, kurā *metropolitāni* un viesi no dažādiem konventiem, valstīm vakaru pavadīja sarunās un dziedot daudzus iecienītos kantus.

Savukārt svētdienā kopā ar viesiem turpinājām svinēt jubileju *metropolitāņu* CIQ! turpat blakus muzejam. Īpašs paldies par lielisko balles un komersa svētku galda cienasta nodrošināšanu *Lettgallia* fil! Krišjānim Putniņam un viņa komandai no folkkluba *Ala Pagrabs*!

Vivat, crescat, floreat Fraternitas Metropolitana saecula saeculorum!

Balles viesi dejo Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja Kolonnu zālē.

Svētku prezidijs (no kreisās): t/l vicesen! com! Germans Guserevs, t/l sen! com! Artūrs Kančs un t/l sekr! com! Mārtiņš Mežulis.

Svētku prezidijs saņem F!B! sarūpēto piemiņas plāksni (no kreisās): t/l vicesen! com! Germans Guserevs, t/l sen! com! Artūrs Kančs, t/l sekr! com! Mārtiņš Mežulis, fil! Aivis Dobelis, fil! Ilvars Ceriņš.

Vienotība, vērtības, spēks – *Imeria* svin 100 gadus

***Imeria* simtgades balle. No kreisās: t/l vicesen! taut! Ieva Voita, t/l sen! fil! Gundega Grīnberga, t/l sekr! taut! Marija Krivošeina. Hanzas perons, 16. novembris.**

Imeria prezidijs

Foto no *Imeria* arhīva

2024. gada otrā puse ikvienai *imerietei* saistīsies ar korporācijas simtgadi. Ilgi gaidītā un plānotā jubileja pienāca strauji, laika ritējumu vēl pasteidzināja daudzie notikumi, kas ļāva izjust korporācijas vērtības, vienotību, sajust *Imeria* spēku apvienot kopīgā idejā gandrīz 500 sievietes visā pasaulē.

Katrā savas korporācijas jubilejā finansiāli atbalstām, *imeriešuprāt*, Latvijas sabiedrībai nozīmīgu un būtisku iniciatīvu, kam plašāku uzmanību pievēršam, īstenojot akciju *Apjoz jūru!*. Arī šoreiz, no 12. līdz 15. septembrim vairāk nekā 100 *imerietēm* vecumā no 20 līdz 85 gadiem stafetes veidā noejot visu Latvijas jūras robežu (kopā 498 km) un ar velosipēdiem izbraucot Daugavas kreiso krastu no Krāslavas līdz upes ietekai jūrā (300 km), aktualizējām sievietes cieņas un drošības jautājumu Latvijā un aicinājām ziedot centram *Marta*, kas ik dienas palīdz no vardarbības un cilvēktirdzniecības cietušajām sievietēm.

Liela jubileja mudina pētīt organizācijas vēsturi, jaunajām paaudzēm atklāt stāstus par spilgtām personībām, notikumiem un tradīciju saknēm. Šajā akadēmiskajā gadā reizi mēnesī t/l arhivāre taut! Agnese Katlapa, piesaistot citas *imerietes*,

***Imeria* krustmeitu selgu pārstāve sagaida *Apjoz jūru!* dalībnieces ar tēju, kūkām un *Selgas* cepumiem (no kreisās): taut!taut! Dita Poševa-Mālniece, Daniela Baumanē, Inga Sīle, m! Everita Binde, taut! Unda Evita Paidere, taut! Santa Andersone, fil! Dace Krūmiņa, *selga*, fil! Agita Brēmere. 15. septembris.**

atklāja interesantus stāstus, faktus un skaitļus. Jau izskanējuši seši arhīva stāsti: kā svinētas *Imeria* jubilejas gadsimta griežos; ko studējušas *imerietes* starpkaru periodā; kādi bijuši populārākie personvārdi; ko par *imerietēm* vēstī starpkaru perioda laikraksti; ieskicēta apkārtraksta *Imerias Ziņas* iznākšanas vēsture; stāstīts, kādi bijuši *Imeria* CIQ! un kā veidojušās *imeriešu* Ziemassvētku svinēšanas tradīcijas.

Jubilejas gads kulmināciju piedzīvoja novembra vidū, kad, tuvojoties *Imeria* dibināšanas gadadienai (19. novembrim), Latvijā no visas pasaules – Austrālijas, Anglijas, ASV, Kanādas, Šveices, Dānijas –, satikās gandrīz 200 *imerietes*, lai četras dienas godinātu korporācijas dibinātājas, vērtības un svinētu kopābūšanas prieku.

Svētku nedēļa sākās piektdien, 15. novembrī, ar svinīgo aktu, kas noritēja Rīgas Latviešu biedrības nama Zelta zālē. Svētku uzrunā t/l sen! fil! Gundega Grīnberga izcēla pasākuma norises vietas izvēli: “Mēs šodien svētkus sākam svinēt Latvijai zīmīgā vietā, namā, kura fasādi rotā Jaņa Rozentāla radīta freska, kurā simboliski ietverts mūsu tautas spēks, gudrība un skaistums, un valsts izaugsmei svarīgās zemkopības, rūpniecības, zinātnes un mākslas jomas. Cik simboliski, ka dažādu apstākļu sakritības rezultātā simtgadi ieskandinām tieši šeit – Rīgas Latviešu biedrības mājvietā! Vietā, kas no tās pirmās dienas apvienoja līdzīgu domājošus cilvēkus ar vienotām vērtībām pretim vienam mērķim – neatkarīga un brīva Latvija, pašiem sava valsts, kur brīvi runāt savā valodā, šajā valodā arī mācīties un studēt, būt noteicējiem savā valstī.” T/l sen! runā arī aicināja apzināties akadēmisko organizāciju potenciālu būt kopienai, kur augt nākamajiem līderiem un izcilām personībām, kas stiprinās Latvijas valsti, un sekmēt domu, ka mums pašiem jāaizstāv sava valsts, kas esošajos ģeopolitiskajos apstākļos ir ļoti svarīgi.

Svētku aktā klātesošos uzrunāja *Imeria* g!fil! Vilis Vītols, *fraternitas vanenicus*, bet akadēmisko runu *Ilgtspējas aspekti – ideoloģija vai zinātne?* teica finanšu ilgtspējas eksperte fil! Evija Ūdre.

Bija ieradusies sveicēji no 13 studenšu un 23 studentu korporācijām, divām akadēmiskajām vienībām, kā arī trīs sadraudzības organizācijām no Igaunijas, Somijas un Polijas. Sveicienus saņēma arī no SIPIK! kora, kurā dzied vairākas mūsu korporācijas biedres un kura prezidente ir *Imeria* simtgades seniore fil! Gundega Grīnberga.

***Imeria* seniores runa svinīgajā aktā (no kreisās): t/l vicesen! taut! leva Voita, t/l sen! fil! Gundega Grīnberga, t/l sekr! taut! Marija Krivošeina. Rīgas Latviešu biedrības nama Zelta zāle, 15. novembris.**

***Imeria* jubilejas ziedojuma pasniegšana centram Marta (no kreisās): centra Marta vadītāja Iluta Lāce, t/l G!vicesen! taut! Anna Klēšmite-Blūma, t/l G!sen! fil! Kristīne Meija, t/l G!sekr! taut! Madara Cimmermane. Rīgas Latviešu biedrības nama Zelta zāle, 15. novembris.**

***Imeria* G!fil! Vilis Vītols, *frater vanenicus*, sveic *imerietes* svinīgajā aktā. Aizmugurē t/l sen! fil! Gundega Grīnberga. Rīgas Latviešu biedrības nama Zelta zāle, 15. novembris.**

Par godu simtgadei *imerietes* visā pasaulē (Latvijas konvents un 11 ārzemju kopas) vienojās cildināt *Imeria* zelta krāsā ietverto sievietes cieņu un pienākuma apziņu, pasniedzot ziedojumu centram *Marta*, ko svētku aktā pārstāvēja tā vadītāja Iluta Lāce. Šim ziedojumam tika aicināti pievienoties arī *Imeria* sveicēji. Kopīgiem spēkiem šim mērķim tika noziedoti 14 045 eiro. *Imerietes* visā pasaulē izsaka visdziļāko pateicību ikvienai organizācijai, kas devušas artavu sieviešu drošības un cieņas stiprināšanā. Korporācijas simtgade *imerietēm* nozīmēja ne tikai svētkus, tā apliecināja, ka korporācijas ir vieta, kurā iespējams iekustināt fundamentālas pārmaiņas labākai un drošākai nākotnei.

Sestdien, 16. novembrī, *imerietes* dienu aizsāka ar svētku dievkalpojumu Rīgas Anglikāņu Sv. Pestītāja baznīcā. Dievkalpojumu vadīja LELBP mācītāja *imeriete* fil! Daira Vāvere un Anglikāņu Sv. Pestītāja draudzes mācītāja Elīza Zikmane, savukārt par muzikālo daļu rūpējās taut! Viktorija Grancovska (ērģeles), m!m! Everita Binde un Marta Aukone (flauta). Pēc svētku dievkalpojuma *imerietes* un citu korporāciju biedri devās gājienā nolikt ziedus pie Brīvības pieminekļa.

Sestdienas vakarā, 16. novembrī, *Hanzas peronā* noritēja grezna akadēmiskā balle, kas, skatot Raita Ašmaņa bigbenda mūzikai, tika atklāta ar polonēzi. Baltās vakarkleitās tērpušās *imerietes*, viņu pavadoņi, *Imeria* krustmeitas un pārstāvji no sadraudzības organizācijām baudīja balli. Dejas mijās ar dziesmām, dziesmas ar sarunām līdz pat rīta gaismai.

Simtgades svētki noslēdzās svētdien, 17. novembrī, ar svinīgu dibināšanas komeršu Mežaparkā, Lielās estrādes Kokaru zālē, kur pulcējās *imerietes* no visas pasaules.

Vivat, crescat, floreat Imeria in aeternum! U!

***Imerietes* un viņu pavadoņi uzsāk simtgades balli ar polonēzi. Hanzas perons, 16. novembris.**

Imeria m!m! ar t/l audz! taut! Leldi Vītolu simtgades svētku ballē. Hanzas perons, 16. novembris.

Ulmaņa valdība – vienotība vai sašķeltība?

Foto no doktora personīgā arhīva

Com! Kārlis Sils, gersicanus, ar lauru vainagu.*

KĀRLIS SILS, ZINĀTNES DOKTORA GRĀDS VĒSTURĒ

Com! Kārlis Sils dzimis 1990. gadā Ventspilī un ir studentu korporācijas *Gersicania* biedrs kopš 2009. gada rudens. Studējis Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātē un ieguvis humanitāro zinātņu bakalaura (2012) un maģistra (2017) grādu vēsturē. 2019. gadā K. Sils kļuva par doktorantūras pētnieku Eiropas Universitātes institūta Vēstures

un civilizācijas departamentā, kur 2024. gada 11. decembrī aizstāvēja disertāciju *Sowing the Seed to Reap the Harvest of Unity: Nationalization, Fascism, and Imperial Legacies in Authoritarian Latvia (1934–1938)* [Sējums vienības ražai: nacionalizācija, fašisms un impēriju mantojums autoritārajā Latvijā (1934–1938)]. Šobrīd K. Sils ir pēcdoktorantūras pētnieks Sodertornas Universitātē.

Disertācijā aplūkota Kārļa Ulmaņa ambīcija izveidot tā dēvēto vienotu tautu viņa vadītās autoritārās valdības pirmajos četros gados. Kā argumentēts pētījumā, šis vienotās tautas veidošanas projekts paredzēja radikālu Latvijas sabiedrības pārveidi, un tieši šī radikālisma cēloņu noskaidrošana ir pētījuma centrālais jautājums. Lai noskaidrotu radikālisma cēloņus, tiek analizēta Ulmaņa loma autoritārajā režīmā, valdības politika attiecībā uz etniskajām minoritātēm, strādniecību un Latgali, kā arī dažādi ideoloģiskie eksperimenti. Būtiska pētījuma daļa veltīta arī procesiem dažādās sabiedrības grupās, reaģējot uz šiem apvienošanas centieniem. Kā galvenā tēze izvirzīts arguments, ka 1934. gadā vēl arvien Latvijas sabiedrības struktūru daudzējādā ziņā noteica Romanovu un Hoencolernu dinastiju impēriju mantojumi un to sabrukuma atstātās sekas. Īpaši problemātisks impēriju perioda atstātais mantojums no valsts interešu skatpunkta bija augsta fragmentācija Latvijas sabiedrībā un segregācija starp etniskajām un reliģiskajām grupām sabiedriskajā, politiskajā, ekonomiskajā un kultūras dzīvē.

Lai gan noraidīta tēze par demokrātijas krīzi Latvijā, autors konceptualizē šo sašķeltību kā pēcimperiālu krīzi. Tieši politisko elišu nespēja parlamentāras sistēmas ietvaros rast efektīvus risinājumus šai pēcimperiālajai krīzei disertācijā izvirzīta kā būtisks faktors, kas nosvēra Ulmani un citus ietekmīgus politikus par labu apvērsuma īstenošanai. Attiecīgi Ulmaņa apvienošanas projekta mērķis bija panākt pāreju no sašķeltas pēcimperiālas sabiedrības uz vienotu nācijvalsti, kurā būtu integrēts viss pilsoņu kopums. **U**

* Luru vainaga jeb *corona d'alloro* pasniegšana jaunajam doktoram ir izplatīta prakse Itālijā. Jaunajam doktoram kā laureātam ir tiesības šo vainagu visu dienu valkāt. Ir universitātes, kurās vainagu pasniedz arī zemāka līmeņa absolventiem. Tiek apgalvots, ka tradīcija kronēt doktorus ar luru vainagu ir saglabājusies no viduslaikiem, kad Itālijā dibināja pirmās universitātes. Ticamāka gan ir versija, ka šī tradīcija pakāpeniski iedzīvojās 19. gs. otrajā pusē pēc Itālijas apvienošanas.

JAUNUMS

Vilis Vītols

PAR DEMOGRĀFIJU

Vai latvieši izmirs?

Grāmata pieejama e-veikalos un grāmatnīcās.

2024. gada rudens semestrī mūžībā aizgājušie biedri

STUDENTU KORPORĀCIJĀS

Lettonia

Fil! Valdis Tauriņš, 1990 I, mūžībā devies 06.10.2024., apglabāts Meža kapos Rīgā

Fil! Vilnis Klīmanis, 1959 II, mūžībā devies 25.10.2024. Ēdžersijā ASV

Selonija

Fil! Andris Rušenieks, 1990./91. c!, atvadišanās un kremēšana notika Rīgas krematorijā

Lettgallia

Fil! Juris Bluķis, 1958 II, mūžībā devies 14.06.2024. Belmontā Kalifornijā, atvadišanās notika krematorijā

Talavija

Fil! Andris Ķeksis, 1957 II, mūžībā devies 07.01.2024. *Flagstaff* Arizonā

Fil! Māris Danne, mūžībā devies 31.01.2024., apglabāts Slokas Jaunajos kapos (Meža kapos) Jūrmalā

Fil! Juris Rūdolfs Lange, 1990 II, mūžībā devies 30.04.2024. Rīgā

Fil! Antons Švarcs, 1956 II, mūžībā devies 11.05.2024. *La Canada* Kalifornijā

Fil! Aivars Uldis Ramāns, 1966 II, mūžībā devies 13.06.2024. *Danville* Kalifornijā

Fil! Kristaps Blūms, 1992 II, mūžībā devies 27.06.2024. Rīgā

Ventonia

Fil! Ģirts Aspers, 1993 II, mūžībā devies 05.06.2024., apglabāts Saulkrastos Limbažu novadā

Tervetia

Fil! Toms Lapsa, 1967 II, mūžībā devies 21.09.2024.

Beveronija

Fil! Indulis Norvelis, mūžībā devies 23.11.2024. Melburnā Austrālijā

Fil! Uldis Kariņš, mūžībā devies 15.12.2024., apglabāts Salacgrīvas kapos

Fraternitas Metropolitana

Fil! Egons Lavendelis (s/I RTU rektors), 1991 I, 91. c!, mūžībā devies 18.10.2023., kremēts Rīgā 26.10.2023.

Fil! Zigurds Rīders, 1966 I, 64. c!, mūžībā devies 19.11.2024. *Avon Lake* Klīvlendā, Ohaio štatā ASV

Fraternitas Academica

Fil! Andrejs Plakans, 1959 II, mūžībā devies 04.07.2024. Aiovasitijā (*Iowa City*), Aiovas pavalstī ASV

Gersicania

Fil! Oļģerts Vēveris, 1990 I, mūžībā devies 09.07.2024. Rīgā Latvijā

Fil! Valfrīds Spuntelis, 1947 I, mūžībā devies 03.10.2024. Ēdžersijā ASV

Fil! Andrejs Rāve, mūžībā devies 10.10.2024. Čikāgā ASV

Fraternitas Cursica

Fil! Jānis Eduards Miķelsons, 3. c!, mūžībā devies 31.05.2024. Sidnejā Austrālijā

STUDENŠU KORPORĀCIJĀS

Daugaviete

Fil! Ligita Balodis Pietromonaco, 50. c!, mūžībā devusies 02.09.2024. Kalifornijā

Fil! Ingrīda Gutberga, 49. c!, mūžībā devusies 21.09.2024. *Weston*, MA

Gundega

Fil! Marija Roba, 105. c!, mūžībā devusies

17.09.2024. Rīgā, apglabāta Rīgas I Meža kapos

Fil! Sarma Lindenberga, 100. c!, mūžībā devusies 14.10.2024. Rīgā, apglabāta Rīgas I Meža kapos

Dzintra

Fil! Liāna Dagnija Finch (dz. Kaugerte), 37. c!, Vašingtonas kopa, mūžībā devusies 22.02.2024. Kremēta, urna atrodas *Haven of Rest Cemetery in Big Harbor*, Vašingtona

Fil! Maruta Baiba Dzērve (dz. Bērziņa-Bērziņa), s/c!, mūžībā devusies 07.08.2024. Rīgā. Pēc pašas vēlēšanās kremēta, pelni izkaisīti Daugavā

Fil! Herta Pētersone (dz. Dumpe), 36. c!, Vašingtonas kopa, mūžībā devusies 10.08.2024. Olimpijā Vašingtonā

Fil! Ingrīda Muižnieks (dz. Zariņa), 32. c!, mūžībā devusies 07.10.2024. Rīgā. Pēc pašas vēlēšanās kremēta; pelni tiks izkaisīti jūrā pie Dunes

Imeria

Fil! Ilze Kreišmane (dz. Incis), 62. c!, mūžībā devusies 18.08.2024. Rīgā, apglabāta Lielvārdē, Lāčplēša kapos

Spīdola

Fil! Astrīda Šica, 20. c!, mūžībā devusies 23.06.2024. Bangalovā (*Byron Bay* tuvumā)

Austrālijā, apglabāta Rukvudas kapsētā Sidnejā

Fil! Aija Ondrič, 2. c!, mūžībā devusies 15.07.2024. Toronto Kanādā, apglabāta Jorkas kapsētā Toronto

Fil! Lonija Graudiņa, 2. c!, mūžībā devusies 10.08.2024. Sidnejā Austrālijā, apglabāta Rukvudas kapsētā Sidnejā

G!fil! Ēvī Upeniece, mūžībā devusies 29.08.2024. Latvijā, apglabāta Raiņa kapos Rīgā

Fil! Ina Rone, 8. c!, mūžībā devusies 22.11.2024. Sidnejā Austrālijā, apglabāta Rukvudas kapsētā Sidnejā

Zinta

Fil!dib! Solveiga Ērmāne (dzim. Tamuža), Ā!L! kopa, mūžībā devusies 01.10.2024. Kalifornijā ASV, apbedīta 25.05.2024. Tannersvillā Ņujorkas štatā, Rotas latviešu kapos

Andrejs Plakans, *frater Academicus* 31.12.1940.–04.07.2024.

Dzimis fil! Alfrēda Plakana un Klāras, dzim. Ozols, trīs dēlu ģimenē. 1944. gada jūnijā kopā ar ģimeni devies bēgļu gaitās uz Dancigu Polijā. No 1944. gada oktobra līdz 1945. gada februārim dzīvojis Liberecā Čehijā. Pēc tam seši gadi pavadīti dažādās DP nometnēs Vācijā: Delčā, Vircburgā, Karlsrūē, Švābijas Gmindē, Ingolštātē, GronāunLudvigsburgā.

1951. gada jūnijā emigrējis uz ASV.

Dzīvojis Lankasterā Pensilvānijā, kur beidzis Franklina un Maršala koledžu. Strādājis par asistentu Pensilvānijas senatora Hjū Skota (*Hugh Scott*) birojā birojā Vašingtonā. Ieguvis maģistra un doktora grādu vēsturē Hārvarda Universitātē.

1964. gadā apprecējies ar Barbaru Elēnu Svīniju (*Barbara Ellen Sweeney*). Ģimenē divas meitas: Brenda Karina (*Brenda Karin*) un Lija Margareta (*Lia Margaret*).

No 1975. līdz 2006. gadam bijis Aiovas štata universitātes Vēstures fakultātes docētājs, no 1982. gada – profesors. No 1987. līdz 1992. gadam un no 2002. līdz 2006. gadam bijis fakultātes vadītājs. No 1996. līdz 2006. gadam darbojies žurnālā *The History of the Family: An International Quarterly* – sākotnēji kā palīgredaktors, bet no 2002. gada kā galvenais redaktors. 1999. gadā piešķirts Umeo Universitātes Zviedrijā goda doktora grāds.

2006. gadā pensionējies. Lai būtu tuvāk meitai Lijai, 2014. gadā ar sievu pārcēlies uz dzīvi Aiovasitijā (*Iowa City*) Aiovas pavalstī ASV.

Publicējis ap 80 zinātnisko rakstu un četras monogrāfijas. LU Latvijas vēstures institūta izdevumu *Latvija 19. gadsimtā* (2000) un *20. gadsimta Latvijas vēsture* (1-2, 2000-03) līdzautors. Sarakstījis *Kinship in the Past* (*Radniecība pagātnē*, 1984), *The Latvians* (*Latvieši*, 1995), *Historical Dictionary of Latvia* (*Latvijas vēstures vārdnīca*, 1997), *Experiencing Totalitarianism* (*Totalitārisma pieredze*, 2007), *A Concise History of the Baltic States* (*Īsa Baltijas valstu vēsture*, 2011) un *The Reluctant Exiles: Latvians in the West After WWII* (*Negribīgie trimdinieki: Latvieši rietumos pēc Otrā pasaules kara*, 2021). Viens no starptautiski pazīstamākajiem latviešu vēsturniekiem, kas nodarbojās ar 18.–20. gadsimta vēstures izpēti. 2017. gadā apbalvots ar IV šķiras Triju Zvaigžņu ordeni.

Miris 2024. gada 4. jūlijā Hillā Aijovas pavalstī ASV. Pārpelnots *Lensing Funeral & Cremation Service* bērū namā Aiovasitijā Aiovas pavalstī ASV.

Fraternitas Academica uzņemts 1959. gada II semestrī. Krāsu tēvs – O. Uršteins, krāsu māte – A. H. Mangulis. Speciālajā konventā uzņemts 1961. gada 3. jūnijā Ņujorkā. Amati: oldermanis, sekretārs, kasieris, *ex officio* bijis LIK!A! sekretārs. Darbojies Bostonas, vēlāk Vidienes kopā. 2012. gada 14. septembrī piešķirta *centum* zīme. Sēru konvents notika 2024. gada 8. jūlijā. **U!**

Fil! Ģirts Aspers, *ventonus* 11.05.1966.–05.06.2024.

Dzimis 1966. gada 11. maijā Limbažu rajona Alojas ciemā.

Ventonia uzņemts 1992. gada 4. novembrī. Krāsas uzlikts 1993. gada 12. jūnijā, filistrējies 1994. gada 2. jūlijā. Krāsu tēvs – Kārlis Počs, krāsu māte – Armands Šmits, krāsu dziesma – *Kā Daugava vaida un bangas kā krāc*. Amati: viceseniors, oldermanis, arhivārs, *maior dome*, mag! bib!, F!B! sekretārs, F!B! valdes loceklis.

Mācījies Dikļu pamatskolā, Valmieras Viestura 2. vidusskolā. No 1984. gada studējis Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas (LLA) Mehanizācijas fakultātē, studijas pārtraucis, jo tika iesaukts PSRS armijā; LLA absolvējis 1991. gadā, iegūstot lauksaimniecības mehanizācijas inženiera kvalifikāciju. Studiju laikā dziedājis

vīru korī *Ozols*. 2004. gadā absolvējis Rīgas Tehniskās universitātes Rīgas Biznesa skolu, iegūstot maģistra grādu uzņēmējdarbības vadībā.

Pēc LLA absolvēšanas strādājis Ozolnieku Lauksaimniecības skolā par traktoru laboratorijas vadītāju un pasniedzēju, vēlāk bijis ESM operators. Oficiālais *John Deere* lauksaimniecības tehnikas izplatītājs Latvijā, izveidojis jaunās tehnikas tirdzniecības, servisa un rezerves daļu pārdošanas sistēmu (1993–2001). Strādājis pie lauksaimniecības tehnikas izplatītājiem SIA *Stoller* un SIA *Armuss* (2002–2006). Celtniecības uzņēmuma SIA *TVA Recycling* tehniskais direktors (2007–2011). No 2012. gada AS *Lytagra* lauksaimniecības tehnikas nodaļas vadītājs.

Tēvs Edvīns, māte Liega, māsa Vineta. Precējies 2006. gada 4. augustā ar Agnesi, dz. Liskovcevu. Dēls un meita. Mūžībā devies 2024. gada 5. jūnijā Saulkrastos. Apglabāts Saulkrastu kapos 8. jūnijā. **U!**

Straumes kaķis Rīgas pilsētvidē

Foto: Rīgas dome

Par režisora Ginta Zilbaloža animācijas filmas *Straume* panākumiem pasaulē varam patiesi lepoties. Filmas galvenais varonis kaķis, kas sajūsminājis ļaudis visā pasaulē, nu rotā vides objektu *Rīga* Brīvības pieminekļa laukumā. Filmu visā pasaulē kinoteātros apmeklējuši jau vairāk nekā 3,5 miljoni skatītāju. *Straume* kļuva par Latvijas kinoteātros un kino demonstrēšanas vietās

visvairāk apmeklēto filmu – 300 000 kino skatītāju, kas ir jauns pašmāju rekords atjaunotās Latvijas vēsturē. ASV Kinoakadēmijas balvu pasniegšanas ceremonijā Losandželosā animācijas filma ieguva Latvijas vēsturē pirmo *Oskaru*, uzvarot kategorijā *Labākā pilnmetrāžas animācijas filma*. Lepojamies! **U**

Žurnāla veidošanā piedalījušies:

redaktore:

fil! Sandra Grigorjeva, *gundega*

redaktore vietniece:

fil! Ilze Zvirgzda, *selga*

redkolēģija:

fil! Dmitrijs Trofimovs, *frater arctus*

fil! Eduards Grigorjevs, *frater imanticus*

fil! Ieva Lazdiņa, *gundega*

fil! Inese Tauriņa, *dzintra*

fil! Ance Āboliņa, *spīdola*

com! Artūrs Špaks, *lettonus*

com! Roberts Rasums, *lettonus*

izplatīšana/abonēšana:

fil! Rūdolfs Ziņģis, *gersicanus*

korektore: Indra Endzele

maketētāja: Rita Kalniņa

Paldies ikvienam konventam un raksta autoram par atsaucību uz bezatlīdzības darbu 285. numura tapšanā. Žurnālu sagatavojušas *Universitātes* redaktore un redkolēģija. Izdevusi F!B!S! ar L!K!A! finansiālu atbalstu.

Tirāža 1300 eksemplāri

Iznāk divreiz gadā

Par iespēju saņemt žurnālu interesēties savā korporācijā vai rakstīt:

e-pasts: universitas@pk.lv

adrese: Rūpniecības iela 4A, Rīga, Latvija, LV-1010

tīmekļvietne: www.universitas.lv

Facebook: [zurnalsUniversitas](https://www.facebook.com/zurnalsUniversitas)

Redakcija patur tiesības iesūtītos materiālus redīgēt, saīsināt, atlikt vai neiespiest.